

PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA
FAKULTA PRÁVA

K problematike domáceho násilia (teoretické východiská a úvahy *de lege ferenda* aj v kontexte násilnej kriminality)

JUDr. Ján MIŠKEJE
JUDr. Miloš MIŠKEJE

Bratislava, 2021

SLOVENSKÁ NÁRODNA KNIŽNICA, Nám. J. C. Hronského 1, 036 01 Martin

Vzor citácie: Miškeje, Ján, Miškeje, Miloš: K problematike domáceho násilia (teoretické východiská a úvahy de lege ferenda aj v kontexte násilnej kriminality). Prvé vydanie. Bratislava: FP PEVŠ, 2021, pdf. online, ISBN: 978-80-89453-90-0, s.118.

Recenzenti:

JUDr. PhDr. Igor Doboš, PhD., LL.M., MBA

JUDr. PhDr. Štefan Hrčka, PhD.

© Ján Miškeje, Miloš Miškeje, 2021

Autorský kolektív:

ISBN 978-80-89453-90-0

EAN 9788089453900

Obsah

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	4
Ú V O D.....	5
1. Násilná kriminalita – vymedzenie základných pojmov	9
1.1 K pojmu „násilná kriminalita“	15
1.2 Základné pojmy násilnej kriminality	25
1.2.1 Agresia	33
1.2.2 Agresivita.....	35
1.2.3 Hostilita.....	37
1.2.4 Hnev	38
2. Fenomenologické aspekty násilnej kriminality	40
2.1 Stav násilnej kriminality všeobecne	42
2.2 Objasnenosť násilnej kriminality.....	45
2.3 Štruktúra násilnej kriminality	46
2.4 Komparatívny pohľad s majetkovou kriminalitou.....	48
3. K problematike domáceho násilia (ako súčasť násilnej kriminality).....	51
3.1 Domáce násilie v medzinárodných a európskych dokumentoch	54
3.2 K pojmu a k vymedzeniu domáceho násilia	60
3.3 Typické formy a prejavy domáceho násilia	67
3.3.1 Typické obete domáceho násilia a dôsledky domáceho násilia.....	67
3.3.2 Formy domáceho násilia (prejavy násilia navonok).....	80
3.4 Subjekty a cyklus domáceho násilia	86
4. Trestnoprávne možnosti postihu domáceho násilia	95
4.1 Možnosti postihu domáceho násilia.....	96
4.2 Trestné činy domáceho násilia – právny stav <i>de lege lata</i>	101
4.3 Úvahy <i>de lege ferenda</i>	105
ZÁVER	108
Zoznam použitých zdrojov	111

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

NS SR	Najvyšší súd Slovenskej republiky
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TZ	Trestný zákon, zákon č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov
TrZ	Trestný zákon č. 140/1961 Sb. v znení neskorších predpisov
Ústava	Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov

Ú V O D

Násilie ako črta správania sa, predstavuje neodmysliteľnú súčasť podstaty ľudskej osobnosti. Ide o neoddeliteľnú súčasť obranných mechanizmov živého jedinca vo všeobecnosti. Dá sa povedať, že je to taká ľudská vlastnosť, ktorá je prirodzená podstate človeka a bez ktorej by v najstarších obdobiach človek len ťažko prežil v prírode. Násilné a agresívne správanie dnes síce vzbudzuje často negatívne reakcie a spája sa s protiprávnym správaním sa jedinca, nie vždy tomu tak bolo. Kedysi jedinec musel byť ostrážitý, musel byť vhodne aj bojovo naladený na to, aby mohol sám seba a svoju rodinu nie len uživiť, ale aj ubrániť pred vpádmi a útokmi členov iných rodov a rodín. Dnes sa však na násilné reakcie nahliada podstatne inak. S rozvojom a vývojom spoločnosti, menili sa aj pravidlá vnímania a posudzovania agresívneho alebo násilného správania sa. Pre rôzne vývojové obdobia našej spoločnosti sú charakteristické rôzne pohľady na to, čo je a čo už nie je možné, dovolené, povolené, čo už je konaním protiprávnym. Pomerne rýchlo sa do povedomia jedincov dostala prirodzeno-právna myšlienka o nedotknuteľnosti ľudského života a rovnako tak význam ľudskej slobody. Ako sa spoločnosť vyvíjala, postupne sa viac a viac kládol dôraz na také správanie sa, na rešpektovanie takého správania, ktoré štáty vo svojich právnych úpravách označovali ako žiaduce alebo prípustné. Plne v súlade s etiketizačnou teóriou platí, že je to práve štát, ktorý vytvára kategóriu protiprávneho a právne legálneho tým, že vytyčuje konkrétne hranice, za ktorými sa konanie už považuje za nežiaduce a právne aj sankcionované – či už na úrovni správneho práva ako priestupok, alebo na úrovni práva trestného v podobe trestného činu. Násilné reakcie už sú eliminované na tie najkrajnejšie situácie, kedy je možné označiť ich ešte za právne súladné a dovolené. Tak je tomu v prípade nutnej obrany, ktorá reaguje na konkrétne protiprávne konanie jednotlivca u umožňuje jednotlivcovi inému, aby sa voči takémuto útoku bránil. A prirodzene, ak sa má ubrániť, potom je nutné, aby jeho konanie v podobe obrany bolo ešte intenzívnejšie ako samotný útok, inak by obrana nemala význam.

V súčasnosti je prípustné konanie jednotlivcov právne regulované a to od najvyšších úrovní právnej úpravy až po tie najnižšie. Už Ústava Slovenskej republiky konštatuje, že každý môže konať len to, čo mu právna úprava nezakazuje, a nikoho nemožno prinútiť, aby

konal niečo, čo mu právo neukladá. Ak sa nejaké konanie vyslovene označuje za protiprávne, potom za takéto konanie prirodzene nasleduje určitý právny postih. V závislosti od intenzity protiprávnosti konania a aj vzhľadom na násilnú povahu konania sa diferencuje postih v rovine správnej a v rovine trestnoprávnej.

Prirodzene treba povedať aj to, že násilie ako črta správania sa obmedzuje len na obranné reakcie. Vo väčšine ostatných prípadov má povahu nelegálneho a zakázaného konania, ktoré dopadá nie len na ľudské zdravie a život človeka, ale aj na slobodu rozhodovania sa, na slobodu pohybu a na rad dôležitých a popredne chránených ľudských práv. Ako takéto sú v mnohom prísne tieto formy konania postihované. Pritom, sú autori, ktorí násilné správanie sa prirovnávajú k športovým aktivitám, len v organizovanej podobe. Dá sa uvažovať o tom, že šport je organizovaná forma násilia, ktorej spoločnosť vytýčila konkrétne pravidlá, v rámci ktorých môže ešte dovolene prebiehať.

Násilné prejavy osobnosti sú vedome len ťažko kontrolovateľné. Skôr ich spúšťačmi sú také podnety, ktoré pôsobia podvedome a jedinci nemajú možnosť ich ovládať, väčšinou si ich ani neuvedomujú. V iných prípadoch je takéto správanie sa prejavom dlhodobého stresu, neriešených konfliktných situácií alebo sú motivované priamo pomstou a potrebou ublížiť jednotlivcovi, poškodiť ho, dehonestovať ho. Nie je vylúčené, že pôjde o správanie sa, ktoré sa realizuje na dosahovanie cieľov. Veľmi nebezpečný je práve prenos násilných modelov správania sa z rodičov na deti, ktoré si ľahko učením a sledovaním osvojujú tieto obranné mechanizmy s prípade pocitu ohrozenia ich automaticky a podvedome vyberajú z možných ciest riešenia. To sú veľmi nebezpečné a negatívne modely správania sa, ktoré sú však získané v priebehu vývoja dieťaťa, v rámci jeho socializácie a sú teda naučené. Vo vedomí jedinca sú však zakorenené a len ťažko sa dá odučiť sa ich, ak sú dané od útleho veku a od tých najbližších – od rodinných príslušníkov.

Tieto charakteristiky sú typické práve aj pre podstatu násilnej kriminality, v rámci ktorej sa násilie ale nevyužíva ako obranná reakcia, ale ako prostriedok poškodenia iného, deštrukcie. Násilná kriminalita zahŕňa rad tých najvýznamnejších trestných činov resp. takých, ktoré smerujú voči tým najdôležitejším a trestnoprávne najcennejším objektom – voči životu a zdraviu, ale aj voči osobnej slobode a dokonca voči pokojnému nažívaniu v blízkych vzťahoch v podobe útokov v rámci domáceho násilia. Trestné činy, ktorých podstatou je

násilie alebo aspoň hrozby násilia, nachádzame upravené naprieč celou osobitnou časťou Trestného zákona a nezriedkavo majú aj mravnostný charakter alebo charakter drogovej trestnej činnosti. Pre zameranie do intímnej sféry sa násilné mravnostné trestné činy vynímajú do samostatnej skupiny – spadajú pod mravnostnú kriminalitu. Toto prepojenie jednotlivých druhov kriminality je ale vidieť aj v inom smere – za normálnych okolností majetkové trestné činy, ak v spôsobe spáchania vidno násilie alebo hrozby násilia, je možné hovoriť o lúpeži a práve pre tento prvok násilia smerujúceho k osobnej slobode alebo slobode rozhodovania sa táto skupina trestných činov majúca aj majetkový rozmer, vyníma z majetkovej kriminality a zaraďuje sa pod kriminalitu násilnú.

Uvedené presahy jednotlivých druhov kriminality je vidieť aj v rámci štatistík, ktoré sa venujú násilnej kriminalite a ani na tejto úrovni nie je celkom zjednotené, čo všetko, aké všetky trestné činy spadajú do tejto kategórie. Na rozdiel od trestného práva a štatistík kriminality, kriminológia umožňuje poznávať širšie súvislosti násilnej kriminality sa stabilne venuje pozornosť významnej skupine trestných činov majúcich násilný charakter. Popredne sú to trestné činy z I. až III. hlavy osobitnej časti Trestného zákona. Je otázne, či sa dá stanoviť profil typických obetí alebo páchatel'ov jednotlivých násilných trestných činov. Z tých ktoré aj dosiaľ existujú, je vidieť, že ingerencie na úrovni kontroly majetkovej kriminality, musia byť nutne kombinovanú represívno-preventívnu a liečebnú povahu tak, aby skutočne viedli k dosiahnutiu svojho sledovaného cieľa.

Kriminologické aspekty násilnej kriminality predstavujú inak rozsiahlu trestnoprávnu a kriminologickú tému. Trestnoprávnu v tom smere, že kriminológia rovnako tak vychádza z trestnoprávných poznatkov a teda pri skúmaní typických fenomenologických podôb násilnej kriminality je potrebné čerpať a vychádzať práve z trestnoprávných poznatkov. Inak tomu nie je ani v prípade posudzovania fenomenologických ukazovateľ'ov – ukazovateľ'ov kriminality, ktoré sa čerpajú z kriminálnych štatistík a znova len vychádzajú z legálneho poňatia – teda poňatia juristického opierajúceho sa o trestnoprávne vymedzenie násilných trestných činov a ich popis v ustanoveniach Trestného zákona.

podobách domáceho násilia spomína šírka obetí (teda ženské, mužské, detské obeť, seniori, následne aj osoby zdravotne postihnuté) a rovnako tak sa spomínajú aj jednotlivé druhy násilia, teda to, ako sa násilie prejavuje navonok (fyzické, psychické násilie, sexuálne,

zanedbávanie, ekonomická kontrola, sociálna izolácia). V neposlednom rade sa do popredia dostávajú aj trestnoprávne relevantné podoby, teda konkrétne skutkové podstaty, ktoré by prichádzali pri postihu domáceho násillia do úvahy. Tento aspekt je modifikovaný aj tým, ako domáce násillie (trestné činy domáceho násillia) vnímajú ustanovenia Zákona o obetiach.

Poznanie kriminologických aspektov domáceho násillia považujeme za základné východisko, na podklade ktorého je možné hovoriť o možnostiach riešenia tohto dá sa povedať celosvetového problému. Je to kľúčové z pohľadu zodpovedania otázok, čo je potrebné riešiť a v akom rozsahu, voči komu a akými prostriedkami. Na tieto aspekty domáceho násillia, teda na kriminologické aspekty domáceho násillia sa zameriava predkladané spracovanie diplomovej práce. Za cieľ si kladie ucelené spracovanie kriminologických aspektov domáceho násillia s viacerými kritickými postrehmi, ktoré sa nie vždy a vo všetkých zdrojoch uvádzajú, alebo sa uvádzajú len okrajovo. Na tieto účely budeme využívať hlavne analyticko-syntetické metódy, niektoré metódy analyticko-právne, historicko-analytické a čiastočne, aj niektoré metódy komparatívne.

1. Násilná kriminalita – vymedzenie základných pojmov

Ako sme už v úvode naznačili, násilie predstavuje jednu z prirodzených vlastností živého jedinca. V minulosti mu umožňovala prežiť samému, ale aj so svojou rodinou v prírode, živiť sa, brániť sa. Ako sa vyvíjala ľudská spoločnosť, ako sa stávala kultúrnejšou, postupne sa snažilo ľudské spoločenstvo potláčať násilné prejavy správania v jednotlivcoch. Skultúrnenie životných podmienok, vývoj modernej spoločnosti, presadenie koncepcie ľudských práv – to všetko postupne smerovalo k tomu, že násilné reakcie sa prestali vnímať ako nutná a neoddeliteľná súčasť života.¹ V súčasnosti už závisí na právnom poriadku konkrétneho štátu, do akej miery sú násilné prejavy akceptované, v akej podobe (napr. u nás v podobe nutnej obrany ako okolnosti, ktorá vylučuje protiprávnosť) a súčasne, aké prejavy násilia navonok sú nežiaduce a právne aj postihované. Prirodzene je to vždy otázka konkrétneho právneho poriadku, ako konania kriminalizuje a súčasne je to aj otázka právnej kultúry či náboženstva, ktoré prejavy násilného správania sú žiaduce a akceptované a aké sa naopak vnímajú ako neprípustné prekročenie limitov, medzí nastavených právom.

Vymedzenie násilnej kriminality sa javí z kriminologického hľadiska ako celkom bezproblémové. Nadväzne na trestnoprávne súvislosti, a hlavne súvislosti štatistické, tento pohľad na obsah násilnej kriminality sa zásadnejšie komplikuje.

Z hľadiska kriminologického ide o druh kriminality, jeden z najdôležitejších druhov kriminality v jej štruktúre. Označenie sa spája práve s podstatou trestných činov, ktoré tvoria obsah tohto druhu kriminality – s násilím či hrozbami násilia, ktoré sú na účely spáchania trestných činov používané. Spôsob spáchania je pri tejto skupine trestných činov priamo determinujúci a ako taký, predstavuje kriminalistický pojem – *modus operandi*.

Trestnoprávne je toto vymedzenie o niečo komplikovanejšie, lebo síce ustanovenia Trestného zákona poznajú spôsob spáchania trestného činu „násilím“, alebo aj s použitím nátlaku, no neobsahujú jednotnú skupinu trestných činov násilnej povahy. Takto je potrebné hľadať naprieč celou osobitnou časťou také trestné činy, v ktorých spôsobe spáchania je vidieť

---

¹ Gašpírik, L.: Kriminológia. Žilina: FŠI Žilinskej Univerzity, 2003, s. 173 a nasl.

nejaký takýto násilný prvok, nátlak, hrozbu násilia. Keďže kontinentálne trestné právo vychádza z určitého trestnoprávne relevantného konania alebo nekonania v prípade povinnosti konať, násilné prvky správania sa budú súčasťou objektívnej stránky skutkovej podstaty. Ani toto samo o sebe ale nevypovedá o tom, že pôjde nutne o násilný trestný čin resp. taký, ktorý by spadal pod túto skutkovú podstatu. Celý rad trestných činov, v ktorých spôsobom spáchania je vidieť násilie alebo hrozby násilia, zasahuje do intímnej sféry poškodeného a z toho dôvodu sa vyčleňujú ako fenomenologické podoby mravnostnej kriminality. Aj rad trestných činov drogovej povahy má prienik k majetkovej i násilnej kriminalite, lebo nutne pod vplyvom návykových látok dochádza k nekontrolovateľnému správaniu sa osôb, čo hraničí s násilnou trestnou činnosťou a rovnako tak v prípade osôb, ktoré sú závislé pod vplyvom návykových látok, trestná činnosť aj drogovej povahy je nutne prostriedkom na získavanie prostriedkov na účely financovania svojich závislostí. Tieto vymedzenia značne skresľujú obsah aj rozsah násilnej kriminality v trestnoprávnom poňatí, takže ani prehľadovo z celej osobitnej časti nemožno vyberať také trestné činy, ktoré sú spáchané násilím či hrozbou násilia a priamo ich subsumovať pod pojem násilnej kriminality.

Povaha násilia prirodzene tiež môže byť rôzna. Môže ísť o *násilie priame*, kedy násilné útoky od agresora smerujú priamo voči konkrétnemu pôvodcovi. Sem sa dajú zaradiť trestné činy ako je ublíženie na zdraví, zabitie alebo aj trestný čin vraždy. *Nepriame násilie* má povahu nátlaku alebo využívania rôznych foriem psychického násilia na obeť. Nepôsobí priamo, ale skôr psychicky posúva obeť k rozhodnutiu, ktoré by však inak bez nátlaku či násilia sama neurobila. Sem je možné zaradiť také skutkové podstaty, ako sú vydieranie alebo nátlak, rovnako tak to môže byť trestný čin únosu a pod.

Násilie ako pojem nemá trestnoprávny rozmer s výnimkou definície trestného činu spáchaného násilím. Viac ako trestnoprávny je to pojem kriminologický, keďže priamo kriminológia o ňom uvažuje ako o sociálne-patologickom spôsobe správania sa, ktoré je reakciou osoby na rôzne druhy podnetov z externého prostredia.

V tom najširšom zmysle slova je násilné konanie akékoľvek konanie, ktoré narúša práva a právom chránené záujmy osôb, zasahuje do nich neprijateľným spôsobom, ohrozuje ich.² Rovnako tak je to porušenie povinností a riadne nesplnenie povinností povinnými

---

² Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 49 - 51

subjektami. V tomto zmysle – v tom najširšom – sa za násilnú kriminalitu považujú všetky trestné činy, ktoré sú uvedené v celej osobitnej časti Trestného zákona. Sem je jednak možné zaradiť útoky voči osobnej slobode, životu i zdraviu, ľudskej dôstojnosti, majetku i hospodárskym záujmom štátu a republikovým záujmom a pod. Toto vymedzenie síce hovorí o protiprávnosti takéhoto konania, no celkom popiera možnosť, že by trestné činy mohli spadať aj pod iné druhy kriminality resp. každý druh kriminality by súčasne musel byť aj druhom násilnej kriminality. K tomuto vymedzeniu sa preto neprikláňame.

V zmysle užšom sa za typické násilné trestné činy považujú spravidla také, kde dominantnú úlohu zohráva spôsob spáchania – násilím, hrozbami násilia alebo za použitia nátlaku. Keďže osobitná časť Trestného zákona sa nedelí podľa druhov kriminality, aj tu je potrebné hľadať tie trestné činy, ktoré by sem mohli spadať. Ako sme naznačili, ani to, že v spôsobe spáchania dominuje násilie, nie je rozhodujúce preto, aby sa takýto trestný čin dal zaradiť k násilnej kriminalite. Súčasne teda nesmie obsahovať žiadne špecifické prvky, pomocou ktorých alebo v dôsledku ktorých by sa tento trestný čin dal zaradiť pod iný druh kriminality. Tak je tomu v prípade kriminality mravnostnej, kedy osobitná oblasť intimity a sexuality vyčleňuje tieto trestné činy pod mravnostnú kriminalitu. Veľmi podobne je to v prípade drogových trestných činov, kde sa predpokladá prienik drogovej a násilnej trestnej činnosti. Je tak potrebné hľadať také trestné činy, ktoré nemôžu tvoriť prienik s inou kriminalitou. Typicky sem budú spadať:³

- trestné činy proti životu
- trestné činy proti zdraviu, spravidla úmyselnej povahy,
- niektoré z trestných činov proti slobode,
- niektoré trestné činy proti rodine a mládeži.

Rovnako ako mnohé mravnostné trestné činy majú síce násilný charakter, ale zamerané sú do oblasti intímnej a preto sa vymedzujú ako samostatné, aj mnohé trestné činy majetkovej povahy majú násilný rozmer a keďže osobná sloboda či sloboda rozhodovania sa nepochybne uprednostnené pred majetkovými právami, potom sa takéto trestné činy vyčleňujú ako násilné.

---

³ Gašperik, L.: Kriminológia. Žilina: FŠI Žilinskej Univerzity, 2003, s. 173 a nasl.

To je príklad jedného typického trestného činu, ktorým je lúpež.⁴ Hoci by si aj páchatel' inak vec, ktorej sa bez násilia zmocnil, po čine chcel uchovať a na to už použil násilie či hrozbu násilia, tento prvok násilia nesmeruje k samotnému spáchaniu trestného činu a tak ustupuje do úzadia majetkovej povahy – takýto trestný čin bude mať povahu trestného činu majetkového a nie násilného.

Je tak vidieť, že násilná kriminalita sa dá vnímať v rôznych poňatiach z rôznych uhlov pohľadu. Má rôzne prieniky s inými druhmi kriminality a až po špecifickejšom posúdení je možné identifikovať, ku ktorému druhu kriminality primárne takéto protiprávne konanie bude spadať, patriť. Orientácia v tomto smere nie je vôbec jednoduchá a to náročnejšia ja, že násilné trestné činy sa dokonca rôzne kategorizujú v rôznych zdrojoch informácií o kriminalite. Za takéto treba považovať:

- a.) oficiálne údaje o kriminalite, ktoré sú evidované Policajnom zborom (za jednotlivé roky, pribúdajú po mesiacoch)
- b.) štatistické ročenky Generálnej prokuratúry SR z činnosti jednotlivých prokuratúr v SR
- c.) štatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti vypovedajúce o súdnej agende za jednotlivé roky a poskytujúce údaje o počte súdených, odsúdených a postihovaných osôb rôznymi druhmi trestov, o ich vekovej skladbe pod.
- d.) spracovanie štatistických údajov na úrovni Štatistického úradu, ktorý eviduje niektoré druhy kriminality, ich štruktúru, páchatel'ov.

Ako kritérium členenia násilnej kriminality sa niekedy používa kritérium cieľa, ktorý agresor sleduje pri napĺňaní znakov skutkovej podstaty násilného trestného činu.⁵ Násilné správanie sa môže byť prostriedkom, nástrojom na dosahovanie vytýčených cieľov a teda aj na spáchanie trestného činu. Vtedy hovoríme o inštrumentálnom charaktere násilia. Niekedy ide o násilie finalitnej povahy, kedy páchatel' spravidla nesleduje žiadny iný cieľ, jeho základným cieľom je násilné správanie sa a jeho prejav navonok vo vzťahu k obeti s cieľom, aby sa tieto

---

⁴ Kuchta, J., Válková, H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C.H.BECK, 2005, s. 380

⁵ Madliak, J., Mezsároš, M. a kol.: Prevencia kriminality. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2009 s. 115 a 116

formy násilného správania prejavili na tele obeť. Často ide o prípady mučenia alebo o rôzne formy poškodzovania obetí.

Podľa podôb alebo prejavov násilného správania sa navonok, možno povedať, že násilie ako prejav správania sa je veľmi tvárne a dá sa veľmi ľahko modifikovať. Závisí silne od osobnostných dispozícií agresora a rovnako tak od podmienok konkrétneho prostredia a od tohto komplexu faktorov závisí aj prejav násilia vo vonkajšom svete.⁶ Je to hlavne psychologické nastavenia agresora a jeho psychický rámec, ktorý významne ovplyvňuje motívy agresora a aj prejav hnevu alebo iných emócií navonok voči obeť. Tiež sú to aj externé faktory, spoločenský kontext, sociálna situácia, otázky zamestnanosti, kultúrne prostredie, voľnočasové aktivity, skupina jedincov, s ktorými sa trávi čas, komunita a pod. Negatívne vedú na násilné prejavy dopadať hlavne závislosti látkovej povahy, ako je alkoholizmus alebo závislosti od iných návykových látok. Okrem typických foriem fyzického násilia sa rozlišujú aj formy násilia psychického. Toto môže mať tak verbálnu povahu, ako aj povahu neverbálnych útokov v rámci neverbálnej komunikácie alebo citovej deprivácie obeť. Niekedy sa spomína aj expresívne a manuálne násilie. Nie je ničím zvláštnym, ak agresor na dosiahnutie svojho cieľa využíva rôzne nástroje a pomôcky, ktorými zintenzívňuje povahu svojho konania a jeho dopad voči obeť.

V spôsobe spáchania trestných činov dominuje násilie alebo hrozby použitia násilia v rôznych podobách. Neexistuje univerzálny návod na to, ako by sa malo násilné správanie sa v konkrétnom prípade prejavovať. Násilie môže byť prostriedok pomsty a poškodenia, dominancie nad obeťou, môže smerovať k získaniu pocitu zadosťučinenia, alebo aj k finančnému profitovaniu. Ide o imanentný znak objektívnej stránky skutkovej podstaty násilných trestných činov. Čo sa týka zavinenia ako znaku subjektívnej stránky, takéto konanie násilnej povahy je celkom zámerné, cielené a hovoríme, že úmyselne zavinené. Dôsledkom tohto konania najčastejšie vznikajú poruchové následky, nie je vylúčené, aby došlo k ohrozeniu záujmu trestnoprávne chráneného s tým, že viaceré trestné činy násilnej povahy sa považujú za predčasne dokonané – už len prejav násilia, bez relevantného následku v podobe poruchy na chránenom objekte, zakladá požiadavku vyvodzovať trestnú zodpovednosť ako za úmyselný trestný čin.

---

⁶ Čermák, I.: Lidská agrese a její sovislosti. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1988, s. 14

Za ústredné pojmy násilnej kriminality sa považuje tak agresia, ako aj agresivita, hnev či hostilita, čo sú všetko pojmy, ktorých obsah skúma vedná disciplína, ktorá sa označuje ako agresológia. V rámci nej sa kombinujú nie len kriminologické, ale aj psychologické a psychiatrické poznatky, poznatky sociologické a poznatky zo sociálnej práce. Niekedy nie je v dostupných zdrojoch celkom zjednotených ich obsah alebo teda to, čo všetko zahŕňajú. Aj to je jeden z nedostatkov a navyše, často ide o čisto alebo silne psychologické a psychiatrické vymedzenia, ktoré sú bežnými ľuďmi len ťažko pochopiteľné a to isté platí pre kriminológov a právnikov. Hoci rešpektujeme, že ide o vysoko odborné pojmy, ich obsah by mal byť odborníkom zo sprostredkujúcich disciplín interpretovaný zrozumiteľne a jasne.

V rôznych zdrojoch sa viaceré naznačené pojmy dokonca zamieňajú. Niekedy sa pracuje iba s pojmom násilie, inokedy aj s pojmom nátlak, alebo dokonca hrozby násilia. Nemecká kriminológia pracuje len s pojmom „agresia“. Ak sa používa v nemeckých zdrojoch pojem násilie, je to pojem nasvedčujúci trestnoprávnej relevancii daného zdroja resp. vzťahuje sa na oblasť trestného práva, pre ktoré sú násilné prejavy tiež charakteristické.⁷ Zdroje angloamerickej povahy pracujú s oboma pojmami a to tak v rovne trestnej, i v rovne netrestnej. Niekedy sa tu násilie vníma ako závažnejšia forma agresívneho správania sa. Nemožno celkom súhlasiť s tým, že by násilie preto bolo širším pojmom ako agresia, ale skôr alebo teda jednoznačne je pojmom špeciálnejším. V násilnom správaní dominujú násilné reakcie, ktoré majú napomôcť agresorovi prekonať odpor obete a prípadne dosiahnuť jeho sledovaný cieľ.⁸ Naproti tomu, agresivita predstavuje súčasť takých konaní, kde zohráva úlohu nepriateľský postoj, vzťah agresora k obeti alebo ku konkrétnemu predmetu, na ktorý sa agresia zameriava.⁹ Aj na tomto je vidieť určitú nejednotnosť dostupných zdrojov v otázke vymedzenia kľúčových pojmov agresológie a násilnej kriminality.¹⁰ Pritom trestnoprávne je potrebné vychádzať z úplne iných pojmov – násilie, nátlak, lesť, prípadne hrozby použitia násilia a nie z tých kriminologických či psychiatrických.

---

⁷ Peters, U. a kol.: Wörterbuch der Psychiatrie und medizinischen Psychologie. München: URBAN SCHWARZENBERG, 1990, s. 209

⁸ Dianiška, G., Strémy, T., Vráblová, M.: Kriminológia. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 167 a nasl.

⁹ Hartl. P., Hartlová, H.: Psychologický slovník. Praha: Portál, 2000, s. 22 a s. 342

¹⁰ Gašperik, L.: Kriminológia. Žilina: FŠI Žilinskej Univerzity, 2003, s. 32 a nasl.

1.1 K pojmu „násilná kriminalita“

Pojem „násilná kriminalita“ je pojmom kriminologickým tak, ako sme už vyššie naznačili. Nevyužíva ho ani trestné právo, nepracuje s ním všeobecne ani naša legislatíva. Vyskytuje sa ešte v štatistikách policajných a prípadne prokurátorských alebo súdnych. Ani samotné „násilie“ nie je právnym pojmom, nenašli by sme ho ani v ustanoveniach Trestného zákona. Ustanovenia Trestného zákona poznajú však spôsob spáchania trestného činu a v tomto prípade ide o násilný spôsob spáchania trestného činu. Trestnoprávne sa v zmysle § 122 ods. 7 Trestného zákona považuje trestný čin spáchaný násilím v prípade, ak páchatel’:

- a.) na spáchanie činu použije fyzické násilie voči telesnej integrite iného
- b.) spácha trestný čin za pomoci ľsti voči osobe, ktorú páchatel’ uviedol takto do stavu bezbrannosti
- c.) spácha trestný čin pomocou násilia voči veci iného.

Relevantné je potom aj ustanovenie § 122 ods. 8 TZ, ktoré vymedzuje, že trestný čin je spáchaný za pomoci nátlaku, ak páchatel’ využije na účely jeho spáchania psychické násilie voči inému. Je tak naznačené, že násilie je veľmi široký pojem a zahŕňa tak psychické formy, ako aj fyzické formy násilného správania sa. Rovnako tak je relevantné ustanovenie § 122 ods. 6 TZ, v zmysle ktorého sa trestný čin vníma ako spáchaný ľst’ou vtedy, ak ho páchatel’ spáchal tak, že využil omyl, ktorý v obeti vyvolal, alebo na spáchanie činu použil úskok.

Aj z tohto vymedzenie plynie, že násilné trestné činy predstavujú skutočne veľmi rozmanitú a aj rozsiahlu skupinu protiprávných konaní, nemajú jednotnú oporu v konkrétnej hlave osobitnej časti Trestného zákona, do popredia sa pri nich dostávajú práve naznačené spôsoby spáchania. Kritérií členenia je prirodzene v dostupných zdrojoch viacero:

- a.) podľa toho, do ktorej hlavy spadajú v osobitnej časti trestného zákona – najčastejšie sú to trestné činy spadajúce do:
  - I. hlavy osobitnej časti TZ
  - II. hlavy osobitnej časti TZ
  - III. hlavy osobitnej časti TZ

b.) podľa závažnosti v trestnoprávnom zmysle – ide tak o (tu máme na mysli vyjadrenie v základnej skutkovej podstate):

- prečiny, ako aj o
- zločiny a
- obzvlášť závažné zločiny

c.) podľa spôsobeného následku – rozlišujú sa dva druhy násilných trestných činov a to tak, ktoré majú následok

- ohrozovací trestnoprávne chránené objekty
- poruchový, kde sa požaduje vznik poruchového následku na chránenom záujme

d.) podľa spôsobu konania, ktorý je podstatou trestného činu – prevaha trestných činov bude spadať do prvej tu uvedenej skupiny, ale nie je možné vylúčiť ani tie z druhej tu uvedenej skupiny – ide o trestné činy:

- spáchané konaním
- spáchané opomenutím konania.

Podľa usporiadania v osobitnej časti Trestného zákona ide o vymedzenie násilnej kriminality v užšom slova zmysle a spadajú sme trestné činy zaradené do prvých troch hláv osobitnej časti Trestného zákona – najčastejšie je to trestný čin vraždy a úkladnej vraždy v zmysle § 144 a § 145 TZ, vraždy novonarodeného dieťaťa v zmysle § 146 TZ, trestné činy zabitia aj usmrtenia v zmysle § 147 – 149 TZ, trestný čin nedovoleného prerušenia tehotenstva v zmysle § 150 – 153 TZ, všetky formy úmyselného ublíženia na zdraví (ublíženie na zdraví aj ťažká ujma na zdraví) podľa § 155 - § 158 TZ, trestný čin obmedzovania i pozbavenia osobnej slobody podľa § 182 - § 183 TZ, lúpež podľa § 188 TZ, trestné činy nátlaku a hrubého nátlaku v zmysle § 190 - § 190 TZ, vydieranie v zmysle § 189 TZ, a taktiež (hoci nie v poslednom rade aj) týranie blízkej a zverenej osoby podľa § 208 TZ.

V širšom slova zmysle sa do skupiny násilných trestných činov zaraďujú všetky porušenia práv a právom chránených záujmov, nedodržanie povinností v zmysle trestnoprávnej úpravy v osobitnej časti Trestného zákona. Inak špecifickejšie sa za takéto

trestné činy považujú všetky, ktoré majú násilný charakter, v ktorých spôsobe spáchania je vidieť prvky násilia, hrozieb násilím, prvky nátlaku.

Štatistický úrad Slovenskej republiky na svojej stránke zverejňuje aj niektoré druhy ukazovateľov vo vzťahu ku kriminálnemu správaniu. Hneď v úvode treba povedať, že ide o ďalší zo zdrojov štatistických údajov, ktoré úplne inak vnímajú násilnú kriminalitu z hľadiska obsahu. Navyše, Štatistický úrad ani len nemá aktuálne štatistiky, nakoľko pracuje s údajmi naposledy z roku 2017, rok 2018 úplne chýba a to aj v závere roka 2019. Je preto maximálne otázne, či je vôbec správne, aby takto nedostatočne Štatistický úrad poskytoval informácie, nekomplexne, nedôsledne a úplne mimo kriminologické a trestnoprávne vymedzenie jednotlivých druhov kriminalít. Za veľmi problematické považujeme jednak to, že údaje sú neaktuálne, ale aj to, že v rámci zisťovaných trestných činov násilnej povahy zaraďuje do svojich štatistík Štatistický úrad aj znásilnenie (v zmysle § 199 TZ), ktoré v žiadnych iných štatistikách kriminality takto vykazované nie je. Tento fakt ŠÚ SR odôvodňuje tým, že síce u nás ide o súčasť mravnostnej kriminality, v zahraničí sa stabilne znásilnenia zaraďujú ku násilnej kriminalite. Hoci túto skutočnosť nenamietame, potom je maximálne otázne, prečo by sa k násilnej kriminalite nemohol zaraďovať aj trestný čin sexuálneho násilia, ktorého podstata konania je takmer rovnaká, akurát ide o vynucovanie iných sexuálnych aktivít/praktík. Rozširovať nutne kategóriu násilnej kriminality, hoci máme kategóriu mravnostnej kriminality ako samostatný druh kriminality, nepovažujeme vôbec za správne, ani vhodné a vôbec nie potrebné. Ukazovatele násilnej kriminality sú takto významnejšie skreslené, teda minimálne z hľadiska obsahu. Z hľadiska počtov totiž ŠÚ SR konštatuje, že ukazovateľ znásilnení sa nezapočítava do súhrnu násilnej kriminality. Nerozumieme potom, prečo vôbec v tejto kategórii je evidovaný, keďže sa do jej stavu, dynamiky a objasnenosti teda nezapočítava. Pod násilnými trestnými činmi v zmysle štatistických údajov ŠÚ SR sa zaraďujú tieto trestné činy:

- vraždy
- ublíženia na zdraví úmyselnej povahy
- nebezpečné vyhrážania
- únosy
- týranie blízkej a zverenej osoby

- nátlak či hrubý nátlak.

Inak treba dodať aj to, že kriminálne štatistiky je možné získať aj za oblasť jednotlivých krajov a okresov, ale ŠÚ SR následne konštatuje, že súčet týchto nesedí s ukazovateľom celkovej kriminality. Nie je však jasné z akého dôvodu, lebo kriminalita celková by mala byť nepochybne ich súčtom.

Ako sme už naznačili, vymedzenie násilnej kriminality – z hľadiska jej obsahu však vonkoncom nie je také jednoduché, ako to z vyššie uvedeného prehľadu plynie. Inak totiž k násilnej trestnej činnosti pristupujú rôzne druhy štatistík, ktoré sú tým pádom významne skreslené. V zmysle tohto sa javí niekedy, že násilná kriminalita tvorí podstatne väčšiu časť kriminality celkovej, ako tomu je. Inokedy sa jej poňatie môže javiť ako veľmi zúžené. Tým, že rôzne štatistiky nahliadajú na násilnú kriminalitu rôzne, ťažko sa dá v konkrétnom prípade identifikovať, z ktorého vymedzenia a rozsahu násilnej kriminality prezentované údaje vychádzajú. Prirodzene, že sa nedajú vôbec porovnávať navzájom a významne skresľujú kriminologické ukazovatele o tomto druhu kriminality. Toto je prvý negatívny prvok, na ktorý sme v súvislosti s vymedzením násilnej kriminality narazili – zistili sme takúto pomerne veľkú nejednotnosť v štatistickom vykazovaní. Kto bude vychádzať zo štatistík prokuratúr, nepochybne dospeje k iným ukazovateľom ako osoby, ktoré budú brať ako základ prieskumov štatistiky policajné a v konečnom dôsledku líšia sa aj tie z Ministerstva spravodlivosti. Nepochybne, ak máme vhodne informovať a poznávať v rovine kriminologickej tento jav, potom je nutné, aby sa uvedené vykazovanie zásadne zjednotilo na všetkých štatistických úrovniach, vo všetkých evidenčných systémoch. Veľmi rozsiahlo násilnú kriminalitu vnímajú štatistiky, ktoré spracúva a zverejňuje generálna prokuratúra. Na základe nasledujúceho prehľadu je vidieť, ako rozsiahlo sa násilná kriminalita vníma podľa paragrafov, ktoré pod tento pojem štatistiky Generálnej prokuratúry zaraďujú:

NÁSILNÁ KRIMINALITA

Ukončené trestné stíhanie osôb za vybrané prečiny a zločiny v obvode krajských prokuratúr za rok 2018

Názov	KP Bratislava			KP Trnava			KP Trenčín			KP Nitra			KP Žilina			KP B. Bystrica			KP Prešov			KP Košice			S p o l u			
	stíh.	obž.	ods.	stíh.	obž.	ods.	stíh.	obž.	ods.	stíh.	obž.	ods.	stíh.	obž.	ods.	stíh.	obž.	ods.	stíh.	obž.	ods.	stíh.	obž.	ods.	stíh.	obž.	ods.	
§ 144																												
§ 145	6	4	3	6	2	3	2	1	3	3	2	3	7	4	5	3	3	4	5	3	7	7	7	3	39	26	31	
§ 146																									0	0	0	
§ 147	1	1	1						1							2	2	2	2	1	1	3	3	3	8	7	8	
§ 148						1						2	2		2	1	3			1	3	3	2	7	6	7		
§ 151																								0	0	0		
§ 152																								0	0	0		
§ 153																								0	0	0		
§ 154																								0	0	0		
§ 155	36	32	28	24	19	12	22	17	18	35	32	26	27	20	15	51	44	34	40	32	25	50	35	40	285	231	198	
§ 156	123	112	92	179	161	115	113	88	81	146	130	101	230	148	120	237	208	164	216	178	153	206	165	138	1 450	1 190	964	
§ 165			1																					0	0	1		
§ 182																			1	1				1	1	0		
§ 183	17	17	7	6	5	5	18	16	12	8	6	4	13	9	9	15	14	9	8	7	6	12	9	3	97	83	55	
§ 185																				1	1			1	1	0		
§ 187																					4			4	0	0		
§ 188	51	45	33	42	37	49	34	31	43	46	43	42	36	27	22	62	60	50	71	67	60	111	98	91	453	408	390	
§ 189	28	24	23	44	39	20	44	39	30	51	43	29	54	35	50	60	48	35	35	27	25	38	32	13	354	287	225	
§ 190																									0	0	0	
§ 191	4	4																						4	4	0		
§ 192				1																				1	0	0		
§ 193																									0	0	0	
§ 194	114	100	75	187	167	118	113	94	101	144	124	107	144	113	91	315	287	225	279	234	205	401	361	306	1 697	1 480	1 228	
§ 195																									0	0	0	
§ 199	5	2	3	8	8	6	6	5	4	5	4	3	8	8	5	21	20	9	17	15	10	12	12	5	82	74	45	
§ 200	4	3	3	9	8	4	9	9	5	6	6	1	10	10	4	21	21	5	15	13	6	14	9	6	88	79	34	
§ 208	35	29	27	39	36	22	28	26	19	33	32	32	33	22	25	54	45	29	26	24	19	32	28	12	280	242	185	
§ 209										1	1											1			2	1	0	
§ 210							1	1								1								1	1	1	1	
§ 359				11	11	8	5	4	4	1			1	4	2	1	3	2	2	1	1		2	2	2	27	22	18
§ 360	206	196	201	225	207	194	297	227	262	250	230	200	196	138	143	278	236	190	215	177	159	275	257	218	1 942	1 668	1 567	
§ 360a	21	19	15	23	21	15	14	10	9	11	5	7	18	15	16	14	10	10	9	7	2	13	9	3	123	96	77	
§ 417																									0	0	0	
§ 418																									0	0	0	
§ 419																									0	0	0	
§ 420																									0	0	0	
§ 420a																									0	0	0	
Spolu	stíh.	651		804			706			740			782			1 138			940			1 185			6 946			
	obž.		588			721		568		658			553			1 001			787			1 031			5 907			
	ods.			512			572			592			556			507			771			679			845		5 034	

*zdroj: file:///C:/Users/pevs/Downloads/rocnka_2018%20(5).pdf (zo 16.10.2019)

Z tohto rozsahu je vidieť, že primárne sú to trestné činy spadajú do prvých hláv osobitnej časti Trestného zákona (1. – 3.), ale aj niektoré zaradené do 12. hlavy osobitnej časti Trestného zákona pre svoju násilnú povahu a charakter.

Inak na násilnú kriminalitu a jej obsah nahliadajú štatistiky Policajného zboru, ktoré sa zverejňujú na stránke Ministerstva vnútra SR. Za násilné trestné činy sa podľa tohto štatistického systému považujú dve skupiny trestných činov: ¹¹

- všeobecne
- spáchané na mládeži

Všeobecne násilná kriminalita:

- vraždy
- lúpeže

¹¹ Zdroj: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_slovenskej_republike_za_rok_2019_xml (z 10.09.2019)

- násilie, ku ktorému dochádza na verejnom činiteľovi (špeciálne sa rozlišuje, kedy je verejným činiteľom policajt)
- úmyselné formy ublíženia na zdraví
- formy úmyselného ublíženia na zdraví motivované rasovo,
- extrémizmus
- organizovaný zločin

Násilná kriminalita – trestné činy spáchané na mládeži:

- vraždy motivované osobnými vzťahmi
- vraždy novonarodeného dieťaťa a matkou
- vraždy zvyšné (v zmysle § 145 TZ)
- únos a opustenie dieťaťa
- lúpež (prepadnutie osôb) v zmysle § 188 TZ
- lúpež (prepadnutie objektov) v zmysle § 188TZ
- úmyselné formy ublíženia na zdraví
- nebezpečné vyhrážanie podľa § 360 TZ
- vydieranie
- týranie blízkej a zverenej osoby
- porušovanie domovej slobody
- vydieračský únos v zmysle § 186 TZ
- zvyšné násilné trestné činy.

K tomuto výpočtu, ktorý uvádza na stránkach PZ Ministerstvo vnútra SR musíme dodať, že nie je zrejmé, prečo sa osobitne charakterizujú násilné trestné činy páchané na mládeži a zrejme zvyšné páchané všetkými páchatelmi (ak nie sú páchané na mládeži t.j. sú spáchané na inej osobe ako je mládežník). Pojem mládež nie je ani trestnoprávny pojem, je to pojem kriminologický a kriminológia k nemu špecificky pristupuje – niekedy predstavuje kategóriu detí (osoby do 18 rokov veku), inokedy sa vymedzuje ako súhrn osôb pre nedostatok

veku trestne nezodpovedných spolu s osobami mladistvými (zhodne sú to všetko osoby od narodenia až do dosiahnutia 18teho roku veku). Lenže kriminológia v niektorých zdrojoch sa mládež považuje aj kategórie inak dospelých páchatel'ov, lebo kriminologicky (osobitne sociologicky) je možné za mládež považovať aj osoby v najhornejšej hranici veku do 35 rokov.¹² V tomto prípade ide o osoby trestnoprávne už plne zodpovedné, dokonca ani nejde o osoby vekom blízke mladistvému. Paradoxne výpočet trestných činov násilnej povahy na mládeži a všeobecne nie je totožný, lebo všeobecne by mala byť táto kategória širšia a mala by zahŕňať aj uvedené násilné trestné činy na mládeži. Ak ide raz o násilný trestný čin, potom bude násilným vždy, je jedno na kom z hľadiska veku či postavenia je spáchaný. Uvedené členenie teda nie je vzájomne kompatibilné a vytvára rad otázok. Tieto by sa mali teda alebo dostatočne vysvetliť, a ak sa tak nestane, mali byť uvedené kritéria zosúladiť navzájom. Vysvetliť pritom treba tieto skutočnosti:

- kto sa rozumie mládežníkom/kto je mládežou (ide hlavne o vymedzenie vekové, teda to, do kedy je osoby možné považovať za mládež, keďže to nie je trestnoprávny pojem a kriminológia k nemu zaujíma rôzne stanoviská)
- aké trestné činy spadajú do násilnej kriminality všeobecne (nepáchanej na mládeži)
- prečo sú uvedené kritériá rôzne z hľadiska obsahu, keď v oboch prípadoch pôjde o násilné trestné činy resp. aký je navzájom medzi oboma kategóriami trestných činov rozdiel a čo je motívom tohto členenia

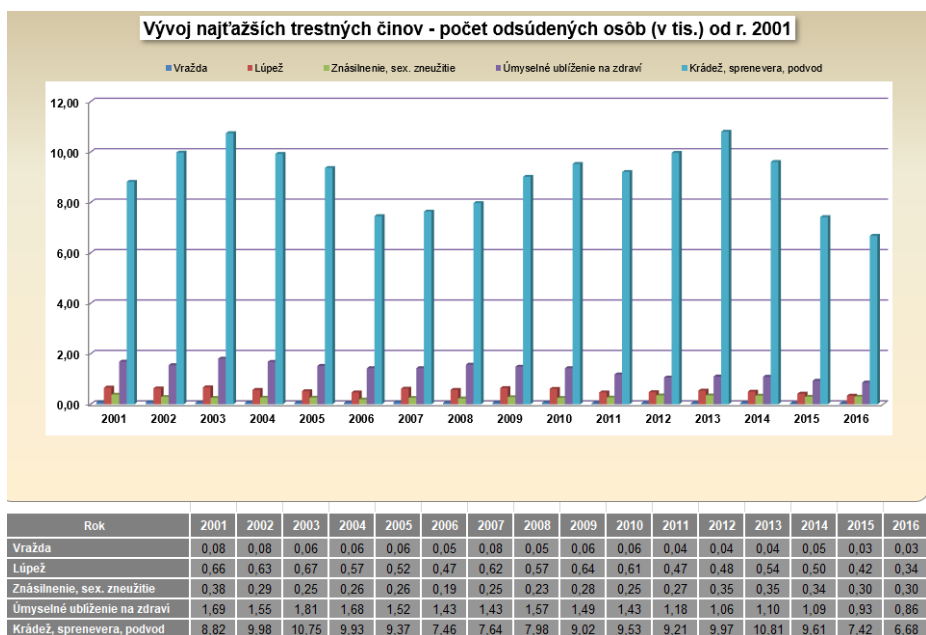
Toto vymedzenie na úrovni policajných štatistík vôbec nepridáva do jednotnosti vymedzenia pojmu a obsahu násilnej kriminality sa znova len podporuje nepresnosť a skreslenosť štatistických ukazovateľov, kriminologických ukazovateľov v závislosti od toho, od akých štatistík sa budú odvíjať.

Ministerstvo spravodlivosti zverejnilo ako poslednú štatistickú ročenku na svojej stránke tú za rok 2016, čo je samo o sebe celkom alarmujúce, nakoľko ide o 3 roky staré údaje. Navyše, nerozlišujú sa tu trestné činy podľa kriminologických charakteristík, teda nenájdeme tu násilnú kriminalitu, ale je tu vidieť počty súdených a odsúdených osôb za trestné činy podľa jednotlivých hláv osobitnej časti Trestného zákona. Keďže násilné trestné činy

---

¹² Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V.: Kriminalita mládeže. Praha: Policajní akademie České republiky, 2001, s. 24 a nasl.

nepochybne patria k tým najťažším všeobecne, relevantné sú azda ukazovatele uvedené v súhrnnej tabuľke prehľadu od roku 2001 do roku 2016, kde sú uvedené tie najťažšie trestné činy sa ich vývoj. Majetkové trestné činy krádeže či sprenevery sa do tejto skupiny zaradiť prirodzene nedajú (pod násilnú kriminalitu), a je otázne, čím sú tak závažné, ako to uvedené štatistiky konštatujú. V osobitnej časti Trestného zákona je možné nájsť rad takých, ktoré sú omnoho intenzívnejšie, závažnejšie a citeľnejšie aj z hľadiska pôsobenia na objekt a poškodených. Aspoň tento prehľad však v nasledujúcom texte uvádzame:

*zdroj: štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti SR (zo dňa 18.10.2019)

Z uvedeného prehľadu jasne plynie nami naznačený záver – vymedzenie násilnej kriminality z hľadiska obsahu je v dostupných zdrojoch silne nejednotné. Prvým odporúčaním je teda prirodzene zjednotiť štatistické ukazovatele, lebo inak nie je možné jednotne hodnotiť, spracúvať a posudzovať kriminologické ukazovatele k násilnej kriminalite resp. tieto budú rôzne v závislosti od toho, o aké štatistiky sa budú opierať. Ak skutočne máme poznávať násilnú kriminalitu a jej fenomenologické podoby, treba vedieť, čo máme poznávať a ak sa má tento jav skutočne kontrolovať ako druh kriminality, takéto nepresnosti sú nežiaducim a negatívnym javom, ktorý tomu významnejšie bráni.

Inštitút pre kriminológiu a sociálnu prevenciu v Prahe spracoval a vydal pomerne dávno štúdiu s rovnomenným názvom – Násilná kriminalita¹³ v ktorej sa venuje ústredným kategóriám násilnej kriminality a prezentuje v nej výskumné zistenia. Okrem iného aj tu sa autor negatívne vyjadruje k doterajším poznatkom z praxe, k rôznym vymedzeniam násilnej kriminality, ku štatistikám a problémom výskumnej činnosti. Uvedená nejednotnosť nie je teda novým javom, ale javom dlho pretrvávajúcim. Okrem tohto sú tu naznačené smery, akými by sa mala uberať kontrola tohto druhu kriminality, fenoménu násilia v spoločnosti všeobecne. Už tu autori poukazujú na potrebu skúmať na jednotnom základe tento jav. To sa však nestalo a do súčasnosti pretrváva uvedená nejednotnosť, navyše však sa vyčlenili viaceré česko-slovenské názorové prúdy na povahu a obsah násilnej kriminality:¹⁴

- protiprávne konania motivované dosiahnutím cieľa, ktorým nie je násilie samotné; sú to trestné činy majúce povahu koristenia, kedy sa násilie využíva na účely dosiahnutia majetkového obohatenia, prospechu (vraždy s majetkovým prospechom, lúpeže), alebo na účely uspokojovania iných potrieb (využívanie násilia na dosiahnutie sexuálneho uspokojenia), alebo násilie sa využíva ako prostriedok na odstránenie prípadných stôp trestného činu (odstránenie svedka) – sú to trestné činy často sa podobajúce ku trestným činom spadajúcim pod všeobecnú kriminalitu; motivované sú spravidla socializačným procesom a poruchami v rámci neho, rôznymi etiologickými externými faktormi,
- iné násilné trestné činy ako sú úmyselné formy ublíženia na zdraví, žiarlivostné vraždy, vraždy s cieľom eliminácie stresového prvku spočívajúceho v osobe, vraždy z pomsty, kde sa osobnostné rysy a psychické nastavenie, agresivita významne podieľajú na spôsobe spáchania činu (mnohopočetné rany, poškodenia obeť nad rámec toho, čo je potrebné na jej usmrtenie, mučenie a pod.).

Ščerba definuje násilné trestné činy – násilnú kriminalitu ako skupinu trestných činov, v ktorých páchatel/agresor využíva fyzickú silu alebo hrozbu jej použitia na to, aby prekonal odpor obeť (či už je kladený v danom čase, alebo sa predpokladá, že obeť bude klásť odpor),

---

¹³ Osmančík, O. a kol.: Násilná kriminalita. Praha: Inštitút pre kriminológiu a sociálnu prevenciu, 1992, s. 11 a nasl.

¹⁴ Zaplatel, J. a kol.: Úmyslná usmrtení. Praha: Výskumný ústav kriminologický pri Generální prokuratuře ČSSR, 1980, s. 16 a nasl.

na donútenie iného konať istým spôsobom, nekonať, strpieť určité konanie, alebo na účely poškodenia zdravia osoby.¹⁵ Právna úprava týchto trestných činov by mala byť a je žiaduce, aby bola stabilná tak, aby sa úprava nemusela sústavne prispôbovať novým spôsobom konania, do ktorých sa premietajú také prvky, ako sú technologické novinky, pokrok a vývoj informačnej spoločnosti.

Aj vyššie naznačenej univerzalite právnej úpravy nasvedčuje trestnoprávne vymedzenie trestných činov proti životu a zdraviu, zaradených do 1. hlavy osobitnej časti Trestného zákona. Najčastejšie z tejto kategórie sa spomína trestný čin vraždy. Tu je možné rozlíšiť rôzne druhy, vrátane vopred pripravovaných, alebo afektových vrážd, ktoré sa dajú všeobecnou právnou úpravou vhodne postihovať. Je tu rad faktorov, ktoré sa môžu premietat' do významne sprísneného postihu – do výšky trestných sadzieb trestu odňatia slobody pri trestných činoch proti životu a zdraviu. Tento prísny postih¹⁶ má byť vhodnou reakciou trestnej politiky na sústavne sa objavujúce a prehlbujúce sa konflikty v spoločnosti – osobitne v medziľudských vzťahoch a na také negatívne javy súčasnej násilnej kriminality, akými sú stúpajúca brutalita páchatel'ov, medzinárodný a organizovaný zločin, spôsoby spáchania a závažnosť týchto činov. K prísnosti postihu trestných činov násilnej kriminality sa však napr. Ščerba vyjadruje dosť negatívne a hovorí, že je to len populistický krok.¹⁷ Tiež uvádza, že len ťažko možno hovoriť o nejakých nových formách a spôsoboch páchania trestných činov tejto povahy, lebo tieto dlhodobo ostávajú stabilné a iba minimálne sa menia – navyše, všetky známe motívy a spôsoby spáchania už niekedy boli kriminalistiky zadokumentované a s väčšou či menšou úspešnosťou aj kriminalisticky riešené. Ako tiež uvádza, zvyšujúca sa brutalita je viac mediálne vykonštruovaná, ako reálna. S týmto jeho názorom však nesúhlasí rad autorov, ktorí poukazujú na to, že závažná trestná činnosť sa viac a viac brutalizuje, brutalizuje sa spôsob spáchania najzávažnejších trestných činov proti životu a je to celosvetový trend. A to nie sú nijaké nové poznatky, ale poznatky podstatne staršie než sa autor k tomuto javu vyjadroval.¹⁸ Aj v súčasnosti veľa autorov poukazuje na brutalizáciu

---

¹⁵ Ščerba, F.: K niektorým problémom trestného postihu násilných trestných činů. In *Kriminalistika* č.3/2013 s., 198–207

¹⁶ Spravidla trestom odňatia slobody na 20 – 25 rokov alebo až na doživotie

¹⁷ Ščerba, F.: K niektorým problémom trestného postihu násilných trestných činů. In *Kriminalistika* č.3/2013 s., 198–207

¹⁸ Bubelíni, J.: Kriminologické prognózovanie a prevencia kriminality. in: Zborník z medzinárodnej konferencie Aktuálne problémy kriminologickej prognostiky III. Bratislava, APZ, 2002, s. 91 a nasl.

kriminality ako takej, vrátane tej násilnej.¹⁹ Aj napriek tomu autor Ščerba nesúhlasí s názormi spoločnosti o prehlbujúcich sa problémoch v spoločenských vzťahoch, v medziľudských vzťahoch, ktoré by viedli k nárastu a špecifikácii násilných trestných činov. Priamo konštatuje, že predstavy o násilnej kriminalite sú priamo mylné a nemyslí si, že by bol nutne potrebný prísňovací mechanizmus k trestnému postihu.²⁰ Autor ďalej upozorňuje na iné násilné trestné činy, na prežitok v súvislosti s ponímaním znásilnenia a na inak stabilné a správne vymedzovanie pojmov agresológie, ktoré patria k násilnej kriminalite – tieto sú koniec koncov vymedzované z pohľadu psychológie a psychiatrie.²¹

1.2 Základné pojmy násilnej kriminality

Za ústredné pojmy násilnej kriminality považujeme typické pojmy spájajúce sa s agresológiou. V dostupných zdrojoch neexistuje celkom jednotný návod na ich vymedzenie. Ich obsah je skôr psychologickej alebo psychiatrickej povahy a podobné zdroje sa venujú ich špecifikácii. Nie len že sú veľmi odborné, no súčasne na kriminologické a trestnoprávne účely nie sú nijako osobitne výstižné. Agresológia sa venuje rôznym prejavom násilia, agresívnemu správaniu sa jeho príčinám v rôznych súvislostiach, jeho prejavmi navonok v rôznych podmienkach a v rôznom prostredí.²² Ide o interdisciplinárnu vedu, ktorá skúma násilie a agresiu z rôznych pohľadov a kontexte rôznych vedných disciplín. Z pohľadu kriminologického sú dôležité tie súvislosti, ktoré motivujú agresora k takémuto správaniu, podnety, ktoré smerujú k prejavu správania sa navonok a prirodzene faktory, ktoré vznik a rozvoj tohto správania sa ovplyvňujú, motivujú. Z pohľadu trestnoprávne sú relevantné znaky násilia lebo hrozieb násilia, ktoré sa v danom momente prejavujú tak ,aby sa konkrétne konanie dalo identifikovať ako čin spáchaný násilím či s použitím nátlaku. V dôsledku tohto sa za ústredné agresologické pojmy považujú tieto:²³

---

¹⁹ Holcr, K. a kol.: Kriminológia. Bratislava: IURA EDITION, 2008, s. 162 a nasl.

²⁰ Ščerba, F.: K některým problémům trestního postihu násilných trestných činů. In Kriminalistika č.3/2013 s., 198–207

²¹ Čermák, J.: Ľudská agresia a jej kontext. Praha: FAKTA, 1999, s. 6 a nasl.

²² Polák, P., Tittlová, M.:

²³ Klicperová, M., Srnec, J.: Charakteristiky sociálního chování. Praha: československá akademie věd, 1984, s. 271 a nasl.

²³ Kuník, M.: Causes of aggressive behavior in patients with dementia. In Journal of Clinical Psychiatry č. 31/2010, s. 1154 a nasl.

- a.) agresia
- b.) agresivita
- c.) hnev
- d.) hostilita
- e.) medziľudské súvislosti.

Tieto pojmy sa nezriedkavo v literatúre nerozlišujú alebo sa zamieňajú. Látalová rozlišuje medzi agresiou a agresivitou a to tak, že pri pacientoch s duševnou poruchou používa označenie agresivita, násilné správanie aj agresívne správanie. V definícii „agresie“ sa prikláňa k definícii Kuníka, v zmysle ktorej má agresia ako slovné alebo fyzické konanie objektu – obeti ublížiť. Z rôznych druhov porúch osobnosti, ktoré majú alebo môžu mať najužší vzťah k násiliu a ktoré toto násilné správanie značne definuje, uvádza Látalová anti-sociálnu poruchu osobnosti.²⁴ Následne potom túto poruchu osobnosti definuje ako poruchu typickú bezohľadnosťou v sociálnych vzťahoch, kontaktoch s jednotlivcami, špecifikuje ju nedostatkom cítenia a empatie pre iných.

Naproti tomuto, Čírtková takmer označenie „násilie“ nepoužíva a skôr sa prikláňa s správnosti pojmu a obsahu (výkladu) agresie. Označenie „agresia“ sa v policajnej psychológii používa ako súhrnné označenie pre rozličné formy správania. Kritériá, čo je a čo nie je agresia, sa odlišujú rovnako ako sa líšia aj teoretické modely výkladu agresie. Súčasne sa však akceptuje rozlíšenie medzi agresiou a agresivitou. Agresia označuje vlastné pozorovateľné správanie, agresivitou sa rozumie určitá vnútorná pripravenosť, odhodlanie k agresívnemu správaniu sa. Pojem agresivita vyjadruje teda vnútornú dispozíciu alebo osobnostnú vlastnosť. Spravidla je chápaná ako relatívne stabilná a trvalá a horšie meniteľná charakteristika osobnosti.²⁵ Čírtková popisuje z hľadiska obsahu agresivitu konštruktívnu a deštruktívnu, agresia podľa nej môže mať aj extrémne podoby.²⁶ Označenie „agresia“ používajú iní autori skôr v polohe neutrálnej. Uvádzajú, že nie každá agresia má kriminálne relevantnú podobu. O kriminálnej agresii je však možné hovoriť v prípadoch, kedy sa agresia svojím zameraním a spôsobom prejavu navonok zameriava - útočí na záujmy a hodnoty

---

²⁴ Látalová, Agresia v psychiatrii. Praha: GRADA PUBLISHING, 2013, s. 168

²⁵ Čírtková, L.: Policajná psychológia. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 156 a nasl.

²⁶ Čermák, I., Hřebíčková, M., Macek, P.: Agrese, identita, osobnost. Brno: Psychologický ústav Akademie Vied, Česká republika, 2003, s. 41 a nasl.

chránené právnym poriadkom. Kriminálna agresia môže mať rôzne prejavy. Ak aj ide o hrozbu násilia, spravidla sa táto spája aj s fyzický útokom. Alarmujúcou je agresia využívaná ako prvok na odreagovanie, kedy sa násilie realizuje na to, aby sa uvoľňovali nahromadené stresové faktory, hnev, negatívne impulzy. Cieľom je agresia sama o sebe bez iných externých cieľov.

Kriminálne relevantná agresia môže byť tak ofenzívna - útočná, ako aj defenzívna – obranná. Ofenzívna agresia je bojovná, sprevádza ju spravidla intenzívny pocit kombinujúci sa so zlosťou či hnevom. Defenzívna agresie je spojená s pocitmi strachu a ohrozenia. V tomto kontexte sa Čírtková venuje aj pojmu brutalita, jeho obsahu a vzťahu ku kriminálnej agresii. Pri posudzovaní brutality sa musí do úvahy zobrať primeranosť vo vzťahu ku kriminálne relevantnej agresii. To, či je alebo nie je primeraná, sa prejavuje v moduse operandi trestného činu. Brutalita má teda povahu neregulovanej a uvoľnenej agresie, obsahuje prvky mučenia a týrania objektu, na ktorý sa zameriava. Často sa v brutalite premieta silne zavrhnutia hodný spôsob, akým je trestný čin spáchaný.²⁷ Pri brutálnom čine nejde už len o protiprávne konanie, ale aj o spôsob tohto konania – brutálny spôsob je determinantom pre hľadanie takého jedinca ako potenciálneho páchatel'a, ktorý je silne narušený z hľadiska štruktúry aj dynamiky prejavov osobnosti navonok.

Psychologicky sa pojem agresia definuje v súlade s Medzinárodným zoznamom chorôb v zmysle jeho 10. revízie. Niekedy sa v súvislosti s týmto uvádza aj pojem „psychopatia“.²⁸ Agresia máva často rôzne emočné zafarbenie, asi najfrekvencovanejšie sa spája s vyjadrením negatívnych emócií. Sociológovia, politológovia aj kriminológovia ju chápu ako donucovací prostriedok pri riešení mocenských konfliktov smerujúci k usmrteniu alebo významnejšiemu poškodeniu obeť.²⁹

V niektorých zdrojoch sa označuje spôsob spáchania činu– agresia a v iných ľudské správanie typické ako agresia. Násilie môže mať najrôznejšie povahy:³⁰

- fyzické

---

²⁷ Čírtková, L.: Policajná psychológia. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 185 - 186

²⁸ Látalová, Agresia v psychiatrii. Praha: GRADA PUBLISHING, 2013, s. 170

²⁹ Uhlíř, J.: Brutalita ve vražedném útoku. In Československá kriminalistika č. 2/1992, s. 46 - 48

³⁰ Tittlová M.: Pojem a znaky domácího násilia. in Polák, P. a kol.: Kriminologické aspekty řešení domácího násilia, zborník z konferencie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 21 a nasl.

- psychické
- intímne
- zanedbávanie
- obmedzovanie sociálnej alebo ekonomickej povahy
- prenasledovanie
- ekonomická kontrola.

Niekedy sa násilie vníma ako typ – druh správania sa s prejavom navonok, ktorý je typický rôznymi psychopatologickými javmi, rôznou psychopatológiou.³¹ Agresia môže mať predátorskú povahu (s cieľom získania prospechu), alebo povahu ideologickú (zisk nie je primárnym cieľom, napr. rasovo alebo etnicky motivované vraždy, rituálne vraždy). Umocňujú ju niektoré druhy návykových látok, vplyv alkoholu a vyvolávajú tak spravidla impulzívnu agresiu (silne reaktívnu), prípadne aj bez vplyvu týchto látok to môže byť agresia determinovaná duševnou alebo psychickou chorobou, poruchou.

Nárast násilných trestných činov a trestných činov, v ktorých dominujú násilné a agresívne prvky správania sa, je podporený tým, že súčasná spoločnosť a jej stav, pokrok, modernizácia uvoľnili rad ľudských zábran, ktoré inak takéto správanie sa držali za medzami osobnosti. Neprejavovali sa navonok. Uvoľnenie týchto zábran a často aj odosobnenie smerovali k narastaniu agresivity. Hoci sa vyvíja spoločnosť, človek ostáva dlhodobo rovnaký – nie je ani viac a ani menej agresívny ako bol pred tým, nakoľko agresivita je zakódovaná v podstate človeka. Postupne sa však menili predstavy spoločnosti o jej prejavochoch, o prípustnosti takéhoto správania, formovala sa morálka, celý rad prijateľných právnych a kultúrnych vzorov typických pre dnešnú civilizáciu. Agresia sa pod vplyvom médií stáva bežne dostupnou a bežne prezentovanou vo filmoch, hrách, seriáloch. Aj preto sa v spoločnosti a u jednotlivcov znižuje významne prah citlivosti na takéto konania. Aj citové odosobnenie, virtuálne prostredie vedie k podpore agresívneho správania sa. Takto sa odôvodňuje agresivita teritoriálnej povahy, ktorá súvisí s preľudnením mnohých krajín. V mnohých prípadoch k tomu prispieva aj výchova apelujúca a obsahujúca antiagresívne modely, ktoré len prirodzené agresívne správanie sa v jedincoch potláčajú. Jedinci, ktorí v

---

³¹ Král, V. a kol.: Agrese a násilné chování. Praha, Plzeň: eZdraví, 2015, s. 11 a nasl.

detstve nemali stanovené žiadne hranice (žiadne obmedzenia), nevedia, kam až môžu ísť, a tak sa dostávajú do konfliktov. V dospelosti u týchto jedincov vyvolá agresiu každá maličkosť, ich tolerancia pre frustráciu je nízka.³² Táto frustrácia vedie až k necielenej agresii, nakoľko jednotlivcom chýba vôbec cieľ, pre ktorý by sa takto agresívne správali – k agresívnemu správaniu ich nevedie cieľ, ale táto frustrácia.

Hoci ani z uvedeného výkladu nie je celkom zrejмый rozdiel agresie od agresivity, navyše sa ešte k tomu pridávajú pojmy ako brutalita a násilie, sú autori, ktorí medzi tieto pojmy stanovujú presné medze. Agresivita je určitá vlastnosť, povahový rys. Je determinovaná biologicky (dedičnosťou), kognitívnymi vlastnosťami (učením) aj psychosociálne (emočná, citová oblasť a vplyvy vonkajšieho prostredia). Táto vlastnosť je u každého človeka vo väčšej alebo menšej miere obsiahnutá. Agresia je chápaná ako akákoľvek forma správania, ktorá smeruje k poškodeniu inej osoby celkom cielene a zámerne. Nie vždy však agresie musí vyjadrovať len negatívne prejavy správania sa.³³ Základom ich výskum potom je teória agresívneho správania Dollarda, ktorá vychádza z premisy, že agresívne správanie je znakom existencie frustrácie a frustrácia potom prirodzene vedie k agresii.³⁴

Výskumné aktivity násilného a agresívneho správania sa, majú skôr svetovú ako slovenskú povahu. U nás sa takéto výskumy realizujú ojedinele a ich výsledky často nie sú verejne dostupné. Pravdou je, že napr. Tamchyňa poukazuje na rozdiely skupín osôb kriminálne sa správajúcich a nekriminálnych z hľadiska výskytu agresie a hostility v ich konaní a prejavoch navonok a rovnaké alebo podobné súvislosti skúmala aj Látalová.³⁵ Hostilitu Látalová využíva ako nástroj na meranie agresie. Osoby trpiace duševnými poruchami člení na 3 skupiny:³⁶

- *osobnosti impulzívne* – nedostatok zábran, nezájum o následky svojho konania
- *osobnosti psychotické* – typické sú rôzne príznaky, halucinácie

---

³² Marešová, A., Havel, R., Martinková, M., Tamychňa, M.: *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Inštitút pre prevenciu kriminality a sociálnu prevenciu, 2015, s. 36 a nasl.

³³ Jiříčka, V.: *Terapie zaměřená na trestný čin*. In *České vězeňství* č. 4/2013, s. 14 a nasl.

³⁴ Žukov, I. a kol.: *Zločiny v afektu – forenzní vyhodnocení*. Komenr. Česká a slovenská psychiatrie. Praha: Galén, s. 134 a nasl.

³⁵ Tamchyňa, M.: *Depravace osobnosti ve forenzní psychologii*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2014, s. 69 a nasl.

³⁶ Látalová, *Agresia v psychiatrii*. Praha: GRADA PUBLISHING, 2013, s. 170 - 181

- *osobnosti inštrumentálne* - cielene plánované konanie zamerané na dosiahnutie konkrétneho cieľa; typické pre niektoré poruchy osobnosti, ako dôsledky abstinenčných príznakov, niekedy sa vyskytujú aj u zdravej populácie.

Sú také prvky agresívneho správania sa, ktoré sa dajú odôvodňovať vplyvom faktorov vonkajšieho prostredia – spravidla iné o také, ako sú nízke sociálno-ekonomické postavenie a nízka úroveň dosiahnutého vzdelania, nezamestnanosť, nízky sociálny štandard. Často sa spája s užívaním alkoholu a návykových látok. Látky pôsobiace na nervovú sústavu sa považujú skôr za katalyzátory agresie. Skutočnosť, či sa agresivita prejaví, alebo nie, záleží z veľkej časti na osobnosti agresora a jej konštrukcii. Výskyt drogovej kriminality je všeobecným problémom nie len vyspelých krajín, a to práve pre možnosť splývať aj s inou trestnou činnosťou – majetkovej či násilnej povahy.

Rovnako ak u osôb so zvýšenými sklonmi k užívaniu alkoholických nápojov je vidieť násilné správanie sa častejšie. Nedá sa vylúčiť už pri prvej alkoholovej skúsenosti. Alkohol pôsobí aktivačne a zároveň znižuje silu regulačných mechanizmov. Agresívne správanie vzniká aj na základe paranoje (aj pod vplyvom psychostimulancií vyvolávajúcich občas toxickú psychózu), kedy sa postihnutý cíti ohrozený a bráni sa, alebo si zadovážuje finančné prostriedky na ďalšiu dávku drogy.³⁷

Niekedy sa v literatúre objavujú aj zmienky o osobnosti agresora a o spôsobe, akým sa táto prejavuje do násilného spôsobu spáchania protiprávneho činu. Spravidla sa takouto osobnosťou spájajú rôzne psychické poruchy, ochorenia. Látalová o takejto osobnosti hovorí pomerne rozsiahlo, viac ako iní autori, popisuje ju podrobnejšie:³⁸

- kúzlo osobnosti, často nejaký povrchový šarm
- dobrá úroveň inteligencie
- bez neurotických prejavov
- inak nespoľahlivý
- netrpí výčitkami svedomia, ani hanbou
- dlhodobo klame

---

³⁷ Tamtiež, s. 123

³⁸ Látalová, Agresia v psychiatrii. Praha: GRADA PUBLISHING, 2013, s. 170 - 181

- správa sa agresívne, vydiera iných
- patologický egocentrizmus
- bez schopnosti nadväzovať citové kontakty, nevytvára citové putá
- nie je schopný viesť uspokojivý intímny život
- bez empatie, necitlivá osobnosť; absencia empatie vedie k násilnému alebo impulzívnemu správaniu sa, ktoré je impulzívne, alebo dlhodobo plánované.
- afektované správanie sa
- nepoučiteľný ani zo skúsenosti, ani z uloženého trestu, z potrestania
- bezohľadnosť voči iným, znevažovanie iných.

Niektoré výskumné zistenia sú viac zarážajúce, lebo páchatel'ov majetkových trestných činov vykresľujú ako viac agresívne osobnosti ako páchatel'ov úmyselných usmrtení.³⁹ Nepochybne je to otázka konkrétnej osobnosti a to, do akej miery dá prejavom agresie priestor. Agresia sa využíva skôr na účely riešenia problémov, niekedy je sprevádzaná osobnostnými poruchami. Majetkovo motivované násilné trestné činy – lúpeže, vraždy s majetkovým motívom, páchajú najčastejšie osoby, pre ktoré je takýto spôsob najprístupnejší alebo najjednoduchší. Spôsob spáchania je tu totiž pomerne jednoduchý, od páchatel'a sa nevyžaduje žiadna vyššia inteligencia, žiadny premyslený spôsob spáchania, žiadna osobitná príprava. Páchatel'mi sú tak spravidla osoby s nižšou inteligenciou, bez vzdelania, so slabými vyjadrovacími schopnosťami, s primitívnym psychickým rámcom, bez morálky. Často sú to cudzinci, ktorí si takýmto spôsobom získavajú peňažné prostriedky, inak nepracujúce osoby. Prospech, ktorý sa dá takto získať, je spravidla nízky. Využíva sa na nákup návykových látok, alkoholu. Z hľadiska osobnosti sú to osoby s problémovým správaním v detstve, často pochádzajú z problematických rodín, kde sú videné prvky sociálnej patológie a odovzdávajú sa z generácie na generáciu.⁴⁰ Najčastejšie je problematickým vzťah otca a dieťaťa a otca a matky. Členovia rodiny majú kriminálne pozadie, priamo trestnoprávne relevantné sú konania, ktorých sa inak dopúšťajú, je to vidieť rad iných patologických prvkov – alkoholizmus, nezamestnanosť, nižšia sociálna vrstva, problémy vo vzdelávaní, problémy so

³⁹ Netík, K.: Kriminální agresor. Praha: Sbor národní bezpečnosti, 1991, s. 14 a nasl.

⁴⁰ Gašperik, L.: Kriminológia. Žilina: FŠI Žilinskej Univerzity, 2003, s. 177 a nasl.

zákonom, osobitné vzdelávanie pre mentálne nižšie inteligenčné normy, často skoré skúsenosti so sexualitou, alkoholom, drogami, často aj ústavne vychovávané osoby sa takýchto činov dopúšťajú. Prvé kriminálne činy sa objavujú relatívne skoro, neskôr sa ich závažnosť stupňuje.⁴¹ Negatívne patologické prvky sa v správaní osôb objavujú aj ďalej, aj za hranicou detstva, vo veku dospelých, často sa viac a viac stupňujú.

Disociálne typy osobností majú problémy s adaptáciou, nie sú celkom schopné plniť stanovené očakávania zo strany spoločnosti. Násilných činov sa dopúšťajú v rámci skupiny, ktorá im poskytuje potrebnú anonymitu, aj podporu, využívajú priaznivé podmienky, páchajú násilné trestné činy pod vplyvom návykových látok a pod. Niekedy sem spadajú aj epizodické činy mladistvých, u ktorých je ale nízka miera pravdepodobnosti, že by sa mohli opakovať, nízke riziko recidívy a ide o dobre socializovateľné osobnosti.

Sociálny typ osobnosti je náročne prevychovateľný. Využíva formy fyzického, telesného i psychického násilia, spravidla len priaznivé situácie, ale maladaptácia je viditeľnejšia, nezvláda typické životné úlohy. Často sa stávajú osobnosťami antisociálnymi, preto aj náprava a socializácia je u nich ťažšia, recidíva pravdepodobnejšia.

Antisociálne osobnosti sú spravidla najbrutálnejší zločinci, recidivisti, prognóza ich socializácie je minimálna alebo žiadna. Ku kriminálnemu správaniu sa uchýľujú kedykoľvek, bez ohľadu na konkrétnu situáciu – sú to páchatelia tých najzávažnejších trestných činov násilnej povahy. Násilie spravidla aj eskaluje v rôznych trestných činov, ich pobyt na slobode nie je bezpečný a nie sú socializovateľní.

Koristnícke trestné činy násilnej povahy sú typické výskytom všetkých troch typov osobnosti, ale najčastejšie prevláda antisociálny typ. Pri zvyšných druhoch násilnej trestnej činnosti dominujú disociálne osobnosti, u ktorých významnú úlohu zohrávajú prvky osobnosti a osobnostné problémy premietajúce sa do trestnej činnosti.⁴²

Práve tieto psychologické aspekty násilnej kriminality – charakteristické pojmy násilnej kriminality ako je násilie, agresia, hnev či hostilita sa podpísali pod potrebu hľadania vhodnej aj penitenciárnej intervencie pre osoby odsúdené na výkon trestu. Spravidla ide

---

⁴¹ Marešová, A., Havel, R., Martinčková, M., Tamychňa, M.: *Násilná kriminalita v nejisté době*. Praha: Inštitút pre prevenciu kriminality a sociálnu prevenciu, 2015, s. 36 a nasl.

⁴² Tamchyňa, M.: *Depravace osobnosti ve forenzní psychologii*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2014, s. 71 a nasl.

o osoby plne príčetné, trpiace len niektorou z uvedených porúch, ktorá ale nijako inak neznižuje príčetnosť. Vyžaduje si však psychologickú alebo psychiatrickú intervenciu, v rámci ktorej sa treba zameriavať na problémy osobnosti, na kriminogénne faktory, na vytvorený klinický obraz a potrebu jeho zlepšovania.⁴³

1.2.1 Agresia

Z pohľadu kriminologického sa za dôležitý prvý pojem násilnej kriminality považuje agresia. Je to určitá forma správania sa jedinca, ktoré smeruje k zničeniu, k deštrukcii iného ako konkrétneho objektu. Cieľom je zničenie, poškodenie. Vždy sa označuje ako negatívna reakcia, nežiadaná reakcia alebo reakcia protiprávna na rôznej úrovni. Ide o nebezpečné správanie, ktorého cieľom je ublížiť inému. V zmysle širšom je to správanie sa, ktoré má z cieľ eliminovať prekážky, ktoré stoja osobe v ceste pri dosahovaní určitého cieľa.⁴⁴ Viacerí autori sa pokúšajú klasifikovať agresiu podľa rôznych kritérií.⁴⁵ Ide hlavne o tieto kritéria rozlišovania agresie:⁴⁶

- podľa možností regulácie sa rozlišuje agresia:
  - impulzívna
  - programovaná
- podľa cieľa, ktorý agresia sleduje sa rozlišuje:
  - inštrumentálna
  - odreagovávaná
- v závislosti od počtu osôb, ktoré sa zúčastňujú v rámci vzťahu je to agresia:
  - individuálna
  - dynamická
  - kolektívna

---

⁴³ Jiříčka, V.: Terapie zaměřená na trestný čin. In České vězeňství č. 4/2013, s. 14 a nasl.

⁴⁴ Čermák, I.: Lidská agrese a její sovislosti. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1988, s. 14

⁴⁵ Kuchta, J., Válková, H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C.H.BECK, Beckovy mezioborové učebnice, 2005, s. 380

⁴⁶ Netík, K.: Kriminální agresor. Praha: Bulletin studijního a výskumného oddělení č. 1/1991, s. 12

- v závislosti od interakcie osôb sa rozlišuje agresia:
  - obranná (defenzívna)
  - útočná (ofenzívna)
- podľa správania sa obeť sa rozlišuje agresia:
  - spontánna
  - vyprovokovaná
- v závislosti od miery brutality konania agresora sa rozlišuje agresia:
  - zodpovedajúca/primeraná
  - nezodpovedajúca/neprimeraná.

Jedným z najrelevantnejších kritérií členenia je to, na aký objekt sa agresia zameriava.⁴⁷ Podľa tohto sa rozlišuje priama agresia – smeruje voči objektu, ktorý je prekážkou stojacou v ceste agresorovi za dosiahnutím cieľa. Nepriama potom smeruje voči inému objektu, zameraná je na vedľajšie objekty, pomocou ktorých je možné hlavný objekt zasiahnuť, poškodiť, ublížiť mu.

Miera spoločenskej nebezpečnosti je pri agresii rôzna. Jediniec môže byť nositeľom tejto vlastnosti, ale môže ju mať ukrytú vo svojom vnútri, nebude ju prejavovať smerom navonok. V takomto prípade, kedy sa neprejavila navonok, hovoríme o agresii potláčanej alebo neprejavovanej. Inokedy je to vlastnosť jedinca, ktorú aj prejavuje smerom navonok a tak sa hovorí o evidentnej agresii. Táto môže mať rôznu povahu – fyzických útokov, psychických útokov, zamerať sa môže na poškodenie, na úplnú deštrukciu, voči živému/neživému objektu, na zvieratá a pod.

Nie všetky druhy a prejavy agresie majú trestnoprávnu a teda kriminálnu relevanciu. Niektoré sa do tejto roviny protiprávnosti konania nedostanú, iné majú povahu protiprávneho konania, ktoré napĺňa znaky skutkovej podstaty trestného činu. Niekedy to je trestnoprávne relevantné správanie sa, inokedy len protiprávne správanie sa na úrovni priestupkov. Niekedy sa podľa prítomnosti protiprávneho konania, ktoré sa s prejavom agresie spája, hovorí

---

⁴⁷ Dobrotka, G.: Prognostické kritériá recidivity páchatel'ov násilných trestných činov. Soc. zákonnosť, XX. č. 9/1972, s. 538 a nasl.

o kriminálnej agresii (podstatou je protiprávne konanie) a nekriminálnej agresii (nejde o protiprávne konanie). Niekedy to môže byť bežný prejav správania sa, ktorý je právom dovolený – spravidla v konaní pod nutnou obranou, prípadne v krajnej núdzi alebo pri inom odvracaní útoku /nebezpečenstva z pohľadu správneho práva.⁴⁸ Práve kriminálna agresia je v spoločnosti nežiaduca, alebo jej dôsledkom je ohrozenie alebo porucha na trestnoprávne chránených objektoch. Nemusí nutne smerovať k poškodeniu osoby, jej podstatou môže byť aj donútiť osobu správať sa konkrétnym spôsobom v dôsledku vyhrážania sa, v dôsledku poškodzovania vecí, predmetov/osôb, ktoré má obeť rada.

Vždy sa agresia vníma ako negatívna (zlá alebo nechceá) vlastnosť jedinca, nakoľko je spôsobilá ohrozovať alebo poškodzovania záujmy jednotlivcov a celkovo trestnoprávne relevantné objekty za využitia fyzickej sily rôznej intenzity. Z pohľadu trestnoprávneho, hoci existuje veľa druhov agresie, významná je práve tá kriminálne resp. tá trestnoprávne relevantná – môže ísť o agresiu:⁴⁹

- *inštrumentálnu* – vopred má presne určený cieľ, prostriedky, ako aj objekt, na ktorý sa bude agresia zameriavať,
- *expresívnu* – zameriava sa na náhodné objekty, je silne citovo prežívaná, často ju sprevádzajú záchvaty hnevu alebo strach,
- *afektívnu* – spravidla je náhodná a je reakciou na konkrétny podnet; agresor koná v afekte, útok pred tým neplánoval, podnietili ho k nemu konkrétne skutočnosti – vzťah alebo stret s obeťou.

1.2.2 Agresivita

Niekedy sa nesprávne vykladá ako agresia, hoci ide o dva rôzne pojmy. Je to osobnostná vlastnosť, kedy sa využíva agresia ako určitý nástroj v rámci správania sa. Je významne biologicky podmienená, niekedy ju môžu formovať aj faktory prostredia, je možné, aby sa ju jedinec naučil sledovaním, pozorovaním takýchto vzorov správania sa. Následne dochádza k napodobňovaniu. Merat' sa dá rôznymi psychologickými a psychiatrickými

---

⁴⁸ Burda, E.: Nutná obrana a krajná núdza a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 31 a nasl.

⁴⁹ Marešová, A., Havel, R., Martinvková, M., Tamychňa, M.: Násilná kriminalita v nejisté době. Praha: Inštitút pre prevenciu kriminality a sociálnu prevenciu, 2015, s. 38 a nasl.

postupmi a metódami. Pri rôznych druhoch protiprávných konaní – rôznych druhoch kriminalít sa takto dá určiť, do akej miery sú ich páchatelia agresívnymi. Ako sme už vyššie uviedli, napríklad páchatelia majetkových trestných činov sú viac agresívni, ako osoby – páchatelia usmrtenia, ktoré je čisto nedbanlivostné.⁵⁰

Agresivita sa odôvodňuje rôzne (jej vznik, priebeh, umocňovanie, vystupňovanie). *Inštinktivistické teórie* hovoria o tom, že agresivita má biologický základ, je daná, vrodená a nedá sa do významnejšej miery ovplyvňovať. Je to vlastne pud, ktorý má každý jedinec daný vo svojej generickej výbave. Zameriava sa na iné osoby, na iných jednotlivcov a má povahu obranného mechanizmu pri pocite ohrozenia. Na to, aby sa toto správanie u jedinca prejavovalo, nie je potrebný žiadny osobitný podnet, lebo je to vlastnosť, ktorá je každému jedincovi prirodzene daná, zakódovaná v jeho podstate.

Environmentálne teórie hovoria o tom, že na agresívne správanie sa vplýva prostredie, v ktorom jedinec žije, pracuje, pohybuje sa, a rovnako sa významne pod ňu podpisujú faktory osobnosti. Agresívne správanie nie je vrodené, ale jedinec sa ho naučí, formou učenia, napodobňovania, opakovania. Zistené bolo, že agresívne správanie sa je reakcia na frustráciu z toho, že nie je možné, alebo je náročné prekonať konkrétne druhy prekážok.⁵¹ Lenže pomocou agresie je možné ciele dosahovať relatívne rýchlo a aj ľahko a tak sa jedinec naučí používať ju s cieľom vyhnúť sa neúspešným pokusom a frustrácii, ktorá z nich plynie. Toto je asi najdôležitejší faktor, ktorý pri prejavoch agresivity zohráva v zmysle týchto teórií úlohu. Dá sa preto povedať, že je to učenie, ktoré sa podpisuje a podieľa na formovaní agresívneho správania sa jednotlivcov.⁵²

Naznačené teórie síce odôvodňujú logicky agresívne správanie sa, no pravdou je, že vykazujú určité nedostatky, ktoré v podobe konkrétnych prvkov prehliadajú a nevyjadrujú sa k nim. Aj preto sa v konečnom dôsledku zhodnocuje, že v takejto osamotenej podobe by len ťažko mohli existovať. Iba minimálne prihliadajú na celý rad faktorov, ktoré ako determinanty formujú ľudskú spoločnosť, vďaka ktorým sa vyvíja. Či už ide o faktory prostredia, alebo samotné faktory agresora ako nositeľa vlastnosti, tieto je nutné posudzovať vo vzájomnej

---

⁵⁰ Kuchta, J., Váľková, H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C.H.BECK, Beckovy mezioborové učebnice, 2005, s. 381 a nasl.

⁵¹ Žukov, I., Fischer, S. a kol.: Zločiny v afektu – forenzní vyhodnocení. Právní komentář. In Česká a slovenská psychiatrie č.2/2015, s. 49 a nasl.

⁵² Hall, C., S., Lindzey, G.: Psychológia osobnosti. II. vydanie. Bratislava: SPN, 1999, s.71

súvislosti a nie oddelene a úplne izolovane. Je to osobnosť jedinca, ktorá sa vyvíja a formuje v konkrétnom prostredí, takže sa nedá od vplyvu a spolupôsobeniach oboch týchto faktorov extrahovať a prihliadať výhradne na jeden z nich. Pokiaľ ide o interné faktory, tieto sa vzťahujú na osobu ako takú, významne napovedajú o jej vývoji, o faktoroch, ktoré na ňu vplývali a vedia poodhaliť dôvody, pre ktoré k agresívnemu správaniu dochádza. To je zasa dôležité z hľadiska poznania možností práce s agresorom. Ak ide o osobu, ktorej výchova bola zanedbaná, agresívna sama o sebe, je k takejto osobnosti potrebné pristupovať inak (spravidla terapeutickým a tréningovým postupom), ako k osobnosti, v ktorej sú identifikované psychické ochorenia a poruchy, ktoré treba liečiť. Externé a interné faktory sa navzájom musia dopĺňať a teda nedá sa na ne nahliadať izolovane. Toto prepojenie však uvedené teórie vôbec nereflektujú, vždy sa zameriavajú na jeden z druhov faktorov a tento kladú do popredia a týmto agresívne správanie odôvodňujú (faktormi prostredia bez ohľadu na osobnosť, alebo prvkami osobnostnej povahy bez ohľadu na faktory prostredia).⁵³

Vzhľadom na nutnosť vzájomného posudzovania, uvedené teórie sa skôr v praxi neosvedčili a neuplatňujú sa. Naproti tomu sú tu aj teórie zmiešané, ktoré tento nedostatok už eliminujú prihliadaním na obe skutočnosti. Takto sa snažia eliminovať nedostatky, ktoré u oboch vyššie uvedených teórií boli kritizované. V zmysle zmiešaných teórií platí pravidlo, že agresivita každého jedinca je síce biologicky daná, no významne sa na jej prejave navonok podieľajú konkrétne (externé) faktory prostredia. Od nich závisí, či sa agresívne správanie prejaví v miernej a akceptovateľnej podobe v čase odvracania nebezpečenstva/útoky, alebo samo má útočnú podobu a smeruje k deštrukcii, obohacovaniu sa, poškodzovaniu iných a pod. Sú to teda externé faktory, faktory prostredia, od ktorých významne závisí to, či sa agresívne správanie vôbec prejaví a akej podobe.

1.2.3 Hostilita

Charakterizuje sa ako postoj konkrétnej osobnosti, ako určité zameranie na veci, predmety, správanie sa, záujmy, určitým smerom. Je to rovnako však negatívna emócia a vyjadruje akýsi nepriateľský postoj, negatívne alebo neprijateľné správanie sa ku konkrétnym veciam alebo osobám na podklade filtrácie podľa druhových (viac či menej

---

⁵³ Jiříčka, V.: Terapie zaměřená na trestný čin. In České vězeňství č. 4/2013, s. 17 a nasl.

presných a konkrétnych alebo užších či širších) či iných charakteristík, alebo dokonca celkovo ku všetkým, ku všetkému. Ako vlastnosť živého organizmu nie je tak silne determinovaná rodovo podmienenými faktormi. Môžu sa s ňou jedinci narodiť, no podstatne viac tu zohrávajú úlohu iné faktory – externé faktory ako je tie biologické (vrodené). Podstatne viac sa táto emócia získava v dôsledku napodobňovania, dá sa naučiť, dá sa získať negatívnymi skúsenosťami zo zlého výchovného či vzdelávacieho prostredia (s prvkami týrania, s prvkami šikanovania). Často ide o jedincov, u ktorých aj v ich pôvodných rodinách absentujú citové väzby, prípadne fyzické trestanie, bezcitné správanie. Nebezpečnou sa hostilita môže stať tak pre konkrétneho jedinca (pre neho samého), no súčasne môže byť nebezpečná aj pre jeho okolie – v kontakte s osobami.⁵⁴ Môže vyvolávať agresívne formy správania sa zamerané na iných jedincov, ktorí sú vyhodnotení podľa rôznych kritérií ako problematickí.

1.2.4 Hnev

Niekedy sa zvykne táto emócia zamieňať s hostilitou, čo nie je správne. Je to konkrétna emócia živého organizmu, ktorou nedisponujú žiadne iné jedince ako človek. Je totiž citovo a emočne silne podfarbená. Je to emócia, ktorú má a ktorou disponuje len živý jedinec – človek. Zahŕňa jeho prežívanie, jeho emocionalitu. To okrem iného znamená, že má aj subjektívnu stránku a rad ďalších prvkov, ktorými je hnev tvorený – sú to:⁵⁵

- zložky kognitívne
- zložky vegetatívne
- zložky motorické.

Tak z pohľadu trestnoprávneho, ako aj kriminologicky je dôležité to, že s touto emóciou sa spájajú viaceré negatívne formy konania, ktoré majú trestnoprávne relevantné následky, prípadne tvoria významnú súčasť sociálne-patologických javov, ak hovoríme o kriminalite v tom sociologizujúcom poňatí.⁵⁶ Z pohľadu legálneho vymedzenia sú to trestnoprávne relevantné následky ako je následok ohrozovací alebo poruchový. Hnev je prítomná emócia v rade spôsobov spáchania trestných činov – či už sú spáchané chladnokrvne,

---

⁵⁴ Marešová, A., Havel, R., Martinčková, M., Tamychňa, M.: Násilná kriminalita v nejisté době. Praha: Inštitút pre prevenciu kriminality a sociálnu prevenciu, 2015, s. 41 a nasl.

⁵⁵ Poněšický, J.: Agrese, násilí a psychologie moci. Praha: TRITON, 2015, s. 37 a nasl.

⁵⁶ Čermák, I.: Lidská agrese a její souvislosti. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999, s. 52 a nasl.

alebo bez štipky emócií, pričom tento stav na strane páchatel'a pretrváva spravidla počas celého trestného konania. Sú to trestné činy aj silne emočne ladené – hnané negatívnou emóciou, teda hnevom v tomto prípade.⁵⁷ Inak sa dajú posudzovať aj také trestné činy, ku ktorým dochádza v dôsledku silného emočného výbuchu, afektu, pod vplyvom hnevu, v záchvatoch, kedy sa regulačné mechanizmy postupne uvoľňujú a jedinec sa správa prirodzene tak, ako to pociťuje bez osobných zábran, ktoré v ňom inak podvedome vytvára povedomie o existencii dovoleného a zakázaného konania.

Zistiť takéto citové pozadie trestnej činnosti je v konkrétnom prípade úloha psychiatrov, v ľahších formách psychológov, ale všeobecne ide o posúdenie náročných otázok. Takto sa však okrem iného dajú poznať aj dispozície správania sa agresívnym spôsobom. Relevantnou je agresia ako taká a jej povaha, zameranie jedinca vo vzťahu k okoliu, veciam, konkrétnym osobám, poznanie celého radu medziľudských faktorov a vzťahov, ktoré tieto prejavy aj ich vnútorné prežívanie môžu významne determinovať.⁵⁸

---

⁵⁷ Poněšický, J.: Agrese, násilí a psychologie moci. Praha: TRITON,2015, s. 39 - 43

⁵⁸ Žukov, I. a kol.: Zločiny v afektu – forenzní vyhodnocení. Komenrá. Česká a slovenská psychiatrie. Praha: Galén, s. 144 a nasl.

2. Fenomenologické aspekty násilnej kriminality

Aj keď štatistiky nie je vymedzenie obsahu násilnej kriminality jednotné, treba povedať, že je možné aj v kontexte radu vedeckých a odborných trestnoprávných i kriminologických poznatkov ustáliť jadro násilnej kriminality – sú to tie najzávažnejšie trestné činy, ktoré smerujú voči najdôležitejším trestnoprávne chráneným objektom – voči životu, zdraviu, voči osobnej slobode, slobode rozhodovania sa pod. Hoci by sa mohlo javiť, že ide o širokú skupinu trestných činov, nie je tomu tak. Na kriminalite celkovej sa nepodieľajú nijakým významným percentom, no podstatne nebezpečnejšie sú práve spôsoby, akými sú tieto trestné činy páchané – brutalita, často sériové spôsoby páchania, mučenie a iné patologické prejavy sprevádzajúce kriminálne relevantnú agresiu. Naša spoločnosť k nim pristupuje, aj napriek tomu, že početnosťou nijako nevynikajú, veľmi citlivo s ohľadom na trestnoprávne chránené záujmy, ktoré postihujú – ľudský život, zdravie či osobná sloboda sú záujmy, ktoré si prevažný väčšina našej spoločnosti váži ako najdôležitejšie ľudské hodnoty. Násilné trestné činy tak ohrozujú samotné bytie, existenciu živého jedinca, znemožňujú výkon základných práv opierajúcich sa o slobodu a možnosti slobodného rozhodovania. Aj preto sa tieto trestné činy vnímajú ako nebezpečnejšie ako napríklad majetkové trestné činy, kedy ide „len“ o majetkové hodnoty. Podstatne negatívnejšie sa vnímajú následky vo vzťahu k životu, vo vzťahu k zdraviu, často dlhodobo trvajúce, alebo pretrvávajúce, niekedy vôbec neliečiteľné poruchy na zdraví, či už fyzickom alebo psychickom. Aj to sú dôvody, pre ktoré sa aj teoretické, aj prakticky zamerané úvahy uberajú sústavne smerom k podpore kontroly tohto druhu kriminality s cieľom ochrany spoločnosti, ale aj poskytnutia potrebnej intervencie, pomoci a poradenstva agresorom, ktorých psychický stav si to vyžaduje a je možné ich liečením a terapeutickými postupmi naprávať a reintegrovať do spoločnosti.

Ja v tomto smere sú dôležité kriminologické ukazovatele, ktoré nám dovoľujú poznávať stav, štruktúru a iné procesy vo vnútri násilnej kriminality a aj osobitne pri jednotlivých trestných činoch. Ako sme uviedli, štatistické zistenia sú v tomto smere skreslené tým, že čo evidencia, to rôzna šírka vnímania násilnej kriminality. V našom štatistickom spracovaní budeme vychádzať z poznatkov o trestných stíhaniach, ktoré na svojich internetových stránkach uvádza Ministerstvo vnútra v podobe štatistík Policajného zboru SR.

Pred tým, ako sa budeme venovať jednotlivým fenomenologickým podobám násilnej kriminality ich charakteristike, je dôležité všeobecne charakterizovať násilnú kriminalitu ako takú. V rámci fenomenológie sa potom budeme zameriavať na tieto trestné činy resp. na tie, ktoré tvoria jadro násilnej kriminality a súčasne najcitelnejšie ohrozujú práva a právom chránené záujmy dotknutých osôb, konkrétne sa zameriame na:⁵⁹

- vraždy
- úmyselné formy ublíženia na zdraví
- lúpeže
- trestné činy domáceho násilia
- zvyšné (vybrané) druhy trestných činov spadajúce pod násilnú kriminalitu.

Pred tým, ako sme naznačili, všeobecne sa budeme venovať kriminologickým ukazovateľom násilnej kriminality vo všeobecnosti, konkrétne sa zameriame na analytické spracovanie a popis nasledujúcich ukazovateľov:⁶⁰

- a.) stav násilnej kriminality – v prehľade posledných 5 rokov budeme sledovať stav násilnej kriminality, teda počet násilných trestných činov, ktoré boli zistené na našom území (celé územie SR) za obdobie 1 roka; k tomuto ukazovateľu poukážeme aj na to, akým percentom sa násilná kriminalita podieľa na kriminalite celkovej a ako sa tento podiel vyvíja v prehľade sledovaných rokov
- b.) objasnenosť – v sledovaných rokoch budeme skúmať mieru objasnenosti násilnej kriminality a to akým spôsobom sa vyvíja (či sa vyvíja a akým smerom)⁶¹
- c.) štruktúru násilnej kriminality – budeme spracovávať ukazovatele pojednávajúce o vnútornom zložení násilnej kriminality, teda z akých trestných činov pozostáva, ktoré trestné činy sú na tieto účely dominantné, ako sa táto štruktúra v sledovaných rokoch mení

---

⁵⁹ Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 50 - 51

⁶⁰ Zameriame sa na obdobie rokov 2014 – 2018, nakoľko síce k dispozícii je značená časť ukazovateľov za obdobie roka 2019 (1 – 10/2019) a teda nejaké zásadnejšie zmeny čakať nemožno, predsa len aj dva posledné mesiace z roka 2019 spôsobia, že porovnanie so štatistickými údajmi za roky predošlé by bolo za rok 2019 čiastočne skreslené; preto sme sa rozhodli využiť údaje z rokov, ktoré sú kompletne dostupné v štatistických evidenciách PZ na stránke MV SR

⁶¹ Holcr, K. a kol.: Kriminológia. Bratislava: IURA EDITION, 2008, s. 41 a nasl.

d.) dynamiku vývoja násilnej kriminality – či v sledovaných rokoch dochádza k nárastu, poklesu, alebo stagnácií, či je vývoj stabilný alebo akým smerom zmeny prebiehajú a rovnako tak aj z hľadiska časového, ako rýchlo k zmenám dochádza.

Pred tým ako sa zameriame na konkrétne kriminologické ukazovatele násilnej kriminality, je možné zasadiť násilnú kriminalitu do konkrétneho kontextu kriminality celkovej. Takého údaje nachádzame aj v prehľade štatistických ukazovateľov na úrovni Štatistického úradu SR. Žiaľ nejde o údaje celkom aktuálne, nakoľko posledným rokom, v ktorom sú spracované štatistické údaje, je rok 2017.

Ukazovateľ		2014	2015	2016	2017
Trestné činy spolu	počet	81 245	73 163	69 635	66 215
	podiel na celkovom počte (v %)	59,7	59,1	60,1	59,7
všeobecné trestné činy	počet	48 524	43 253	41 884	39 561
	podiel na celkovom počte (v %)	59,7	59,1	60,1	59,7
majetkové trestné činy	počet	34 301	29 094	27 440	25 154
	podiel na celkovom počte (v %)	42,2	39,8	39,4	38,0
násilné trestné činy	počet	5 637	5 686	6 382	6 132
	podiel na celkovom počte (v %)	6,9	7,8	9,2	9,3
mravnostné trestné činy	počet	851	828	950	1 078
	podiel na celkovom počte (v %)	1,0	1,1	1,4	1,6
ostatné trestné činy	počet	7 735	7 645	7 112	7 197
	podiel na celkovom počte (v %)	9,5	10,4	10,2	10,9
ekonomické trestné činy	počet	17 450	15 661	14 895	14 460
	podiel na celkovom počte (v %)	21,4	21,4	21,4	21,8
zostávajúce trestné činy	počet	15 271	14 249	12 846	12 185
	podiel na celkovom počte (v %)	18,7	19,5	18,4	18,4

*zdroj: <http://statdat.statistics.sk> (zo dňa 15.10.2019)

Z uvedeného prehľadu je vidieť, že v rámci kriminality ako takej, predstavuje násilná kriminalita tú najmenšiu časť kriminality v jej štruktúre. Kým najdominujúcejšie sú jednoznačne všeobecné a majetkové trestné činy, naopak, protipól tvoria trestné činy ostatné a trestné činy spadajúce pod násilnú kriminalitu. Takto sa značne potvrdzuje poznatok, že násilné trestné činy nie sú ani tak zaujímavé svojou početnosťou, ako významom dotknutého a trestnoprávne relevantného objektu a v každom prípade svojou závažnosťou a v priebehu rokov sa brutalizujúcim spôsobom spáchania.

2.1 Stav násilnej kriminality všeobecne

Celkovo je dôležité upozorniť na skutočnosť, že celková kriminalita v sledovaných rokoch postupne klesá. Z celkového počtu 81 245 prípadov trestných činov, ktoré boli

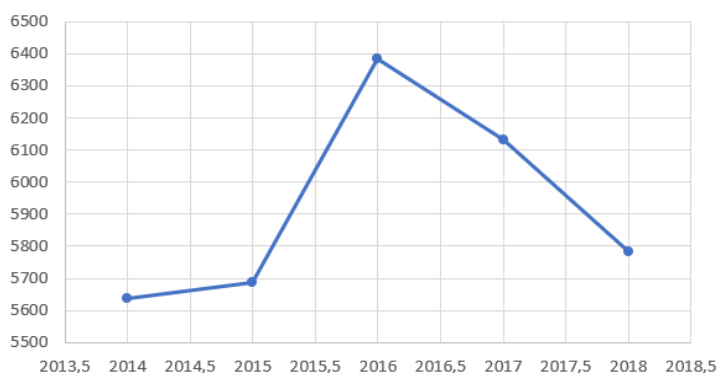
zaznamenané v roku 2014 až na 61 392 trestných činov, ktoré boli zaznamenané Policajným zborom v roku 2018. Ide o pokles takmer o 1/3, čo je všeobecne pozitívnym javom. Naproti tomu, často sa ale konštatuje, že nejde ani tak o pokles trestnej činnosti – reálny, ale skôr ide o to, že mnohé trestné činy prechádzajú z kategórie registrovanej kriminality do kategórie kriminality latentnej – v prospech toho napovedá aj sofistikácia trestnej činnosti, erudovanosť páchatel'ov, moderné technológie, čo všetko komplikuje odhaľovanie trestných činov. Preto sa často teda konštatuje, že kriminalita ostáva v podstate rovnaká, akurát sa viac stáva latentnou ako registrovanou. V kontexte týchto poznatkov je teda prirodzene možné predpokladať, že bude klesať aj počet zistených násilných trestných činov. Konkrétne v roku 2014 bolo zistených 5337 násilných trestných činov násilnej povahy, no v roku 2015 o takmer 50 prípadov viac a to aj napriek tomu, že celková kriminalita poklesla o takmer 8000 zistených prípadov. Tento nárast násilnej kriminality pokračoval aj v roku 2016, kedy bolo zistených celkovo 6382 prípadov násilných trestných činov, čo je o takmer 750 prípadov viac ako v roku 2014 a o takmer 700 prípadov viac ako v roku 2015. Znova len podotkneme, že stav celkovej kriminality postupne v sledovaných rokoch klesal. Pokles násilnej kriminality je vidieť prvýkrát v roku 2017, kedy sa počet trestných činov násilnej povahy znížil približne o 250 prípadov a následne aj v roku 2018, kedy o ďalších približne 400 prípadov. Hoci teda celková kriminalita klesá, pri násilných trestných činoch tento fakt jednoznačne nie je vidieť a stav je viac kolísavý (nárast – pokles). O týchto skutočnostiach vypovedá aj tabuľka č. 1, ktorá je výsledkom vlastného spracovania štatistických údajov dostupných na internetovej stránke: <http://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-xml>:

Rok	počet násilných t. č.	celková kriminalita
2018	5781	61392
2017	6132	66215
2016	6382	69635
2015	5686	73163
2014	5637	81245

※vlastné spracovanie štatistických údajov

Uvedený vývoj počtov násilných trestných činov, teda postupný nárast od roku 2014 do roku 2016, a následne pokles až do roku 2018, demonštruje nasledujúci graf, v ktorom je uvedené naznačené skutočnosti veľmi dobre vidieť. Znova aj tu vychádzame z údajov, ktoré sú dostupné v štatistických tabuľkách kriminality na úrovni Policajného zboru (MV SR), s tým, že ide o naše vlastné spracovanie.

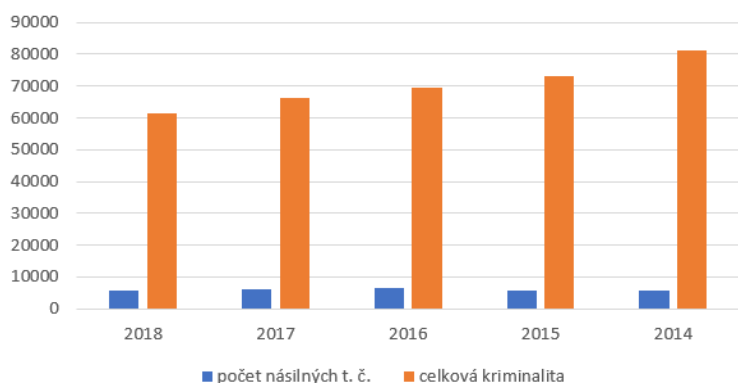
Počet násilných t. č.

*vlastné spracovanie

Uvedené skutočnosti nezapadajú teda do kontextu našich predstáv o tom, že keď klesala celková kriminalita, zrejme budú klesať aj celkové počty násilných trestných činov. Potom je zaujímavé sledovať aj to, akým spôsobom sa podieľa násilná kriminalita na kriminalite celkovej, čo demonštruje nasledujúci graf (vlastné spracovanie).

Počty násilných t. č. k celkovej kriminalite

*vlastné spracovanie

Celkovo sa podiel násilných trestných činov na celkovej kriminalite pohybuje od 6 do 9,5%, čiže násilná kriminalita na kriminalite celkovej netvorí v žiadnom sledovanom roku viac ako 1/10, alebo ešte inak povedané, predstavuje menej ako 10% kriminality celkovej. Konkrétne percentuálne možno povedať, že od roku 2014 až do 2018 vzrastá percentuálny podiel násilnej kriminality na kriminalite celkovej. Kým v roku 2014 to bolo 6,94% z celkovej kriminality na Slovensku, v roku 2015 už 7,78% a v roku 2016 až 9,16%. Nárast pokračoval však aj naďalej a to v roku 2017 na 9,27% a v roku 2018 až na 9,42%. Medziročne, od roku

2014 do roku 2018 narástol percentuálny podiel násilnej kriminality na kriminalite celkovej takmer o 2,5% (presne o 2,48%).

2.2 Objasnenosť násilnej kriminality

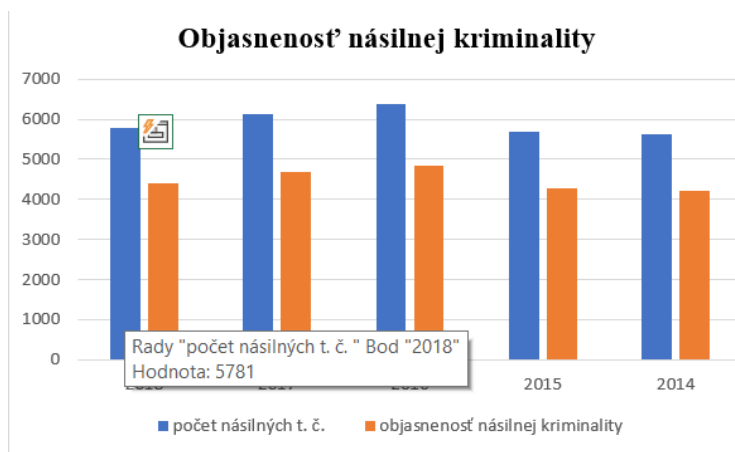
Násilnú kriminalitu tvoria spravidla tie najzávažnejšie trestné činy, prostredníctvom ktorých sa zasahuje do najdôležitejších práv trestnoprávne chránených (život, zdravie, osobná sloboda). Aj z toho dôvodu je zaujímavým faktor, akým spôsobom orgány činné v trestnom konaní pristupujú k riešeniu týchto trestných činov a teda aj to, koľko násilných trestných činov je objasnených, ako percentuálne sa pohybuje a vyvíja objasnenosť tohto druhu kriminality. Všeobecne treba povedať, že tak, ako narastal počet násilných trestných činov od roku 2014 do roku 2016, tak prirodzene narastal aj počet objasnených násilných trestných činov. Konkrétne v roku 2014 zo bolo 4206 trestných činov z 5637 zistených; v roku 2015 bolo objasnených 4290 trestných činov násilnej povahy z celkového počtu 5686 zistených násilných trestných činov a v roku 2016 to bolo až 4851 objasnených násilných trestných činov z celkového počtu 6382 zistených. Od roku 2016 však postupne klesá počet zistených násilných trestných činov a tak prirodzene klesá a počet tých objasnených. Konkrétne možno povedať, že v roku 2017 bolo objasnených 4674 trestných činov z 6132 zistených a v roku 4413 z celkového počtu zistených 5781 násilných trestných činov. Počet objasnených trestných činov sa vždy bude odvíjať od toho, koľko ich bolo zistených. Tieto číselné počty je možné vidieť v tabuľke číslo 2, ktorá sa vychádza zo štatistických údajov, ktoré boli zaznamenané v policajných štatistikách a zverejnené na internete.

Rok	počet násilných t. č.	objasnenosť násilnej kriminality	%
2018	5781	4413	76
2017	6132	4674	76
2016	6382	4851	76
2015	5686	4290	75
2014	5637	4206	75

*vlastné spracovanie

Ani tak však nie sú relevantné počty objasnených trestných činov na celkovom počte zistených násilných trestných činov. Ide o relatívny ukazovateľ s ohľadom na pohybujúci sa

počet násilných trestných činov, ktoré boli zaregistrované v jednotlivých rokoch. Aj z toho dôvodu je podstatne lepším alebo výpovednejším ukazovateľom percentuálna miera objasnenosti násilných trestných činov v sledovaných rokoch. Potom je možné aj porovnávať, či sa miera objasnenosti medziročne nejakým spôsobom mení, narastá, klesá a to prirodzene v podmienkach meniaceho sa stavu celkovej kriminality i stavu kriminality násilnej. A v tomto prípade už vidíme z vyššie uvedenej tabuľky, že percentuálny podiel objasnených trestných činov sa vo všetkých sledovaných rokoch pohybuje na rovnakej úrovni s minimálnou odchýlkou 1%. Stabilne sa tak objasnenosť násilnej kriminality podľa týchto ukazovateľov pohybuje na úrovni $\frac{3}{4}$ všetkých násilných trestných činov. V rokoch 2014 a 2015 to bolo 75% z celkovej násilnej kriminality, od roku 2016 až do roku 2018 je to o jedno percento viac, teda 76% objasnených skutkov zo všetkých zistených násilných trestných činov. Miera objasnenosti násilných trestných činov je tak dlhodobo resp. v posledných piatich sledovaných rokoch stabilná, dá sa povedať, že orgány činné v trestnom konaní si v tomto smere každoročne zachovávajú rovnaké percento úspešnosti v kontexte odhaľovania tohto druhu kriminality. Súčasne treba povedať, že ide o pomerne vysoké percento objasnenosti.

*vlastné spracovanie

2.3 Štruktúra násilnej kriminality

Štruktúra kriminality, v tomto prípade tej násilnej, poukazuje na skladbu konkrétneho druhu kriminality t. j. na to, z akých trestných činov dominantne ten – ktorý druh kriminality (v tomto prípade násilná) pozostáva. Aj tu je možné sledovať, ktoré trestné činy sa stabilne

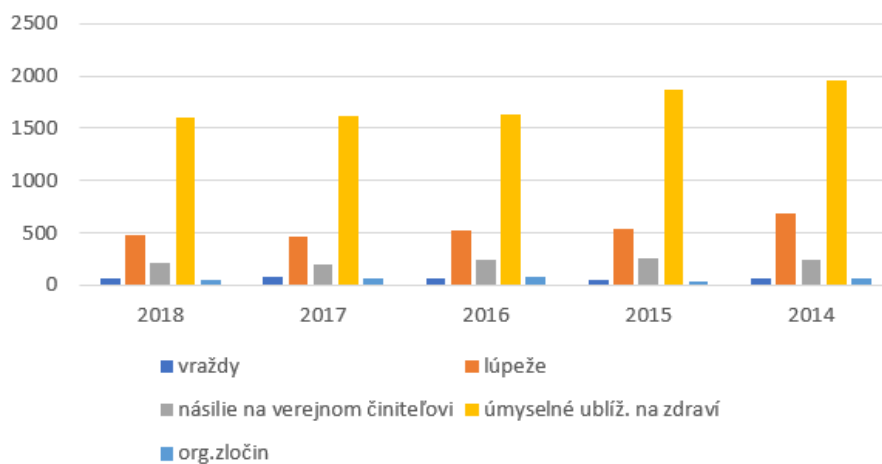
vyskytujú najfrekventovanejšie, ktoré naopak najmenej. Konkrétnym ukazovateľom sa budeme venovať v nasledujúcich podkapitolách pri jednotlivých trestných činoch násilnej povahy. Na tomto mieste len poukazujeme, ako vyzerá skladba násilných trestných činov. Prirodzene, tieto, ktoré uvádzajú aj policajné štatistiky, sú tie, ktoré sa alebo vyskytujú najčastejšie, alebo sú svojou povahou najnebezpečnejšie, najzávažnejšie. Z uvedeného prehľadu je vidieť, že najpočetnejšími trestnými činmi v rámci štruktúry násilnej kriminality sú vo všetkých sledovaných rokoch úmyselné formy ublíženia na zdraví. Celkovo sa pohybujú od približne 2000 prípadov až do približne 1600 prípadov v sledovaných rokoch (v roku 2014 a v roku 2018). Druhým najčastejšie alebo najfrekventovanejšie sa vyskytujúcim trestným činom v rámci násilnej kriminality, sú trestné činy lúpeží. Celkovo sa pohybujú od 680 prípadov (v roku 2014) až do 475 prípadov (v roku 2018). Nasledujú násilné útoky na verejných činiteľoch, konkrétne ide o 257 prípadov v roku 2015 (najviac) a 195 prípadov v roku 2017 (najmenej). Hoci sa často konštatuje, že vraždy ako trestné činy nie sú špecifické ani tak svojou početnosťou, ale skôr závažnosťou, ich počet nie je celkom nezanedbateľný. Konkrétne sa pohybuje od 48 prípadov v roku 2015 (najmenej) po 80 prípadov v roku 2017 (najviac). Ešte menej prípadov vykazujú štatistiky pri organizovanom zločine, hoci tu sa treba v prvom rade zamerať na to, že ide o samostatný druh kriminality, ktorý nutne nemusí mať povahu násilnej kriminality, ale aj rôznych majetkových trestných činov (organizované formy krádeží motorových vozidiel) a rôznych podvodných konaní (podvody bytové, úverové, poisťovacie a pod.). Je preto skresľujúce, že štatistiky zaraďujú organizovaný zločin pod násilnú kriminalitu, hoci vôbec takúto povahu mať reálne nemusí. Navyše, je to samostatná kategória kriminality, pod ktorú sa dajú zaradiť aj iné trestné činy, ktoré sa štatisticky vykazujú v rámci iných druhov kriminality. Ak však vezmeme do úvahy aj organizovaný zločin, nejako zásadnejšie skupinu násilných trestných činov nemodifikuje, lebo sa podieľa na násilnej kriminalite len minimálnymi počtami prípadov. Konkrétne ide o 39 prípadov (najmenej) v roku 2015 a o 76 prípadov organizovaného zločinu v roku 2016), čo naopak bolo zasa najviac zistených prípadov v sledovanom období. O uvedených skutočnostiach dobre vypovedá aj nasledujúca tabuľka s uvedenými prehľadmi trestných činov v rámci násilnej kriminality (štruktúra násilnej kriminality) opierajúce sa o štatisticky zistené a vykazované údaje o kriminalite Policajným zborom SR.

T.Č./ROK	vraždy	lúpeže	násilie na verejnom činiteľovi	úmyselné ublíženia na zdraví	organizovaný zločin
2018	67	475	213	1599	46
2017	80	469	195	1618	62
2016	60	526	241	1632	76
2015	48	539	257	1862	39
2014	72	680	243	1955	63

*vlastné spracovanie

Uvedené skutočnosti, teda to, akým spôsobom sa jednotlivé trestné činy násilnej povahy podieľajú na násilnej kriminalite, ako vytvárajú jej štruktúru, je vidieť veľmi dobre z nižšie uvedeného grafu, ako výsledku vlastného spracovania štatistických údajov. Jednoznačne je vidieť jasnú dominanciu ublížení na zdraví, ktoré niekoľkonásobne prevyšujú aj zvyšné druhy násilných trestných činov, lúpeže, násilné útoky voči verejným činiteľom, vraždy a prípady organizovanej kriminality:

Štruktúra násilnej kriminality

2.4 Komparatívny pohľad s majetkovou kriminalitou

Štatistický úrad Slovenskej republiky na svojej stránke zverejňuje aj niektoré druhy ukazovateľov vo vzťahu ku kriminálnemu správaniu. Hneď v úvode treba povedať, že ide o ďalší zo zdrojov štatistických údajov, ktoré úplne inak vnímajú násilnú kriminalitu z hľadiska obsahu. Navyše, Štatistický úrad ani len nemá aktuálne štatistiky, nakoľko pracuje s údajmi naposledy z roku 2017, rok 2018 úplne chýba a to aj v závere roka 2019. Je preto maximálne otázne, či je vôbec správne, aby takto nedostatočne Štatistický úrad poskytoval

informácie, nekomplexne, nedôsledne a úplne mimo kriminologické a trestnoprávne vymedzenie jednotlivých druhov kriminalít. Za veľmi problematické považujeme jednak to, že údaje sú neaktuálne, ale aj to, že v rámci zisťovaných trestných činov násilnej povahy zaraďuje do svojich štatistík Štatistický úrad aj znásilnenie (v zmysle § 199 TZ), ktoré v žiadnych iných štatistikách kriminality takto vykazované nie je. Tento fakt ŠÚ SR odôvodňuje tým, že síce u nás ide o súčasť mravnostnej kriminality, v zahraničí sa stabilne znásilnenia zaraďujú ku násilnej kriminalite. Hoci túto skutočnosť nenamietame, potom je maximálne otázne, prečo by sa k násilnej kriminalite nemohol zaraďovať aj trestný čin sexuálneho násillia, ktorého podstata konania je takmer rovnaká, akurát ide o vynucovanie iných sexuálnych aktivít/praktík. Rozširovať nutne kategóriu násilnej kriminality, hoci máme kategóriu mravnostnej kriminality ako samostatný druh kriminality, nepovažujeme vôbec za správne, ani vhodné a vôbec nie potrebné. Ukazovatele násilnej kriminality sú takto významnejšie skreslené, teda minimálne z hľadiska obsahu. Z hľadiska počtov totiž ŠÚ SR konštatuje, že ukazovateľ znásilnení sa nezapočítava do súhrnu násilnej kriminality. Nerozumieme potom, prečo vôbec v tejto kategórii je evidovaný, keďže sa do jej stavu, dynamiky a objasnenosti teda nezapočítava. Pod násilnými trestnými činmi v zmysle štatistických údajov ŠÚ SR sa zaraďujú tieto trestné činy:

- vraždy
- ublíženia na zdraví úmyselnej povahy
- nebezpečné vyhrážania
- únosy
- týranie blízkej a zverenej osoby
- nátlak či hrubý nátlak.

Inak treba dodať aj to, že kriminálne štatistiky je možné získať aj za oblasť jednotlivých krajov a okresov, ale ŠÚ SR následne konštatuje, že súčet týchto nesedí s ukazovateľom celkovej kriminality. Nie je však jasné z akého dôvodu, lebo kriminalita celková by mala byť nepochybne ich súčtom.

Zaujímavým je však pohľad komparatívny s najdominantnejším druhom kriminality – teda s kriminalitou majetkovou a v tomto smere za sa Štatistický úrad poskytuje prehľad kriminality aj za obdobie 10 – 15 rokov spätne.

Ukazovateľ		Trestné činy									
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Slovenská republika	Násilné trestné činy spolu	9 030	8 337	7 532	7 002	6 607	6 003	5 637	5 686	6 382	6 132
	Majetkové trestné činy spolu	54 755	52 399	47 408	43 176	39 944	38 750	34 301	29 094	27 440	25 154

*zdroj: www.statdat.statistics.sk (z 19.11.2019)

Takýmto spôsobom je vidieť, že násilná kriminalita sa v sledovaných rokoch pohybuje na úrovni 1/5 – 1/6 kriminality majetkovej. Zaujímavé je sledovať práve to, ako sa mení podiel na najdominantnejšom druhu kriminality a veľmi dobre je tu vidieť, že tie najvýznamnejšie trestnoprávne relevantné objekty sú dotknuté protiprávnym konaním podstatne menej ako je tomu v prípade majetku a majetkových, vlastníckych práv.

3. K problematike domáceho násilia (ako súčasti násilnej kriminality)

Podľa viacerých autorov je domáce násilie jedným z najaktuálnejších problémov spoločnosti. Napriek snahám sa ho nedarí celkom úspešne ani efektívne riešiť. Napriek snahe celej spoločnosti, sústavne sa tento jav problematicky kontroluje. V každom prípade treba povedať, že za úspech sa považuje, že sa spojenie „trestné činy domáceho násilia“ zakomponovali do ustanovení Zákona o obetiach č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov v znení neskorších predpisov.⁶² Kriminológia toto označenie však kritizujú, že nespĺňa všetky kriminologické charakteristiky domáceho násilia, resp. úplne ich ignoruje.⁶³

Inak sa domáce násilie charakterizuje ako konanie jedného (agresora), ktoré u druhého z partnerov (obete) vyvoláva strach a obavy. Ide o dominanciu moci, kontrolu inej osoby, prejavy moci navonok voči obetiam na udržiavanie obetí v stave podriadenosti. Iné definície týchto pojmov v právnych predpisoch chýbajú – jediné je v ustanoveniach Zákona o obetiach s tým, že toto sa viaže na okruh blízkych osôb a konkrétne násilné konania, hrozby násilia. Toto prirodzene na to, aby šlo o domáce násilie, nestačí. Na to poukazuje rad kriminologických zdrojov, kde sa konštatuje, že tieto konania je možné priamo a výstižne postihovať leda tak trestným činom týrania blízkej a zverenej osoby v zmysle § 208 TZ, kde:⁶⁴

- je vyjadrený stupeň blízkosti osôb (blízka osoba alebo osoba zverená agresorovi)
- dlhodobosť je vyjadrená nie len jednorazovým konaním – kopnutím, zbitím, ale taxatívne vymedzenými formami konania naznačujúcimi prvok dlhodobosti
- typickými formami fyzického, psychického i sociálneho a ekonomického násilia (neumožňuje postihovať násilie intímne).

Domáce násilie sa často obmedzuje výhradne na ženské obeť, čo je akýsi prežitok z množstva medzinárodných dokumentov, ktoré primárne domáce násilie spájali so ženskými obeťami. Prirodzene tak sa tento jav začal vyvíjať a prvé obeť, u ktorých sa identifikoval, boli skutočne obeť ženské. Postupne však dochádzalo k rozširovaniu obsahu tohto pojmu tak, že v súčasnosti je možné ho podľa šírky vymedzovať podľa toho, akých obeť sa dotýka. Pritom

---

⁶² Záhora, J.: Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 51 a nasl.

⁶³ Polák, P. a kol.: Kriminologické aspekty domáceho násilia. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 191 a nasl.

⁶⁴ Tittlová, M.: Možnosti postihu domáceho násilia v českej a slovenskej úprave. In: Jelínek, J. a kol.: Deset let od přijetí českého trestního zákonníku. Praha: LEGES, 2019, s. 506 a nasl.

ženské obeť sú len jednou zo skupín obetí, ktoré týmto javom trpia. Za typické obeť domáceho násilia sa teda považujú:⁶⁵

- a.) ženy – spája sa s rodovými stereotypmi a rodovými prežitkami, ktoré udržuju ženy v podriadenom postavení; spája sa s radom syndrómov ako je syndróm naučenej bezmocnosti, syndróm týranej ženy; je to najstarší druh obetí, s ktorými sa domáce násilie všeobecne spája,
- b.) deti – ide o rovnako bezbranné obeť, s ktorými sa spája typická forma zanedbávania detí a syndróm zanedbaného a týraného dieťaťa (CAN)
- c.) muži – ide o najmenej často skloňované osoby v súvislosti s násilím, nakoľko je často nepredstaviteľné, že tieto osoby by sa mohli dostávať do pozície obetí; násilie na mužoch má povahu psychického či intímneho týrania,
- d.) seniori (osoby vyššieho veku) – spája sa so syndrómom zlého zaobchádzania so seniormi tak, ako ho popísala Svetová zdravotnícka organizácia
- e.) zdravotne znevýhodnené osoby.

Za typické formy domáceho násilia sa považuje násilie fyzické – rôzne formy bitia, kopania, škrtenia a to bez i s nástrojmi; formy psychického násilia sú sprievodným javom všetkých foriem násilia, spravidla ide o ponižovanie, urážanie, zosmiešňovanie a pod.; intímne násilie je vlastne fyzické, ale zamerané na násilné vynucovanie rôznych sexuálnych aktivít; sociálna kontrola je obmedzovanie styku s priateľmi, kolegami, rodinou, kontrola dĺžky aj povahy tohto stretnutia, kontrolovanie a obmedzovanie sociálnych komunikačných aplikácií, zabraňovanie ich využívaní, kontrolovanie obsahu a pod.; ekonomická kontrola sa týka nakladania s peňažnými prostriedkami – ich odnímanie, zabraňovanie v možnosti míňania, zakazovanie pracovať, nútenie zobrať; prenasledovanie môže mať tak fyzickú, ako aj psychickú formu a reálnu či virtuálnu.

Skutočnosť, že v dostupných zdrojoch sa stretávame s rôznymi vymedzeniami obetí domáceho násilia, i s rôznymi definíciami obsahu tohto pojmu, sa odôvodňuje tvárnosťou násilného správania sa všeobecne – sú to rôzne formy konania, rôzne prejavy navonok, ktoré znemožňujú, aby sa jednotne zadefinovalo, čo všetko je domácim násilím. Akýsi prežitok

---

⁶⁵ Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 49 - 51

prevládajúci ešte z dôb, kedy domáce násilie začalo riešiť na úrovni medzinárodnej a európskej sústavne odôvodňuje vzťahovanie domáceho násilia na ženské obete. Úplne sa ignoruje fakt, že aj na tejto úrovni došlo k vývoju domáceho násilia tak, že sa rozšírilo aj na ďalšie druhy obetí. Niektoré znaky domáceho násilia sa však nevysvetľujú úplne jednotne – hlavne také pojmy ako je „domácnosť“, rodina, príbuznosť vzťahov – to všetko modifikuje pohľady na domáce násilie ako také. V každom prípade všetky útoky v rámci domáceho násilia musia vykazovať tieto charakteristické znaky:

- vzájomná blízkosť vzťahov – osoby, pri ktorých dochádza k domácejmu násiliu, sa poznajú, nie sú si navzájom cudzie, ide osoby, ktoré sa na určitom stupni príbuznosti poznajú (aktuálni alebo bývalí partneri, manželia – manžel, manželka, druh alebo družka, deti a rodičia, rodičia a deti, súrodenci a pod.),
- spravidla spoločné bývanie – dom/byt, ktoré spôsobujú, že obeť je na agresorovi aj týmto spôsobom závislá a nemá možnosť spoločný dom, byt opustiť, ujsť,
- vzájomné prepojenie – či už citové, rodinné (prostredníctvom detí), alebo majetkové, prípadne iné, ktoré sústavne spája agresora s obeťou, obeť často nie je schopná odísť, lebo nemá kam, nemá vlastný príjem, vlastné bývanie, nemá iné prostriedky, obáva sa odísť kvôli deťom a pod.,
- útoky v rámci domáceho násilia nie sú jednorazové, ale pravidelne a dlhodobo sa objavujú (viac či menej často, ale kratšiu či dlhšiu dobu sa opakujú) a spravidla každý ďalší útok je intenzívnejší ako ten predošlý
- agresivita útokov sa postupne zvyšuje, stupňuje, objavujú sa útoky psychické, menšie fyzické, ich intenzita narastá tak, že nakoniec obeť postihuje na zdraví alebo na osobnej slobode či iných právach veľmi intenzívne a formy útokov sa kombinujú navzájom
- k domácejmu násiliu dochádza neverejne, nie len za zavretými dverami, ale v rámci súkromných vzťahov medzi osobami, do ktorých oficiálne orgány štátu len ťažko môžu preniknúť bez oznámení zo strany obetí
- medzi obeťou a agresorom je nevyrovnaný vzťah, agresor disponuje mocou, prevahou, dominanciou rôznej povahy nad obeťou

- komplikovane sa takéto útoky odhaľujú či kontrolujú, trestné konanie sa spája s pomerne ťažkým dokazovaním, často časovo spätne až nemožným dokázaním, že k útoku došlo, čo zasa len obeť frustruje a podporuje ich nedôveru v činnosť a garancie ochrany práv obetí zo strany štátu.

3.1 Domáce násilie v medzinárodných a európskych dokumentoch

Otázky domáceho násilia a možností jeho riešenia predstavujú sústavne aktuálnu tému tak vo vnútroštátnom kontexte, ako aj na úrovni viacerých európskych a medzinárodných zoskupení. V zásade možno povedať, že všetky nadnárodné európske zoskupenia sa viac či menej detailne venovali problematike domáceho násilia, ktoré súčasne vnímajú ako útok namierený voči základným ľudským právam a slobodám obetí. Spomenúť možno tak dokumenty (ale aj ďalšie aktivity) na úrovni Rady Európy, ako aj OSN, na úrovni EÚ a v konečnom dôsledku všetky tieto nástroje je možné členiť tak na všeobecné ľudsko-právne (keďže domáce násilie je primárne ľudsko-právny problém), no taktiež aj v rovine osobitných, alebo špecifických dokumentov, ktoré sa zameriavajú výlučne na riešenie tohto problému z pohľadu rôznych druhov obetí, i rôznych druhov násilia.

Na úrovni OSN je potrebné spomenúť rad univerzálnych ľudsko-právne orientovaných dokumentov, ktoré pre svoju všeobecnosť prirodzene nemohli vystihnúť podstatu tak špecifického a mnohvrstvého javu, akým je domáce násilie. Naproti tomu je tu aj rad špecifických dokumentov, ktoré sa zasa venujú parciálnym otázkam domáceho násilia, no sú zamerané vždy len na konkrétnu oblasť, na konkrétnu problematiku. V zásade síce rozpracúvajú problém domáceho násilia pomerne detailne z hľadiska možných obetí, alebo následkov, no nevystihujú podstatu tohto javu všeobecne. Prirodzene, že vychádzajú z dokumentov všeobecnej povahy (z univerzálnych dokumentov), no od tejto roviny sa odpútavajú a špecificky sú zamerané do konkrétnej oblasti domáceho násilia.

Prvýkrát práve v kontexte konferencií zaoberajúcich sa problematikou práv obetí násilia sa na úrovni OSN konštatovalo, že ľudské práva sú právami všetkých živých jedincov bez ohľadu na akékoľvek diskriminačné kritériá a teda, že rovnako tak sú to práva patriace ženám. Z ich využívania a uplatňovania ich nemožno žiadnym spôsobom vyčleňovať, hoci

často sa tak na podklade rôznych skutočností v spoločnosti deje. Táto myšlienka odôvodnila záver, že problematika násilia páchaného hlavne na ženách je veľmi aktuálnou témou, ktorej je potrebné venovať pozornosť. Rovnako tak sa konštatovalo, že násilné útoky predstavujú nelegitímny zásah do práv a právom chránených záujmov žien, ktorý im znemožňuje uplatňovanie ich práv, rozvoj a plnohodnotný život.

Dokumenty, ktoré sa s cieľom riešenia problematiky domáceho násilia prijali na úrovni OSN, je možné členiť na univerzálne nástroje a nástroje špecifické. K tým univerzálnym, resp. priamo všeobecne ľudsko-právnym, je možné zaradiť hlavne:

- a.) Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, 1948 (je východiskom aj pre ďalšie všeobecné, ale aj pre rad osobitných alebo špecifických dokumentov)
- b.) Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, 1966 (spoločne s jeho Opčným protokolom z rovnakého roku, ktorý bol však u nás prijatý až v roku 1999 v podobe OMZV č. 327/1999 Z. z.
- c.) Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, 1966.

Všeobecná deklarácia OSN o ľudských právach (1948)

- čl. 1 deklaruje rovnosť jednotlivcov, ktorí sa rodia taktiež ako slobodní, rovní v právach a v dôstojnosti (zavádza sa teda pravidlo rovnoprávnosti žien aj mužov už od ich narodenia; vylučujú sa všetky formy rodeného otroctva a nerovnosti)
- čl. 2 deklaruje, že práva vyjadrené v tomto dokumente patria všetkým ľudským bytostiam bez ohľadu na akékoľvek rozlišovacie kritériá (vrátane pohlavia)
- čl. 3 priznáva právo osobám podieľať sa na spravovaní záležitostí svojej krajiny za predpokladu, že sú to osoby v občianskoprávnom vzťahu k danému štátu.

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z roku 1966

- v podmienkach Slovenskej republiky nadobudol platnosť v roku 1976 v podobe Oznámenia MZV č. 120/1976 Zb.
- čl. 2 zakazuje akúkoľvek formu diskriminácie na základe pohlavia, rovnosť v občianskoprávných a politických právach

- čl. 3 zaväzuje zmluvné štáty k tomu, aby pre ženy aj mužov zabezpečili rovnaké možnosti využívať občianske a politické práva, ktoré sú obsiahnuté v tomto Pakte.

Medzinárodný pakt o hospodárskych, kultúrnych a sociálnych právach z roku 1966

- v podmienkach Slovenskej republiky nadobudol platnosť v roku 1976
- čl. 2 a 3, ako aj niektoré ďalšie články obsahujú zákaz diskriminácie žien a mužov pri výkone, uplatňovaní práv, ktoré im v súvislosti s týmto paktom prináležia.

Okrem týchto dokumentov, na úrovni OSN bolo prijatých viacero dokumentov špecifickej povahy, ktoré sa zameriavajú na konkrétne aspekty domáceho násillia. Spravidla ide o dokumenty, ktoré sa venujú parciálnym otázkam práv a postavenia žien, požiadavkám na odstránenie všetkých foriem násillia páchaných na ženách. Len postupne sa ich pozornosť rozširuje aj o ďalšie obeť ako sú deti alebo seniori. Svojim obsahom vychádzajú z dokumentov všeobecných, univerzálnych, keď útoky na ľudské práva obeť považujú vždy za konflikt z ľudskými právami ako takými. K týmto aktom možno zaradiť aj dokumenty, ktoré prijala Svetová zdravotnícka organizácia a významným spôsobom sa dotýkajú práv obeť a špeciálne aj práv obeť domáceho násillia. Takto špecifických dokumentov je pomerne veľké množstvo. Z tých najvýznamnejších je možné spomenúť aspoň tieto:

- a.) Dohovor o potláčaní obchodovania s ľuďmi a zneužívania iných osôb na účely výkonu prostitúcie (z roku 1949)*
- b.) Dohovor o politických právach žien z roku 1952*
- c.) Dohovor o zákaze diskriminácie v zamestnaní z roku 1958*
- d.) Dohovor o zákaze diskriminácie osôb v súvislosti s prístupom k vzdelávaniu z roku 1960*
- e.) Dohovor o súhlase na uzavretie manželstva, o minimálnom veku na uzavretie manželstva, o registrácii manželstva z roku 1962*
- f.) Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien z roku 1967*
- g.) Dohovor o ochrane žien a detí počas ozbrojených konfliktov z roku 1974*

h.) *Dohovor o odstránení diskriminácie žien z roku 1979 (v podmienkach Slovenskej republiky je platný od roku 1987, kedy bol prijatý ako Oznámenie MZV č. 62/1987 Zb.), tzv. CEDAW*

- ide o významný krok v otázkach riešenia rodovo podmieneného násillia, jeho zmluvnými stranami je do dnešného dňa 185 krajín, teda viac ako 95% zmluvných štátov na úrovni OSN
- označuje sa ako Listina ľudských práv žien, ktorá v čl. 1 zavádza celý rad základných práv žien, od práva na vylúčenie všetkých foriem diskriminácie, cez vylúčenie obmedzovania na podklade pohlavia, zavádza rovnoprávnosť mužov a žien, rovnosť v právach a v postavení (či už ide o práva politické, sociálne, hospodárske, kultúrne alebo občianske a všetky iné)
- v roku 1982 sa na úrovni OSN zriadil aj kontrolný Výbor CEDAW, ktorý v zmluvných štátoch vykonáva monitoring dodržiavania ustanovení dohovoru
- od roku 1946 funguje aj Výbor pre postavenie žien, ktorý od prijatia CEDAW-u vychádza z jeho rozsahu práv priznaných ženám

i.) *Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien z roku 1999⁶⁶, v zmysle ktorého je možné v prípade podozrenia z porušovania právo obsiahnutých v CEDAW-e, možné podať sťažnosť priamo na tento výbor*

j.) *Deklarácia o odstránení násillia voči ženám z roku 1993 (tzv. Viedenská deklarácia) ako výsledok Svetovej konferencie OSN o ľudských právach*

- považuje sa za historický medzník v otázkach boja a riešenia domáceho násillia vo vzťahu k ženám na nadnárodnej úrovni, keďže sa vo svojom obsahu priamo venuje problematike domáceho násillia páchaného na ženách, ktoré je porušením ľudských práv žien; zdôvodňuje ho ako dôsledok rodovej nerovnosti, pričom prvýkrát sa samotné domáce násillie na ženách aj obsahovo definovalo; uvádza sa, že domáce násillie je každý „čin rodovo podmieneného násillia, ktorého dôsledkom je, alebo môže byť fyzická, sexuálna alebo duševná ujma alebo utrpenie žien, vrátane

---

⁶⁶ Slovenská republika prijala Opčný protokol súhlasom Národnej rady, ratifikáciou prezidentom SR a nadobudol platnosť 17.2. 2001; por. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 343/2001 Z. z.

vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek obmedzovania slobody, či už vo verejnom alebo súkromnom živote“(čl. 1)

- faktom však je, že pojem domáce násilie sa tu stotožňuje s násilím v rodinách, ktoré predstavuje všetky formy fyzického, sexuálneho aj psychického násilia voči dievčatám v rodinách, možno sem zaradiť znásilnenie žien v rámci manželstiev, mrzačenie ženských pohlavných orgánov a iné klasické praktiky, ktoré sú na ujmu ženskému zdraviu a prípadne ohrozujú aj ich životy; spadá sem aj mimomanželské násilie a násilie, ktoré je spojené s vykorisťovaním (čl. 2, 2a, 2b)
- dokument zaväzuje zmluvné štáty k tomu, aby prijali právne i preventívne opatrenia na to, aby sa zabránilo takýmto formám násilia páchaných na ženách všetkého veku

k.) Pekingská deklarácia z roku 1995

l.) Akčná platforma nadväzujúca na Pekingskú deklaráciu z roku 1995

- v súvislosti s Pekingskou deklaráciou aj Akčnou platformou sa majú na mysli výsledky zo 4. svetovej konferencie o ženách, z ktorých záverečný dokument obsahuje aj Deklaráciu a aj Akčnú platformu; súčasťou je jednotný postoj vlád predchádzať násiliu na ženách a dievčatách, zamedziť mu a vylúčiť ho
- násilie na ženách sa tu definuje rovnako ako v obsahu Viedenskej deklarácie s tým, že aj tu sa rozlišuje medzi násilím na ženách ako súčasťou násilia v rodinách
- to, do akej miery sa zmluvné štáty priblížili vo svojej vnútroštátnej úprave týmto krokom, ku ktorým sa zaviazali, je predmetom sústavného monitorovania, z ktorého sa vydávajú pravidelne (v 5ročných intervaloch) správy

m.) Dohovor oproti nadnárodnému organizovanému zločinu s jeho protokolmi (jeden z nich sa venuje osobitne problematike obchodovania so ženami a aj deťmi) z roku 2000

n.) Pekingská deklarácia týkajúca sa osôb so zdravotným postihnutím z roku 2000

o.) Rezolúcia o odstránení domáceho násilia páchaného na ženách, ktorá bola prijatá v roku 2004

- vo svojom obsahu sa odvoláva na ustanovenia CEDAW, na text Viedenskej aj Pekingskej deklarácie, na činnosť Výboru pre ženy a Výboru pre ľudské práva taktiež, keďže domáce násilie je vlastne problémom ľudsko-právnym
- domáce násilie sa zdôvodňuje ako problém rodovej rovnosti a ide o otázky rodovo podmienené – nerovnomerné postavenie žien a mužov z hľadiska sily, práv, rovnosti
- pozitívne je, že sa rozlišuje tak násilie, ktoré je páchané medzi jednotlivcami bez príbuzenského vzťahu a rovnako tak to, ku ktorému dochádza v rodinných a príbuzenských vzťahoch a špecificky v intímnej oblasti (čl. 1a)
- k pozitívne hodnotiteľným konštatovaniam patrí aj to, že násilie je prítomné všade na svete a vo všetkých oblastiach, regiónoch (čl. 4a)
- nadobúda najrôznejšie formy od fyzického, cez psychické až po sexuálne (čl. 1c) s tým, že práve sexuálne násilie je rovnako tak problém existujúci mimo manželstva, ako aj v manželských vzťahoch (čl. 1d)
- zdôrazňuje sa požiadavka na ekonomickú nezávislosť žien ako nutnej požiadavky rovnosti a možností ochrany pred domácim násilím; v tomto smere sa uvádzajú aj ďalšie oblasti, kde je potrebné zamerať preventívne pôsobiace nástroje (oblasť legislatívna, sociálna, kriminalistická i trestnoprávna z hľadiska postihu, oblasť pomoci obetiam, inštitucionálne zabezpečenie pomoci obetiam či už v podobe finančnej, economickej, materiálnej ale aj právnej a psychologickej).

Všetky uvedené dokumenty vychádzajú z poznania, že problematika domáceho násilia (osobitne najprv vo vzťahu k ženským obetiam a neskôr aj vo vzťahu k deťom, seniorom, osobám so zdravotným postihnutím) predstavuje sústavne aktuálny problém. Aj v kontexte toho, že ide o jav vykazujúci vysokú mieru latencie a jav, o prípadoch ktorého sa dozvedáme spravidla až v prípadoch, kedy obeť fatálnym spôsobom poškodzuje na zdraví, alebo na živote, je dôležité nahliadať na neho ako na problém celospoločenský. Tomu plne zodpovedajú nástroje riešenia a prístupy ku koordinácii vnútroštátnych politík aj na tejto

úrovni, ktoré sa javia ako nutné a potrebné. Ich prínosom je nie len deklarácia všeobecných východiskových princípov, ale aj formulácia viacerých postupov a platforiem pre akciu zmluvných štátov smerom do budúcnosti. Faktom je, že uvedené nástroje nahliadajú na domáce násilie len ako na jav, ku ktorému síce dochádza v rodinách, no vo vzťahu k ženám a dievčatám prevažne (aj to je určitý posun od pôvodného vnímania, kedy sa za obeť považovali výhradne ženy, dievčatá sú kategóriou detských obetí, ktoré sa postupne do sféry pozornosti dostávali). Až neskôr, v súvislosti so zanedbávaním, sa objavujú aj formy zanedbávania detí a seniorov ako typické formy domáceho násillia, ktoré si zasluhujú všestrannú pozornosť na vnútroštátnej úrovni. Pomerne neskoro sa stretávame napríklad s definovaním zanedbávania seniorov a to až v rokoch 2002 a 2008 v súvislosti s činnosťou a správami Svetovej zdravotníckej organizácie. Rovnako tak je tomu v prípade osôb zdravotne postihnutých resp. znevýhodnených. Iba minimálne sa spomína na nadnárodnej úrovni násillie páchané na mužoch a skôr sa s týmto javom stretávame v súvislosti s rôznymi výskumnými pokusmi, ktoré poukazujú na to, či sa vôbec muži môžu dostávať do pozície obetí domáceho násillia a aké sú typické prejavy domáceho násillia smerom na vonok, ktoré je na nich páchané (ako sa líšia od tých, ktorým sú vystavované iné druhy obetí).

3.2K pojmu a k vymedzeniu domáceho násillia

Domáce násillie v súčasnosti patrí ku skupine najviac diskutovaných problémov v spoločnosti. Sústavne sa ozývajú hlasy o tom, že ide o problém málo riešený resp. aj keď riešený pomerne často, no s nízkou efektívnosťou a účinnosťou a teda problém stále v spoločnosti vypuklý. Prípady domáceho násillia, ktoré majú fatálne následky, a o ktorých nás média sústavne informujú, spôsobujú, že verejnoscť je na problémy domáceho násillia veľmi citlivá, reaguje na ne nedôverou v činnosť orgánov činných v trestnom konaní či súdov a v konečnom dôsledku aj nedôverou k právnym krokom, ktoré sa realizovali na účely riešenia tohto spoločenského javu s cieľom pomoci obetiam.

Je nutné vidieť, že prístupy k riešeniu tejto problematiky sú rôzne a menili sa prirodzene aj historicky. Silne sú ovplyvnené tradíciami, kultúrou či náboženstvom a aj naladením spoločnosti ako takej (mentalitou, vyspelosťou spoločnosti). Nejde pritom o nijako nový

problém v spoločnosti, lenže pomerne dlho sa pred ním zatvárali oči nie len jednotlivcov, ale aj pomyselne dvere štátnych orgánov. Ako problém sa odsúvalo domáce násilie do úzadia s tým, že na riešenie sa prenechával hlavne samotným aktérom. Hoci dnes je takéto zmýšľanie úplne absurdné, nakoľko konkrétny obe domáceho násilia zrejme nie sú schopné samé aktívne participovať na riešení tohto problému, lebo ak by boli, svoj problém by už dávno a bez externej pomoci vyriešili, pomerne dlho takýto pohľad v spoločnosti pretrvával. Aj to má za následok, že síce domáce násilie je jav starý pomerne dlho, s jeho prejavmi a spoločenskou potrebou riešenia sa stretávame neskoro, približne od polovice 20teho storočia v kontexte množstva aktivít, ktoré pôvodne začali vyvíjať feministické hnutia, neskôr nadnárodné organizácie a regionálne zoskupenia. Aj v tomto kontexte treba poukázať na to, že je to problém významne ovplyvnený regionálne, povahou a kultúrou jednotlivých štátov. Ide viac o povahu a kultúru, ako o vyspelosť, nakoľko mnohé poznatky priamo poukazujú na to, že domáce násilie nie len problémom tzv. krajín tretieho sveta, ale rovnako tak aj krajín moderných a vyspelých. Inak sa však na neho nahliada v kresťanskej kultúre a inak v krajinách, ktoré uplatňujú moslimské náboženstvo. Odhliadnuc od tohto, domácemu násiliu sa nie vždy venovala taká pozornosť, aká sa mu venuje v súčasnosti. Hoci násilné prejavy správania sa typickým znakom obranných mechanizmov, reakcií na pocit ohrozenia a nebezpečenstva, a prirodzene sa spájajú s podstatou ľudskej bytosti, postupne sa mu začali prepožičiavať hranice a mantinely, v rámci ktorých je toto správanie ešte spoločnosťou akceptované. Hoci spoločnosť vytvorila akési medze správania sa v súlade s právom (určením právnej úpravy, z ktorej plynie to, čo je spoločensky prijateľné správanie sa), v mnohých prípadoch agresívne prejavy správania sa presahujú tieto vytýčené mantinely. Hoci postupne sa vyvíjal pohľad spoločnosti na násilné správanie sa a prejavy, na rôzne formy domáceho násilia, hoci právne úpravy postupne vytýčili akého hranice a medze konania, ktoré je spoločensky prijateľné a ktoré nie, aj po niekoľkých tisícok rokoch na pokraji 21. storočia stojí stále ten istý človek, so svojou podstatou, v rámci ktorej nachádzame aj prvky násilného správania sa ako prirodzenej súčasť obranných reakcií a rovnako tak s radom jeho problémov, tvarovania sa vplyvom interných aj externých faktorov prostredia.

Sú autori, ktorí domáce násilie považujú pre jeho tvárnosť a variabilitu za novodobý spoločenský fenomén.⁶⁷ Mnohosť tohto javu spôsobuje, že nikto voči nemu nie je jasne a trvalo imúnny a súčasne, že je to problém našej spoločnosti ako takej a toho, ako sme schopní sa k sebe navzájom správať, narúšať práva a právom chránené záujmy iných. Ako obeť sa môžeme v zásade vnímať všetci a to prostredníctvom mediálnych správ, ktoré majú viktimujúcu povahu, alebo nepriamo tým, že máme možnosť sledovať útoky majúce povahu domáceho násilia v našom okolí. Nijako osobitne nie je potrebné spomínať skupinu osôb žijúcu, existujú v prostredí, v ktorom priamo dochádza denno-denne k útokom majúcim povahu domáceho násilia – osoby sledujúce útoky na svojich blízkych, osoby zažívajúce následky domáceho násilia páchané na svojich blízkych osobách. Aj z tohto hľadiska je možné vidieť, ako širokospektrálne domáce násilie môže byť, aké rôzne osoby môže priamo či nepriamo, sprostredkovane postihovať a na aké všetky dopadajú dôsledky domáceho násilia. Možno sa stotožniť preto s tým, že ide o širokospektrálny a aj mnohovrstvový jav, ktorý je navyše charakteristický aj veľmi variabilitou a tvárnosťou. Táto sa prejavuje veľmi rozmanitými formami a prejavmi útokov, ktoré môžu mať povahu domáceho násilia a ktoré je niekedy skutočne ťažké identifikovať a odlíšiť o zaužívaného modelu usporiadania vzťahov medzi osobami v určitom stupni príbuzenstva, vzťahov alebo blízkosti. Len ťažko je možné povedať, čo je to klasické a nikomu neubližujúce, do nikoho práv nezasahujúce správanie sa osôb, do kedy sú takéto zásady prijateľné a akceptovateľné a to s ohľadom na veľmi subjektívnu mieru tolerancie k správaniu sa osôb, s ktorými sme v určitom príbuzenskom pomere, v blízkom či intímnom vzťahu.

Okrem interpersonálnych foriem násilia, pri ktorých dochádza k zásahom do práv a právom chránených záujmov jednotlivca (obete) zo strany inej fyzickej osoby (agresora) je nutné odlíšiť aj ďalšie viktimujúce formy správania sa. Tieto môžu mať povahu inštitucionálneho násilia, teda takého násilia, ku ktorému dochádza zo strany konkrétnych štátnych orgánov alebo inštitúcií, združení, ktoré majú inak povinnosť pomáhať obetiam domáceho násilia alebo celkovo fyzickým osobám.

Otázky medziľudských vzťahov sú vždy pomerne náročnou oblasťou nie len na poznávanie, ale aj na riešenie, nakoľko je závislé od subjektívneho rozhodovania a správania

---

⁶⁷ Knápková, D.: Domáce násilie. Dizertačná práca. Bratislavská vysoká škola práva, Fakulta práva, 2009, s. 11 a nasl.

sa jednotlivcov. Rovnako tak nie je možné vopred vylúčiť, kto a v akej pozícii sa môže v priebehu života a v rôznych životných situáciách vyskytnúť, aké životné situácie môže zažiť a ako ho ovplyvnia. Aj z toho dôvodu je len veľmi náročné jednoznačne generalizovať a odmietat' problémy domáceho násilia s konštatovaním, že „toto sa mne nemôže stať“. Ako sme naznačili, nie je to len problém krajín tzv. tretieho sveta, teda menej vyspelých štátov, ale aj krajín moderných s vysokou životnou úrovňou, jednotlivcov s minimálnym vzdelaním, ako aj osôb s dosiahnutým najvyšším vzdelaním. Všetky tieto skutočnosti spôsobujú, že domáce násilie sa považuje za problém celospoločenský a to celkom opodstatnene.⁶⁸ V konečnom dôsledku na správanie sa jednotlivcov dopadá rad externých a interných faktorov, ktoré môžu samostatne, alebo v spojitosti s inými faktormi odôvodňovať náchylnosť osoby k násilnému správaniu sa, k agresivite. Veľmi podobné sklony môže podporovať nadmerné užívanie alkoholu alebo aj iných návykových látok.

Silne determinujúcim faktorom je historická podmienenosť domáceho násilia a akási zakorenenosť tradičných modelov správania sa jednotlivcov a tradičných modelov usporiadania vzťahov medzi jednotlivcami.⁶⁹ Je nepochybné, že dlhoročný vývoj a pohľad na problematiku domáceho násilia, jej akési odsúvanie do roviny potreby súkromného riešenia, na jednotlivcoch zanechal svoje značne viditeľné a citel'né stopy. Rodina predstavuje stavebnú bunku celej spoločnosti, na ktorej však tiež história zanechala svoju silnú pečať. Nejde len o klasické usporiadanie, ale aj o postavenie členov rodiny, o ich tradičné úlohy, ktoré majú plniť. Je to najmä veľmi silne historicky zakorenené a podporené vnímanie postavenia muža ako člena rodiny, ako hlavy rodiny a ako jej otca a priradenie druhoradého postavenia žene a deťom v rámci postavenia, práv, úloh a povinností, ktoré sa im štandardne priznávali. Ide o akési rodové stereotypy, ktoré dlhodobo prežívajú v povedomí spoločnosti ako typicky zakorenené predstavy o usporiadaní vzťahov medzi jednotlivcami v rodinnom prostredí.⁷⁰ Toto nie je vyslovene problém len vybraných oblastí alebo vybraných štátov sveta, ale všeobecne problém historicky podmieneného štandardného modelu, ktorý bol zaužívaný dlhodobo, dlhodobo fungoval a je náročné opúšťať klasické koľaje, v ktorých jednotlivci

---

⁶⁸ Kučerová, D.: Fikcia alebo fenomén dnešnej doby? In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 275 a nasl.

⁶⁹ Košecká, D., Rizomský, A., Boleková, V.: Psychologické aspekty obetí domáceho násilia. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 471 a nasl.

⁷⁰ Marvanová, B., Toufarová, M.: Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008. s. 9

fungovali a tak, ako fungovali. A toto často nie je ani problém nejakého externého náhľadu, ale aj jednotlivcov, ktorí sa len pomaly so svojimi novými právami a možnosťami oboznamujú a začínajú ich využívať, uplatňovať. Hoci sa miera emancipácie hlavne žien postupne zvyšuje, sústavne sú oblasti alebo niektoré spoločenské vrstvy, kde je tento aspekt novej spoločnosti a modernej doby len ťažko uplatniteľný a do ktorej len ťažko preniká. Často je to aj akýsi pohľad náboženstva, ktorý v tejto oblasti pretrváva a ktorý do popredia stavia mužské pohlavie pred ženským a ktorý jednotlivým pohlaviam priznáva klasické a štandardné postavenie a povinnosti.

Aj tento aspekt robí z domáceho násilia zásadným problémom, s ktorým nie je možné efektívne a účinne bojovať v priebehu niekoľkých rokov. Stereotypné predstavy a modely usporiadania nie je možné zmeniť v priebehu niekoľkých rokov, ale zrejme až postupnou výchovou a vzdelávaním novým generáciám jednotlivcov. Aj na tieto problémy spojené s riešením domáceho násilia začali od polovice 20. storočia poukazovať primárne feministické, neskôr nadnárodné a regionálne zoskupenia. Možno sa v súvislosti s feministickými hnutiami stretávame s posmešnými reakciami, hovoríme o nich s akýmsi dešpektom, pravdou je, že v otázkach riešenia domáceho násilia (na ženách) zohrali kľúčovú úlohu. Na problémy domáceho násilia začali upozorňovať, hoci najmä v súvislosti so ženskými obeťami. Bez ich aktivít by sa problémy domáceho násilia zrejme tak aktívne a iniciatívne nezačali riešiť ani v polovici 20. storočia, ale až neskôr.⁷¹

Je pravdou, že prvé aktivity, ktoré boli v tejto oblasti realizované, mali skôr povahu nadnárodných a medzinárodných ako vnútroštátnych krokov. Pozitívnym prvkom je to, že na tejto úrovni je možné koordinovane postupovať voči rôznym formám a prejavom domáceho násilia tak, aby do tohto boja bolo zapojených viacero štátov (ak ide o členské štáty alebo zmluvné štáty) a do právnych poriadkov množstva štátov inkorporovať minimálne spoločné štandardy. Tieto umožnia, aby politika zmluvných alebo členských štátov v otázkach boja s domácim násilím bola jednotná a cielene smerovaná. Navyše, takto jednotne zameraná politika nepochybne smeruje aj voči klasickému vnímaniu postavenia mužov a žien,

---

⁷¹ Klátik, J.: Posilnenie ochrany obetí domáceho násilia elektronickým monitoringom osôb. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 85 a nasl.

klasickému usporiadaniu vzťahov v spoločnosti, v rodinách a v neposlednom rade, smeruje ak k unifikácii pojmov, ktoré sú pre domáce násilie typické.

Domáce násilie ako pomerne mladý jav je typické okrem iného aj určitou nejednotnosťou pojmov a spojení, s ich rôznymi výkladom, rôznymi druhmi členení a kritérií členenia, čo je nepochybne akási daň za to, že ide o mladý a málo na úrovni právnej málo skúmaný jav. Prvé definície, ktoré vymedzovali domáce násilie, mali povahu práve definícií toho, čo všetko je domáce násilie. Hoci tento aspekt je potrebné vnímať pozitívne, súčasne treba dodať, že aj takto však došlo k akémusi zúženému pohľadu na domáce násilie. Prvé nadnárodné dokumenty totiž reagovali na konkrétne potreby spoločnosti, v ktorej sa ako akútne ukazovalo práve domáce násilie páchané na ženách. V tomto kontexte aj domáce násilie definovali. Je vidieť, ako sa postupne vyvíjala spoločnosť a rozvíjala koncepcia ľudských práv, tak sa postupne menil a prispôboval aktuálnym požiadavkám aj pohľad na domáce násilie. To prirodzene znamenalo predefinovanie domáceho násilia, rozširovanie klasických foriem útokov, s ktorými sa v rámci neho možno stretnúť a prirodzene aj rozširovanie štandardného kruhu obetí, ktorých sa domáce násilie dotýka.

V súčasnosti možno pozitívne hodnotiť aktivity smerujúce k deklarácii nulovej tolerancii domáceho násilia v spoločnosti a v aplikačnej praxi taktiež.⁷² S tým je spojené zavádzanie rôznych nástrojov smerujúcich k eliminácii všetkých druhov násilného správania sa vo vzťahu k najrozmanitejším typom obetí domáceho násilia. Ani to nemení nič na terminologickej nejasnosti a viacerým teoretickým aj aplikačným problémom, ktoré v tejto oblasti sústavne vznikajú. V každom prípade je nutné chápať domáce násilie ako problém spoločensko-právny, nie výhradne súkromnoprávny a nie výhradne verejnoprávny. Tento charakter domáceho násilia vyplýva najmä z toho, že jednak rodina sa vníma za základnú spoločenskú jednotku, vzťahy v nej majú rodinný a súkromný charakter a ako takéto sú spravidla pred pozornosť štátnych orgánov skryté. Štátne orgány sú povinné v čo najmensej miere zasahovať do tejto oblasti a výhradne v prípadoch, kedy ich na takéto zásahy po splnení radu podmienok splnomocňuje zákon. Inak jednotlivci majú v zásade právo na to, aby štát a teda aj jeho orgány rešpektovali akúsi nedotknuteľnosť súkromia a rodinnoprávných vzťahov. Násilné správanie sa, ktoré nemá povahu niektorej z okolností vylučujúcich protiprávnosť, ale je naopak útokom

---

⁷² Majtán, P.: Domáce násilie v dokumentoch OSN. In Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Právni rozpravy 2019, Hradec Králové, s. 57 a nasl.

na práva a právom chránené záujmy stojí v centre pozornosti štátnych orgánov, ktoré sú povinné jednotlivcov pre takýmito protiprávnymi konaniami chrániť, poskytovať im účinnú pomoc pri obrane potenciálne ohrozených alebo reálne narušených práv a právo chránených záujmov. Tak sa prirodzene štát a jeho orgány dostávajú do akéhosi stretu v súvislosti s povinnosťou chrániť práva a záujmy jednotlivcov, v zmysle čoho sú nepochybne legitimované zasahovať do rodinnoprávnych a súkromnoprávnych vzťahov a na druhej strane narážajú presne na tento charakter domáceho násillia – rodinné vzťahy, právo na súkromie a pokiaľ najmä obeť domáceho násillia popierajú útoky, nechcú spolupracovať, majú štátne orgány imanentný problém riadne chrániť ich ústavne i medzinárodne garantované práva. Faktom však je, že keďže násillné útoky majú v každom prípade povahu protiprávneho konania a narušenia práv a právom chránených záujmov jednotlivcov, takéto zásahy majú nepochybne legitímnu povahu práve z tohto dôvodu – z dôvodu pozitívneho záväzku štátu chrániť práva a právom chránené záujmy jednotlivcov.⁷³

Aj vzhľadom na túto povahu domáceho násillia je nutné, aby sa vhodne kombinovali nástroje civilnoprávnej povahy s nástrojmi správnyimi a trestnými v otázkach riešenia domáceho násillia. Nie sme primárne za kriminalizáciu každého protiprávneho konania, nakoľko trestné právo nemôže riešiť všetky problémy v spoločnosti – nie také, ktoré by sa dali inak vyriešiť na úrovni iných a menej intenzívne do garantovaných práv zasahujúcich odvetví práva. Na druhej strane nutne treba uznať aj to, že väčšina útokov, ktoré sa v rámci domáceho násillia realizuje, má povahu tak intenzívnych zásahov do garantovaných práv, že si priamo vyžaduje trestnoprávnu reakciu – pozornosť orgánov činných v trestnom konaní a riešenie v trestnom konaní. K tomuto pridávajú aj poznatky o tom, že mnohé civilnoprávne intervencie sú nie efektívne a účinné a postup štátnych orgánov pri nich nie je vždy celkom adekvátny – hoci prirodzene na základe jedného oznámenia alebo podnetu je len ťažko možné detailne poznať situáciu, čo je predpoklad jej správneho posúdenia, vyhodnotenia a aplikácie vhodných postupov. Nezriedkavo sa stáva, že netrestné, alebo správne možnosti riešenia a nadväzne civilné možnosti riešenia vedú k vyhrocovaniu situácie a k eskalácii násillia resp. útokov v rámci domáceho násillia. Trestné právo sa tak ukazuje ako celkom legitímne odvetvie

---

⁷³ Magurová, Z.: Násillie páchané na ženách ako problém ľudských práv, In: Zborník príspevkov z medzinárodného seminára "Ženy v demokratickej spoločnosti – sú si ženy vedomé svojich práv" Bratislava: Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 1999, s. 57 – 61

právneho poriadku, ktoré je spôsobilé reagovať vhodným spôsobom na takto intenzívne protiprávne konania, akými útoky v rámci domáceho násillia sú.

3.3 Typické formy a prejavy domáceho násillia

Už v sme čiastočne naznačili, že domáce násillie je možné vymedzovať aj z hľadiska jeho obsahu – podľa typických foriem – teda toho ako sa domáce násillie prejavuje navonok a rovnako tak aj podľa okruhu obetí, s ktorými je možné sa pri tomto jave stretnúť. V tejto kapitole možno podstatne viac naznačiť a popísať typické prejavy domáceho násillia a rovnako tak aj jeho formy. Chceme sa venovať aj typickému priebehu alebo kolobehu domáceho násillia, subjektom, ktoré sú účastníkmi domáceho násillia a možnostiam, ako sa snažia riešiť a vysporiadať s domácim násillím, následkom domáceho násillia z pohľadu jednotlivých druhov obetí.

3.3.1 Typické obeť domáceho násillia a dôsledky domáceho násillia

Za jedno z najdôležitejších kritérií členenia a súčasne za jedno z najdôležitejších kritérií, pomocou ktorých je možné poznať obsah domáceho násillia, sa považuje členenie podľa toho, kto je obeťou útokov realizovaných v rámci domáceho násillia a následne kritérium povahy útokov a ich prejav navonok. Prejavy navonok sú veľmi tvárne, takže nejaký vyčerpávajúci prehľad nie je možné nájsť v žiadnych zdrojoch a ani ho zostaviť. Vždy budú formy a prejavy násillia závislé od agresora a od jeho možností, rozpoloženia, od faktorov, ktoré násillné prejavy podporujú a vyvolávajú, umocňujú. Používané formy a aj nástroje podporujúce vedenie konkrétnych útokov sú veľmi variabilné a dá sa povedať, že celkom zásadne rozmanité – nájdú sa určité štandardy, no podľa povahy situácie to môžu byť skutočne rozmanité formy aj nástroje (často podľa dostupných nástrojov v bezprostrednej blízkosti agresora, inak často podľa preferencií alebo podľa zámeru, ktorý sa na strane agresora útokom sleduje). Podľa toho, kto môže byť obeťou domáceho násillia sa rozlišujú tieto druhy:⁷⁴

- a.) domáce násillie páchané na ženách
- b.) domáce násillie páchané na deťoch

---

⁷⁴ Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 54 a 55

- c.) domáce násilie páchané na senioroch
- d.) domáce násilie páchané na mužoch
- e.) domáce násilie páchané na osobách fyzicky či psychicky znevýhodnených.

K najfrekventovanejším formám násilia je možné zaradiť nepochybne *násilie páchané na ženách* a následne aj *násilie páchané na deťoch*. O tom, že ide o vysoko latentné javy, asi nie je potrebné nijako osobitne sa zmieňovať.⁷⁵ Okrem toho, že samotné oznamovanie takýchto útokov je pomerne nízke, rovnako tak miera odhalenia a trestnoprávneho postihu nie je nijako zásadne vysoká.

Ženy zrejme podľa dostupných štatistík predstavujú najfrekventovanejšie obeť domáceho násilia. Je to prirodzene otázka, či je tomu naozaj tak, nakoľko iné druhy obetí vykazujú rovnako tak ako ženské obeť vysokú mieru latencie a tak je skutočne len ťažko možno odhadovať, ktorý z týchto druhov obetí je skutočne najfrekventovanejší. Pravdou však je, že najčastejšie sa stretávame práve so ženskými obeťami v súvislosti s medializovanými prípadmi domáceho násilia a jeho následkov. Aj v tomto kontexte sa javí tento jav ako vysoko akútny voči ženským obeťam, hoci nepochybne veľmi negatívne a veľmi citlivo treba pristupovať aj k zvyšným druhom obetí domáceho násilia.

Z hľadiska dôsledkov je domáce násilie páchané na ženách nebezpečné z viacerých dôvodov. Okrem toho, že ohrozuje život a zdravie žien, negatívne dopadá na ich možnosti ďalšieho bezproblémového rozvoja a negatívne dopadá aj na výchovu detí, na pracovný proces a riadne začleňovanie v spoločnosti. Ženy matky ako obeť domáceho násilia spravidla nie sú schopné starať sa o svoje deti, prípadne stresové zážitky prenášajú taktiež aj na deti, čo je ďalší negatívny jav. Štatistické ukazovatele údajne konštatujú, že ženy sú obeťami domáceho násilia v drvivej väčšine prípadov⁷⁶, čo je podľa nás dost' skreslený názor hlavne mierou latencie jednotlivých druhov obetí. Spravidla ide o ženy pasívne a submisívne, so sklommi bezradne sa správať, so sklommi k depresii. Takto sa v konečnom dôsledku v dostupných zdrojoch popisuje aj jeden z následkov domáceho násilia a to *syndróm týranej ženy*. Je to typický dôsledok násilia páchaného na ženách, čo tiež robí z tohto druhu obetí veľmi

---

⁷⁵ Ondicová, M.: Základné znaky domáceho násilia. In In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 31 a nasl.

⁷⁶ Spodniak, J.: Obeť násilia – ženy a deti a ich riešenie v nepriaznivej situácii. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 235 – 237

špecifickú kategóriu. S niečím takýmto, ako sú typické charakteristiky správania sa ženských obetí v dôsledku tohto syndrómu, nenachádzame nikde inde, nestretávame sa s ním pri žiadnych iných obetiach. Rad prejavov, ktoré sú typické pre tieto obeť, sú špecifické práve pre ženské obeť a pre obeť domáceho násillia. V literatúre sa stretieme napr. s takými javmi, ako je:

- silná väzba k agresorovi
- zotrúvanie vo vzťahu s agresorom
- utajovanie príčiny a dôsledkov domáceho násillia
- ospravedlňovanie týrania zo strany agresora
- popieranie násilných útokov.

Toto sú typické prejavy vo vzťahu k ženským obetiam, ktoré sú inak z pohľadu verejnosti len minimálne pochopiteľné. Verejnosť len komplikovane dokáže pochopiť, prečo ženy v tomto štádiu násilného útoku neopustia agresora, ale v násilnom vzťahu sústavne zotrúvajú. To, že verejnosť nie je v tejto oblasti zorientovaná, že je to jedna z bežných fáz psychických dôsledkov domáceho násillia popisovaná ako syndróm týranej ženy, spôsobuje, že ohľadom domáceho násillia vzniká rad rôznych mýtov. Syndróm týranej ženy vlastne predstavuje súhrn charakteristík, ktoré sú vlastne len dôsledkom násilných útokov a podľa prítomnosti ktorých je možné vydedukovať, že žena sa stávala a stáva obeťou domáceho násillia. Súhrnne tieto prejavy majú za následok neschopnosť ženy riešiť problémy útokov vo vzťahu k svojej obeť, nie sú schopné opustiť agresora, racionálne myslieť a vymaniť sa z kruhu domáceho násillia. Douglasová rozčleňuje syndróm týranej ženy do viacerých typických dôsledkov zneužívania a to:

- posttraumatickú stresovú poruchu
- sebazničujúce reakcie.

Pokiaľ ide o posttraumatickú poruchu, v prípade žien zažívajúcich násillie je typické, že strácajú vyhliadky smerom do budúcnosti, naučia sa akejsi bezmocnosti a pasivite, ktorá sa kombinuje s celkovým otupením zmyslov a vnímania. Ženy, ktoré počas dlhej doby zažívajú násillie, sú veľmi neprístupné, ich reakcie sú veľmi málo dynamické, skôr sa prejavujú ako pasívne bez záujmu, nechcú sa podieľať na vonkajšom dianí a aktivitách. Aj keď môžu byť plné negatívnych emócií a hnevu, tieto emócie nevedia ventilovať. Nevedia sa prirodzeným spôsobom správať, ak sú práve obeťou útoku a nevedia sa v danom momente brániť. Pred

konfliktami skôr utekajú, navonok sú veľmi láskavé, veľmi ústretové, inak sú veľmi nepriebojné a nesamostatné.

Pokiaľ ide o sebazničujúce reakcie, tieto sú vlastne typickou stratégiou, pomocou ktorej sa ženské obeť snažia vyrovnáť s násilnými útokmi zo strany blízkych osôb. Najčastejšie sa objavujú až v prípadoch dlhodobého týrania, takže ich prítomnosť prirodzene evokuje významný stupeň poškodenia násilnými útokmi a vždy je za ním potrebné hľadať možného agresora. Ako také, prejavujú sa radom prejavov navonok, podľa ktorých sa dajú charakterizovať a rozpoznať taktiež. V prípade dlhodobého násilného správania sa voči ženám, je možné v ich reakciách a prejavoch vypozerovať tieto prejavy:⁷⁷

- popieranie a nepriznávanie domáceho násillia; spravidla sa násilné útoky odôvodňujú ženou inak (napr. sociálnymi faktormi, ochorením, stresom, nevhodným správaním, provokáciou)
- bagatelizáciou následkov (ženy popierajú útoky samé voči sebe, ich negatívne dôsledky zľahčujú, skrývajú, nevedomujú si vážnosť situácie a takto odľahčene ju prezentujú aj verejnosti)
- zranenia popiera a maskuje tak, aby neboli väčšie podozrenia z toho, že sa stala obeťou domáceho násillia; žena spravidla hľadá iné výhovorky, ktorými sa prípadné stopy po násillí dajú maskovať
- odmieta možnosti pomoci, hoci si je vedomá, že by ich aj potrebovala, naučene v dôsledku strachu a psychických problémov ich vníma ako pre ňu nepoužiteľné; hoci aj o rozvode potenciálne uvažuje, spravidla sa v určitých intervaloch k agresorovi znova vracia.

Sebazničujúce reakcie sú odrazom tzv. syndrómu Jackyll and Hyde. Ani nie je tak rozhodujúce to, že útoky v rámci domáceho násillia sa opakujú v pravidelných intervaloch, ale skôr to, že nevypočítateľné správanie sa agresora – najprv je milý a pozorný, sľubuje a odprosuje, potom je agresívny a realizuje násilné útoky. Toto striedanie pozitívnych alebo minimálne neutrálnych fáz a fáz negatívnych obeť značne decimuje. Syndróm týranej ženy sa objavuje ako dôsledku nepredpokladateľného priebehu domáceho násillia, o ktorom je síce zrejmé, že sa bude opakovať, no nie je zrejmé, akým spôsobom, ako. Ženské obeť sa na

---

⁷⁷ Úhlehová, D.: Problematika domáceho násillia: Základné pojmy: Násillie voči ženám a domáce násillie, s. 78

agresora neprirodzene fixujú v dôsledku vyhocovania oboch fáz – nadmerne príjemná, pozitívne vnímaná fáza Hydovská a naopak nadmerne brutálna a tyranizujúca fáza Jackylovská. Obete sa v dôsledku tohto paradoxne viažu na agresora, čo je odraz Štokholmského syndrómu, v rámci ktorého sú obete veľmi blízke a lojálne voči násilníkovi, popierajú jeho vinu, chránia ho, preberajú vinu a zodpovednosť samé na seba. Dôsledkom tohto správania sa je však len a len vznik sebadeštrukčných reakcií.

Osobitnou otázkou prípady týrania detí a osobitne možnosti fyzického alebo psychického trestania detí zo strany rodičov ako akéhosi prvku výchovy a realizácie rodičovských práv a povinností. U nás celkom absentuje právna úprava, ktorá by vylučovala uplatňovanie fyzických trestov vo vzťahu k deťom, prípadne ich sociálnej izolácie – čo sú najčastejšie ukladané rodičovské tresty pre deti. Typické zaucho alebo „po zadku“ môže mať tiež povahu fyzického násillia tak, ako takúto povahu môžu mať obmedzovania osobnej slobody („zaracha“), prípadne zaťaženie radom povinností (za trest budeš celý mesiac umývať riad/kúpeľňu a pod.). Pokiaľ sú vyslovene takéto postihy vo vzťahu k deťom od ich rodičov uplatňovaním rodičovských práv a povinností, ak je to postih za nejaké skutočne protiprávne alebo nesprávne konanie dieťaťa, možno ich akceptovať. Výchovné prostriedky by mali byť prirodzene primerané, nemali byť neodôvodnene a neprimerane zasahovať do fyzickej alebo psychickej integrity a deti by si mali byť vedomé, za čo konkrétny trest alebo postih majú. Prejavy fyzických a psychických útokov, obmedzovania osobnej slobody majúce povahu domáceho násillia sú spravidla neodôvodnené alebo ako reakcia na uplatňovanie prirodzených práv detí. V niektorých krajinách priamo existujú právne úpravy, ktoré vylučujúce fyzické trestanie detí ako súčasť výkonu rodičovských výchovných oprávnení. Hranica, do kedy ide o výkon bežných rodičovských povinností a povinnosti vychovávať, nie je však často celkom jasne vymedzená. Jednoznačne treba povedať, že ide o diametrálne odlišnú situáciu, ako sú fyzické, psychické, alebo sociálne útoky voči deťom. Toto má povahy častých, opakovaných a dlhodobých foriem fyzických či psychických útokov, alebo útokov namierených do intímnej oblasti, do oblasti sociálnych vzťahov.⁷⁸ Nie len že svojou frekvenciou presahuje bežné

---

⁷⁸ Goldsmith, D.: The Physical and Emotional Injuries of Domestic Violence. In Psych Central, 2016, zdroj://psychcentral.com/lib/the-physical- -and-emotional-injuries-of-domestic-violence/

výchovné postihovanie detí, spravidla ho presahuje aj intenzitou a spôsobenými následkami, zámermi.⁷⁹

Typickým prejavom domáceho násilia na deťoch je vznik a rozvoj syndrómu zanedbávaného alebo zanedbaného dieťaťa – tzv. CAN. Sú to všetky formy zneužívania, zanedbávania, fyzického či psychického týrania detí, vrátane nátlaku. U nás a v Čechách bolo zaznamenaných cca 1 – 2% prípadov týraných detí, u ktorých týranie malo za následok poškodenie telesného alebo duševného vývoja.⁸⁰ Následne týrania sú veľmi individuálne, spravidla ak dieťa nie je schopné spracovať traumy, potom sa u neho buduje posttraumatická stresová porucha. Túto spravidla vyvolávajú ťažko traumatizujúce zážitky, prirovnávajú sa vojnovým útokom, znásilneniam. Dochádza k narúšaniu sociálneho vývoja dieťaťa, prejavujú sa poruchy jeho socializácie.⁸¹

S definovaním CAN syndrómu sa stretávame prvýkrát v roku 1962 u amerického pediatra Kempeho, ktorý začal upozorňovať na problémy týraných detí. Dunovský nadväzne hovorí, že zanedbávanie sú všetky formy týrania i zanedbávania dieťaťa, či už ide o zámerné, vedomé alebo nevedomé správanie sa spravidla rodičov dieťaťa voči nemu samotnému. Toto správanie sa odmieta, lebo poškodzuje spoločenský, telesný i duševný vývoj dieťaťa.⁸² Pravdou je, že obvodní lekári a pediatri vykazujú rôzne údaje o zanedbávaní detí. K tomuto navyše vyšla za posledné roky iba jedna jediná lekárska správa pojednávajúca o týraní a zanedbávaní detí.⁸³ Spomenúť možno úvodnú štúdiu Kliniky detskej psychológie LF UK, kedy sa preukázal dominantný počet mužských detských jedincov v zanedbávanej populácii (pomer chlapcov a dievčat 2:1, čo je plne v súlade s vedecky popísanými rizikami z oficiálnych zdrojov).⁸⁴ Za agresorov sa najčastejšie považujú otcovia priamo alebo partneri matky a toto je rovnaké pri fyzickom a psychickom týraní, ako aj pri útokoch intímnej povahy. Paradoxne sa preukázala

---

⁷⁹ Fuchsová, K.: Týrané dieťa. Bratislava: Iris, 2008, s. 31 a nasl.

⁸⁰ Fuchsová, K.: Týrané dieťa. Bratislava: Iris, 2008, s. 31 a nasl.

⁸¹ Škodáček, I.: Prejavy CAN syndrómu (týraného, bitého a zanedbávaného dieťaťa) u detí v ambulancii pediatra. In *Pediatrica pre prax* č. 16(1)/2015, s. 23 – 24

⁸² Dunovský J., Dytrych, Z., Matějček Z. a kol.: Týrané, zneužívané a zanedbávané dieťa. Praha: Grada Publishing, 1995, s. 248

⁸³ Fico, M.: Prevalencia násilia páchaného na deťoch v Slovenskej republike. Správa z VÚ č. 2273. Bratislava: 2013, s. 178

⁸⁴ Škodáček, I.: Častot' syndrómu zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa na Slovensku. In *Psychiatria* č. 2/2003, s. 114–119

pri intímnom zneužívaní prevaha úplnej roky (5:4). rovnako tak aj pri emocionálnom týraní sa preukázal pomer úplnej a neúplnej rodiny 5:1.⁸⁵

V podmienkach Slovenskej republiky sa syndróm zanedbaného dieťaťa vyskytuje približne v 1 – 5% prípadov (zo vzorky 1 400 000 detí). Reálne ide o cca 14 – 70tisíc detí.⁸⁶ Mnohé formy zanedbávania je pritom možné zistiť už pri bežnom ambulatnom vyšetrení. Podľa skráteného odporúčania je potrebné do úvahy vziať tieto prejavy:

- telesné aktívne týranie – spravidla modriny na rôznych častiach tela, kde nie je možné, aby boli vyvolané inými aktivitami, hrou, športom; deti sa spravidla boja ísť domov, prezliekať sa v kolektíve, utekajú z domova; ak sú aj bité do iných častí tela, zanechávajú tieto účely pediatricky zistiteľné poškodenia a následky
- telesné pasívne týranie – prejavuje sa hladom detí, zanedbanou zdravotnou starostlivosťou, výživou, odievaním či hygienou; neprospievanie, stagnácia vo vývoji či vývine; deti hltavo jedia, ľahko sa unavia, viditeľne neprospievajú, často sa sťažujú na bolesti, majú neliečené ochorenia, problematcky sa im hoja rany v dôsledku toho, že sa o ne príkladne nikto nestará, majú pokazené zuby, často ekzémy, sú špinavé fyzicky i na oblečení
- aktívne formy psychického násillia – spravidla ide o slovné útoky ako je zosmiešňovanie, zastrášovanie, vyhrážanie, šikana, kedy deti majú strach, obavy z možného potrestania, výsmechu, stávajú sa veľmi dôverčivými, majú tendenciu pýtať sa kto ich má rád a konštatovať, že ich nikto rád nemá, lebo toho nie sú hodné, prípadne si to nezaslúžia
- pasívne formy psychického násillia – ide o citovú depriváciu, zanedbávanie dieťaťa, nerozvíjanie; u detí absentujú potrebné návyky, nevyvíjajú sa primerane, spravidla sa správajú delikventne, lebo nemajú žiadne hranice a mantinely, v ktorých by im bolo dovolené sa pohybovať; objavujú sa prvé experimenty s alkoholom a drogami, objavujú sa záškoláctva, sebapoškodzovanie, vysoká miera agresivity v správaní sa, suicidné pokusy, neutrotizmus

---

⁸⁵ Škodáček, I.: Častosť syndrómu zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa na Slovensku. In Psychiatria č. 2/2003, s. 114–119

⁸⁶ Škodáček, I.: Prejavy CAN syndrómu (týraného, bitého a zanedbávaného dieťaťa) u detí v ambulancii pediatra. In Pediatra pre prax č. 16(1)/2015, s. 24

- aktívne sexuálne zneužívanie – ide o útoky od rôznych foriem sexuálneho násillia až po znásillnenie, sexuálne zneužívanie detí
- pasívne sexuálne zneužívanie – sem je možné zaradiť rôzne formy exhibicionizmu, vyhotovovanie fotografií erotogénnych zón, zobrazovanie detí v dráždivých pozíciách a pod.

Súhrnne pre sexuálne násillie sú typické poškodenia detí v oblasti pohlavných orgánov, prenos pohlavných ochorení, ekzémy a pod. Deti majú strach z konkrétnych osôb a nechcú s nimi bývať samé v miestnosti, majú strach, ak k nim majú ísť na víkend, na prázdniny a pod. Správanie sa zneužívaných detí na konkrétne sexuálne podnety je neprimerané – niektoré je nadmerne reaktívne, iné nevyvoláva žiadnu odozvu; deti sú spravidla rozpačité až agresívne a smutné. Objavujú sa zlé sny, pomočovanie, pri hrách veciach veľmi dôveryhodne napodobňovať sexuálne aktivity, ktoré vzhľadom na svoj vek nemajú ako inak vedieť a poznať. Deti si vytvárajú tajomstvá, o ktorých nechcú rozprávať inými, pridružujú sa s pribúdajúcim vekom problémy so spánkom, jedením, nezaujímajú o inak atraktívne aktivity, podhodnocovanie, fyzicky sa pridávajú infekcie v oblastiach pohlavných orgánov, krvácanie, zápal. Deti môžu znenávidieť konkrétne osoby, môžu disponovať cennosťami alebo drahými darčekom, klamú, kradnú, veľmi negatívne sa o sebe vyjadrujú, majú nízke sebavedomie a sebahodnotenie.

Všetky tieto prejavy CAN syndrómu, môžu mať negatívne dopady na správanie sa a na vývoj dieťaťa a môžu pretrvávajúť až do obdobia adolescencie. Uvedený syndróm môže mať tak aktívnu, ako aj pasívnu formu. Dá sa povedať, že sprievodným javom fyzických útokov sú psychické dopady negatívnej povahy a to či už aktívnej povahy alebo pasívne. K tej pasívnej sa zaraďuje hlavne psychická deprivácia, že akési ochudobňovanie dieťaťa, kedy nie sú uspokojivo pokryté všetky životné potreby (základné potreby) počas istej, spravidla dlhej, doby. To prirodzene negatívne dopadá zasa len na psychický vývoj a objavujú sa rozmanité poruchové reakcie. Silne deprivácie pôsobia strata matky, prípadne neprítomnosť otca, ktorú si deti vedú kompenzovať spravidla agresívnym správaním, delikventnými útokmi a sklonmi. Silne deprivácie vedú pôsobiť aj zlé sociálno-ekonomické a zlé finančné situácie rodín, rad patologických prvkov a prejavov v rodinách, nestabilita rodinného prostredia, citové a psychické problémy, nevyzretosť rodičov je významný deprivatívny prvok. Deprivácie

pôsobia formy správania sa matiek, ktoré deti nechceli, u nechcených detí sa vytvára subpsychická deprivácia.⁸⁷

V rámci CAN syndrómu boli zaznamenané vo vzťahu k deťom aj formy organizovaného a rituálneho zneužívania detí či už na sexuálne vykorisťovanie, pre detskú prácu, alebo obchodovanie s deťmi na účely ich osvojovania si, prípadne ako darcov. Mnohé formy tohto zneužívania majú inštitucionalizovanú a silne organizovanú formu, skupinovú podobu a spájajú s rôznymi sektami. Do tejto skupiny patrí ale aj Munchhousesnov syndróm, kedy rodič zámerne len vyvoláva dojem ochorenia dieťaťa, navštevuje s ním lekárov, vytvára z celkom zdravého dieťaťa závažne postihnutého jedinca.

Pomoc obetiam a riešenie syndrómu zanedbávania detí si v mnohom vyžaduje systémový prístup, ktorý začína spravidla na úrovni vzdelávacích inštitúcií a pokračuje pediatrikou a odbornou medicínskou cestou na účely identifikácie a dokumentácie. Dôsledky zanedbávania je možné minimalizovať hlavne včasným odhalením a riešením, vhodnou terapiou a prirodzene zamedzením pokračovaniu. V tejto etape je nutná aj spolupráca s orgánmi činnými v trestnom konaní, keďže väčšina týchto útokov má súčasne povahu niektorého z trestných činov podľa trestno-právnych noriem. Pri podozrení lekára, že by mohlo ísť o týrané dieťa, je nutné urobiť aspoň tieto kroky:⁸⁸

- oznámiť podozrenia orgánom činným v trestnom konaní, rovnako tak príslušným sociálnym orgánom, zainteresovať do procesu zdravotné sestry, iných odborníkov
- pomoc požiadať krízové centrá.

Nie je vhodné informovať a zapojiť do riešenia rodičov, nakoľko v prvom rade sú títo podozrivými osobami – väčšinou úplne inak popisujú možné poradenia, zranenia dieťaťa, čo odporuje klinickému nálezu lekára. Dieťa je vhodné izolovať od potenciálneho agresora, stabilizovať, vytvoriť pre neho pocit istoty a bezpečia, dôvery a súčasne poskytnúť mu potrebnú pomoc, terapiu. Až sekundárne je to správanie sa dieťaťa pri rodičovi alebo na reakcie rodičov, na možnosť zavolať rodiča a pod., kedy ak je tento agresorom, spravidla deti

---

⁸⁷ Škodáček, I.: Prejavy CAN syndrómu (týraného, bitého a zanedbávaného dieťaťa) u detí v ambulancii pediatra. In *Pediatrica pre prax* č. 16(1)/2015, s. 26

⁸⁸ Škodáček, I.: Častotť syndrómu zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa na Slovensku. In *Psychiatria* č. 2/2003, s. 114–119

nemajú záujme o takúto interakciu, ingerenciu, alebo prejavujú viditeľné pocity strachu, úzkosti, z ktorých možno vypožorovať obavy, strach, pocit ohrozenia, nebezpečenstva.

Asi najproblematickejšou kategóriou obetí domáceho násillia sú *obete mužské* a to jednak z dôvodu vysokej miery latencie tohto javu a súčasne aj z toho dôvodu, že tradičný pohľad na postavenie a úlohy mužov a žien vylučujú čosi také, aby sa muž stával obeťou násilných útokov.⁸⁹ Model pohľadu spoločnosti na postavenie mužov je diametrálne odlišný totiž. Problematickým je tento jav už len z dôvodu, že sú to spravidla muži, komu patrí akýsi monopol fyzickej sily, takže často je z pohľadu spoločnosti a rovnako tak a z pohľadu mužov samotných problematické priznanie si, že k niečomu takému, ako násilliu na nich môže skutočne dochádzať.⁹⁰ Nepochybne treba uviesť, že psychické násillie je asi to najfrekvencovanejšie sa vyskytujúce v prípade mužských obetí, rovnako tak prípadná ekonomická kontrola alebo sociálna izolácia. Ženské agresorky spravidla nedisponujú monopolom fyzickej sily a ani jej prevahou, takže vo väčšine prípadov sú to formy emocionálneho násillia, prípadne násillia intímneho, ekonomická kontrola a sociálne izolácia, čo sú nástroje smerujúce k upevňovaniu dominantného postavenia ženských agresoriek.⁹¹ Spravidla ide o nástroje a formy domáceho násillia, ktoré sú omnoho sofistikovanejšie a premyslené. Akýsi tradičný pohľad na postavenie a úlohy muža v spoločnosti často prirodzene bráni tomu, aby sa takýmto útokom priznala taká relevancia akú reálne aj majú mať. Či už z pocitu hanby alebo zo strachu z nejakého spoločenského odsúdenia sa mužské obete iba minimálne objavujú medzi obeťami domáceho násillia v oficiálnych štatistikách. Postavenie muža v pozícii obeť vyznieva v mnohých prípadoch až veľmi komicky, čo znova len podporuje nezujem mužov vôbec takúto situáciu riešiť, alebo si vôbec pripustiť, že v jeho prípade môže dochádzať domácemu násilliu. Aj toto je jeden zo stereotypných pohľadov na usporiadanie vzťahov medzi ženami a mužmi v spoločnosti, ktorý komplikuje oznamovanie a aj možnosti odhaľovania a dokázania útokov v rámci domáceho násillia. V oficiálnych štatistikách sa tak stretávame len s mizivým percentom mužských obetí domáceho násillia, hoci reálne počty sú zrejme podstatne vyššie. V Českej republike sa ako určitý prvok osvety

---

⁸⁹ Čírtková, L.: Muži jako oběti domácího násillí. In Právo a rodina, č.7/2010, s. 12

⁹⁰ Čírtková, L.: Muži jako oběti domácího násillí. In Právo a rodina, č.7/2010, s. 12

⁹¹ Škop, M.: Právo a násillí: vybrané teorie vztahu práva a násillí. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 11 a nasl. 152

prvýkrát dokonca objavujú pokusy o skúmanie tohto javu a výsledky z prieskumných aktivít, ktoré poukazujú na typické formy násilia a ich výskyt.

Do popredia sa v posledných rokoch dostali formy domáceho násilia páchané na senioroch, a to hlavne z dôvodu, že v dôsledku zanedbávania dochádza k poškodzovaniu ich zdravia, k zlému zaobchádzaniu so seniormi a rovnako tak k problémom hraničiacim so smrťou. V prípade násilia na senioroch ide o špecifický problém zanedbávania, ktorého pôvodcami sú nie len blízke osoby – deti, vnúčatá, ale rovnako tak ide aj o formy inštitucionálneho násilia. Totiž práve v súvislosti so zanedbávaním seniorov, v nedostatočnej starostlivosti, v súvislosti s neposkytovaním potrebnej opatery, zaopatrenia sa na verejnosť dostali prípady fyzického poškodenia a úmrtí seniorov v domovoch dôchodcov, v sociálnych zariadeniach. Ako poukazujú niektorí autori, napr. Tittlová, právnické osoby sústavne môžu byť trestne zodpovedné za trestný čin týrania blízkej alebo zverenej osoby.⁹² Ďalším problémom v tejto súvislosti je, že nie je nijako jasne vymedzená veková kategória osôb, ktoré spadajú do kategórie seniorov. Tu je problémov hneď niekoľko a to konkrétne:⁹³

- otázka, či sa kategória seniorov spája s dôchodkovým vekom
- otázka, či je možné nejakým spôsobom vymedziť vekovú hranicu, od kedy je osobu vôbec možné podľa fyzických a psychických schopností označovať za seniora: v niektorých prípadoch ide o osoby ešte preddôchodkového veku, ku ktorému sa však blížia, ktoré sú emočne, fyzicky na tom tak, že potrebujú starostlivosť a do sociálnych zariadení a opatrovateľských centier sú zaradené (zverené do starostlivosti); mnohé osoby ani vo vyššom veku nemusia byť mentálne a fyzicky takto odkázané; je tak otázka, či skutočne túto kategóriu vymedzovať pomocou pevne určenej vekovej hranice ,alebo podľa reálneho stavu
- Trestný zákon aktuálne platný a účinný pracuje na strane poškodených s pojmom resp. kategóriou chránenej osoby – osoba vyššieho veku, čo je osoba nad 60 rokov veku (§ 127 ods. 3 TZ)
- Nadnárodné dokumenty pracujúce s pojmami ako je zanedbávanie seniorov alebo násilie na senioroch, nestanovujú jednotne vekovú hranicu toho momentu, od kedy je

---

⁹² Tittlová, M.: Seniori ako obeť domáceho násilia. In zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Košické dni trestného práva. PF UPJŠ Košice, 2018, s. 153 a nasl.

⁹³ Tittlová, M.: Seniori ako obeť domáceho násilia. In zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Košické dni trestného práva. PF UPJŠ Košice, 2018, s. 153 a nasl.

osoba seniorom, hoci v texte sa spomína množstvo vekových hraníc (62, 63, 74 rokov a pod.)

- Zákon o obetiach č. 274/2017 Z. z. v platnom a účinnom znení zavádza pojem obzvlášť zraniteľná osoba a to je osoba staršia ako 75 rokov.

Z hľadiska percentuálneho tiež nejde o nijako veľmi frekventovanú skupinu, uvádza sa, že ide o približne 3 – 5% zo všetkých zistených prípadov takýchto útokov. Aj v tomto prípade možno hovoriť o silne latentnom jave, ktorý má rôzne príčiny. Agresormi, ako sme už uviedli, sú jednak vlastné deti alebo vnúčatá, spravidla s cieľom získania majetkového prospechu, dedičstva, hotovosti, rôznych predmetov, alebo s cieľom eliminácie, s cieľom zbaviť sa seniora, ktorý je žiaľ často vnímaný ako príťaž pre riadne pracovne a fungujúco založenú rodinu. Naproti tomu na strane obetí dochádza k takému javu, kedy seniori sú ochotní byť vďačný za každú pozornosť, maličkosť, i za minimum času a nedokážu si pripustiť zanedbávanie zo strany svojich najbližších, ospravedľujú ho, banalizujú ho, vinia samých seba z neho a pod. Toto sú personálne formy násilia na senioroch, no už vyššie sme naznačili formy inštitucionálneho násilia – zanedbávania seniorov v sociálnych a opatrovateľských zariadeniach, ktoré nemajú adekvátnu odozvu na úrovni trestnej zodpovednosti právnických osôb a teda za konkrétne pochybenia, zanedbanie starostlivosti, neľudský prístup a pod. sa zodpovednosť vyvodzuje spravidla voči konkrétnej fyzickej osobe – opatrovateľovi, ošetrovateľovi a pod.

V súvislosti so seniormi sa stretávame s pojmom „zanedbávanie seniorov“ alebo dokonca so spojením „zlé zaobchádzanie so seniormi“. Sú to problémy, ktoré narážajú na vyššie uvedené otázky ohľadom vymedzenia vekového i z hľadiska toho, čo všetko toto zlé zaobchádzanie môže zahŕňať. Objavujú sa pomerne neskoro, najprv v dokumentoch Svetovej zdravotníckej organizácie, neskôr v odporúčajúcich dokumentoch prijatých na úrovni Výborov OSN. Ukazuje sa, že sú to všetky formy týrania, opakované útoky, dlhodobé útoky, rovnako tak sekundárna viktimácia, druhotné ponižovanie a pod. Aj v prípade seniorov je významný rad viktimujúcich faktorov a situácií, ktoré prípadne umocňujú problémy zanedbávania či zlého zaobchádzania.⁹⁴ K formám zlého zaobchádzania so seniormi je možné zaradiť napríklad tieto:

---

⁹⁴ Bečár, T.: KRIMINALITA A NÁSILIE PÁCHANÉ NA SENIOROCH. In Zborník príspevkov z vedeckej konferencie „Obete kriminality“, FP PEVŠ, Iris, 2015, s. 173 a nasl.

- Telesné týranie, zámerné spôsobovanie bolesti (všetky formy brachiálnych – telesných útokov), ktoré zanechávajú stopy na tele
- Odopieranie základných životných potrieb a ich plnenia; vystavovanie chladu, odopieranie výživy, odievania, liekov, bezohľadnosť k pohybovým obmedzeniam seniorov;
- Psychické týranie a citová deprivácia – spravidla typické zosmiešňovanie a urážanie, nemožnosť slobodne sa rozhodovať, ponižovanie, vyvolávanie pocitu nadbytočnosti a nepotrebnosti, vyhrážanie umiestnením do ústavov a domovov, izolácia agresora, časté premiestňovanie, poškodzovanie predmetov, na ktoré je viazaný alebo odňatie takýchto predmetov
- Ekonomické alebo finančné násilie – je pri senioroch veľmi časté, lebo je motivované prepisom majetku, získania príjmu z ich dôchodku, nasporených prostriedkov, darovania cenností a pod.; často je to priamo motív násilia páchaného na senioroch;
- Zanedbávanie starostlivosti o seniorov zahŕňa rozmanité formy odopierania liečenia, stravy, spánku, oddychu a pod.; platí, že čím je osoba odkázanejšia na starostlivosť iných, tým významnejšie negatívne dopady môže násilie voči nej mať vo vzťahu k jej životu alebo zdraviu; časté sú poškodenia tela, neliečené zápaly, podvýživa, prechladnutie, zlá osobná hygiena a pod.
- Nežiaduce formy ošetrovania – ide hlavne o osoby skutočne odkázané na starostlivosť iných, pri ktorých v dôsledku nedostatočnej alebo nesprávnej starostlivosti dochádza k poškodeniam; môže ísť o nežiaducu medicinalizáciu alebo demedicalizáciu, prípadne odopieranie zdravotnej starostlivosti u pacientov, ktorí ju nutne potrebujú; môže to byť odkladanie osôb vyššieho veku do nemocníc, hoci reálne na hospitalizáciu nie je dôvod, odmietanie ich prevzatia do domáceho starostlivosti a ošetrovania a pod.

V súvislosti so syndrómom zanedbaného seniora je možné hovoriť o rade rizikových faktorov, ktoré podporujú takéto nežiaduce formy správania sa, konkrétne:

- pokles sebestačnosti seniora, neschopnosť postarať sa sám o seba
- poruchy vyjadrovacích schopností
- prirodzené alebo silnené procesy stareckej demencie
- zlý fyzický zdravotný stav seniora
- osamotenosť, izolácia

- spolunažívanie s agresorom, závislosť na starostlivosti agresora
- alkoholizmus, rad závislostí
- pokles kognitívnych schopností
- finančná a materiálna núdza
- nízka spoločenská kontrola
- vyhýbanie sa pravidelným lekárskeým ošetreniam alebo vyšetreniam
- existenčné problémy rodín.

Ako poslednú spomíname skupinu obetí, ktoré sú nejakým spôsobom znevýhodnené fyzicky či psychicky (osoby so zdravotným postihnutím). Táto skupina osôb je osobitne minimálne predmetom výskumných aktivít a žiaľ aj pozornosti. K tomuto problému je k dispozícii len minimum zdrojov, ktoré by sa tejto téme venovali. V mnohom sa prekrýva s problémom zanedbávania seniorov – v časti, kedy ide o osoby umiestnené resp. zverené do starostlivosti fyzickej osoby alebo konkrétneho sociálneho či zdravotníckeho riadenia (personálne i inštitucionálne násilie).⁹⁵ V mnohých prípadoch sa prekrýva s problémom zanedbávania detí, ak ide o osoby detského veku, takže pri typických formách aj problémoch je možné hovoriť o rovnakých problémoch.

3.3.2 Formy domáceho násilia (prejavy násilia navonok)

Ďalšou veľmi typickou formou členenia domáceho násilia je kritérium vonkajších prejavov realizovaných útokov resp. formy správania sa, ktoré sú typické pre tú ktorú formu domáceho násilia (ako sa navonok prejavuje). To, aké všetky prejavy môže domáce násilie mať, nie je možné ani jednoznačne zadokumentovať, zmapovať – je to jav veľmi rozmanitý a tvárny a závisí od radu miestnych a časových faktorov, faktorov personálnych. Aj napriek tomu je možné popísať aspoň typické prejavy jednotlivých foriem domáceho násilia a naznačiť tak, čo je vlastne ich obsahom. Formami domáceho násilia sa rozumejú:

- Útoky brachiálne (fyzické alebo telesné)
- Útoky psychickej povahy (zamerané do emocionálnej oblasti)
- Útoky intímnej povahy (intímne násilie, sexuálne útoky)

---

⁹⁵ Tittlová, M.: Seniori ako obeť domáceho násilia. In zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Košické dni trestného práva. PF UPJŠ Košice, 2018, s. 153 a nasl.

- Sociálne obmedzovanie (sociálna izolácia)
- Ekonomická kontrola (obmedzovanie ekonomické)
- Prenasledovanie (stalking v typickej forme, alebo vo forme virtuálnej alebo kybernetickej).
- Zanedbávanie ako typická forma domáceho násillia u detských obetí, seniorov aj u osôb zdravotne znevýhodnených.

Ad A.) Brachiálne násillie (fyzické alebo telesné násillie)

Je to veľmi frekventovane sa vyskytujúca forma domáceho násillia, ktorá sa s týmto javom prirodzene spája aj v povedomí jednotlivcov. Pravdou je, že zahŕňa množstvo rôznych foriem útokov – od bitia, kopania, škrtenia, škrabania, vykrúcania končatín, sácania až po spôsobovanie fyzických útrap v podobe spôsobovania rán (cigaretou, pomocou rôznych predmetov), poškodzovanie tela (lámanie rúk, prstov, strhávanie nechtov, trhanie vlasov) a pod. Vo väčšine prípadov ide o také útoky, ktoré je možné identifikovať podľa znakov na telesnej schránke, nakoľko zanechávajú určité stopy a čím sú útoky surovejšie, tým sú stopy domáceho násillia na tele viditeľnejšie.⁹⁶ V každom prípade, sú aj agresori, ktorí sú natoľko erudovaný v tejto oblasti, že vedia, do akých častí a prípadne ako asi intenzívne vyvíjať útok, aby tieto útoky nezanechávali stopy na tele (konkrétne mäkké časti tela, miera intenzity). Stretnúť sa teda možno so stopami, ktoré sú viac či menej viditeľné v závislosti od intenzity realizovaného násillia.⁹⁷ Mnohé sa dajú skrývať typicky make-upom, prípadne bežným odevom alebo odevom zakrývajúcim niektoré časti tela. Netypické je to najmä v prípadoch, kedy je letné obdobie a vysoké teploty, ak obeť chodí zahalená v odevoch s dlhými rukávami, so zakrytými nohami, krkom a pod. Rôzne druhy pomôcok alebo rôzne zbrane sú spôsobilé vyvolať intenzívnejší útok voči telu a prirodzene aj rozsiahlejšie a viditeľnejšie poranenia živého organizmu.

Ad C.) Intímne násillie

Tento druh násillia je síce v rámci uvedeného výpočtu zaradený až ako tretí, ale je dôležité vykladať ho v súvislosti s násillím fyzickým – nakoľko má povahu osobitného

---

⁹⁶ Schusterová, I.: Násillie, jeho variabilita, obeť a možnosti riešenia. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2010, s. 33 a nasl..

⁹⁷ Kacařírková, M.: Domáce násillí. Trestní právo 9/2005, s. 5 – 8

fyzického násilia.⁹⁸ Je to násilie fyzickej povahy, zamerané do oblasti fyzickej integrity a nedotknuteľnosti jedinca, no jeho zameranie do oblasti intímnej (a žiadnej inej) z neho robí veľmi špecifickú formu útokov, pre ktoré sa aj ako samostatný druh vyčleňuje. V absolútnej väčšine prípadov má povahu vynucovania pohlavného alebo iného podobného sexuálneho styku – spravidla násilím alebo hrozbou násilia. Je to akékoľvek donucovanie k sexuálnym aktivitám, ktoré je proti vôli obeť, s jej vysloveným alebo konkludentným nesúhlasom alebo odporom (proti vôli). V niektorých prípadoch sa prejavuje aj fyzickými stopami na tele obeť, hlavne prípadoch evidentného donucovania, inak je určiteľné prostredníctvom psychologického a typicky prostredníctvom gynekologického vyšetrenia.

Ad B.) Emocionálne násilie

Ide o značne problematickú formu domáceho násilia, často sa označujú ako násilie citové alebo psychické. Problematickým druhom je hlavne preto, že na fyzickej stránke obeť spravidla nezanecháva žiadne charakteristické prejavy, podľa ktorých by sa dalo identifikovať. Označuje sa ako skrytá forma násilia, keďže nie je navonok viditeľná, nedá sa podľa vonkajších prejavov identifikovať – často tak obeť domáceho násilia síce reálne sú, no nie je to na nich vidieť. V niektorých prípadoch sa psychické problémy môžu prejavovať aj komplikáciami telesnými, teda rôznymi formami ochorení psychosomatickej povahy, prípadne to môžu byť aj konkrétne fyzické prejavy (nechutenstvo, pokles hmotnosti alebo nárast hmotnosti, vyčerpanosť prejavujúca sa vypadávaním vlasov, zhoršenie stavu pokožky, nechťov, únava a pod.).⁹⁹ Psychické problémy a komplikácie môžu smerovať až k fyzickým poruchám. Za typické prejavy emocionálneho násilia sa považuje urážanie, podceňovanie, sústavne vyčítanie, zosmiešňovanie, zabraňovanie v odpočinku, kritizovanie, vydieranie a pod. Psychické násilie môže byť jednak primárnym cieľom agresora, ale taktiež je sprievodným javom všetkých ostatných druhov násilia, ktoré taktiež negatívne dopadá na psychickú stránku jednotlivcov.¹⁰⁰

---

⁹⁸ Sopková, E.: O násilí páchanom na ženách. Aspekty násilia páchaného na ženách. Aspekt 2001, s. 9 a nasl.

⁹⁹ Šrámová, B.: Domáce násilie páchané na deťoch a mládeži. Vybrané sociálno-psychologické aspekty. Nitra, 2004, s. 17

¹⁰⁰ Papáček, P.: Znaký domáceho násilia. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 465 a nasl.

Ad D.) Sociálna izolácia (kontrola)

Ako jedna z modernejších foriem násilia spočíva v tom, že agresor obeť sústavne kontroluje, obmedzuje v pohybe a v kontaktoch, v stretávaní sa s určitými ľuďmi, v kontrole priebehu stretnutí, v obmedzovaní, zakazovaní alebo v kontrole priebehu telefonických rozhovorov, návštev, internetových a sociálnych aktivít. Je to ja kontrola telefonátov, správ a iných komunikačných možností, v ktorých obeť nemajú slobodnú vôľu a do ktorých agresor neoprávnené zasahuje.¹⁰¹

Ad E.) Ekonomická kontrola

Za jednu z moderných foriem domáceho násilia sa považuje aj ekonomická kontrola alebo obmedzovanie. Spravidla ide o formy kontroly nakladania a príjmami, rozhodovanie o možnostiach nakladania s príjmami, čo obeť môže a čo nemôže s vlastnými príjmami, ako ich smie používať, prípadne je to odovzdávanie celého príjmu agresorovi, vyčleňovanie minima prostriedkov, s ktorými môže zaobchádzať, odnímanie mzdy, zabraňovanie výkonu práce, nútenie k výkonu práce, k žobraniu, obmedzovanie v druhu pracovného pomeru alebo v možnostiach zakladania pracovných vzťahov mimo pracovného pomeru a pod.¹⁰²

Ad F.) Prenasledovanie

Jednou z najmodernejších foriem domáceho násilia je jednak klasické prenasledovanie (stalking), ktorý je možné v podobe nebezpečného prenasledovania postihovať aj trestnoprávne a súčasne aj jeho virtuálne formy, ako kyberstalking. Konkrétne môže ísť formy sústavného fyzického prenasledovania, sledovania, pozorovania, sústavne telefonické obťažovanie, aktivity smerujúce ku komunikácii – kontaktovanie osobne alebo prostredníctvom komunikačných prostriedkov a aplikácií. Okrem toho, že nepríjemne a neželane obmedzujú osobu, zasahujú do jej práva na súkromie, súčasne vyvolávajú a vzbudzujú u osoby strach, obavy s ohrozenia života alebo zdravia. Dnes už pritom nie je nutné, aby k takýmto útokom dochádzalo fyzicky, reálne, do úvahy prichádzajú aj možnosti virtuálneho, elektronického prenasledovania, ktoré spôsobujú, že v dôsledku dostupnosti komunikačných možností sa obeť len ťažko vedie vyhnúť kontaktovaniu alebo stretom

---

¹⁰¹ Papáček, P.: Znamky domáceho násilia. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 471 a nasl.

¹⁰² Oravcová, T.: Domáce násilie a jeho prevencia. Diplomová práca. Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav verejného práva, Bratislava, 2011, s. 33

s agresorom, tento vie maskovať svoju totožnosť a pod.¹⁰³ Z pohľadu obeť ide vždy o neželanú komunikáciu či kontakty s agresorom.

Zanedbávanie

Pri niektorých skupinách obeť domáceho násillia sa stretávame s rôznymi formami ich zanedbávania. Je to jedna z foriem násillia páchaného na deťoch a rovnako tak je možné aj zanedbávanie seniorov a osôb so zdravotným znevýhodnením (postihnutím). Ako forma domáceho násillia sa odvíja od medzinárodných dokumentov, od dokumentov Svetovej zdravotníckej organizácie. Zanedbávanie zahŕňa rôzne formy fyzického alebo psychického nekonania, neposkytovanie potrebnej starostlivosti, rozvoja, vývoja, pozornosti. Typicky zanedbané deti sa javia ako špinavé resp. so zanedbanou hygienou, nedostatočne šatené, prípadne podvýživané, hladné, unavené, stagnujúce vo vývoji, neliečené, rozumovo i komunikačne zaostalejšie ako rovesníci, citovo menej rozvinuté v dôsledku zanedbávania emocionálneho rozvoja zo strany rodičov, problematcky komunikujúce, neschopné včleniť sa do kolektívu z dôvodu zanedbania socializácie detí v rodinách. Nezriedkavo sa formy zanedbávania a sexuálneho zneužívania prejavujú častými a skorými infekciami v intímnej oblasti.¹⁰⁴ Veľmi podobne z dôvodu odkázanosti a neschopnosti samé sa postarať o seba, sa s takýmto javom stretávame aj u seniorov – neposkytovanie pomoci, podpory, pozitívnych prejavov, záujmu, citovo opustených, zanedbaných v zdravotnej starostlivosti, vo výžive a pod. S touto formou sa stretávame aj u osôb so zdravotnými hendikepmi.¹⁰⁵

Ako sme poukázali vyššie, následky niektorých foriem domáceho násillia pretrvávajú dokonca roky, prípadne aj celoživotne. Pre cyklus domáceho násillia je typické, že postupne intenzita násillného správania sa narastá, zvyšuje sa, kombinujú sa konkrétne formy používaného násillia. Kým typické útoky začínajú násillím psychickým, takmer nepozorovane, dá sa povedať, že neskôr sa k útokom môžu pridružovať formy fyzického či intímneho násillia. Veľmi často sa so sociálnou izoláciou spájajú formy psychického a neskôr fyzického násillia, prípadne s formami ekonomickej kontroly sa spájajú formy násillia psychického a neskôr útoky

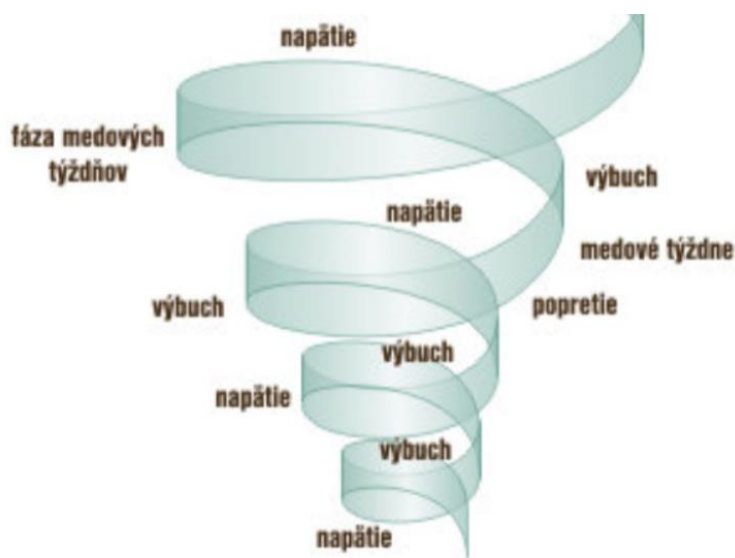
---

¹⁰³ Lorentzen, J.; Lokke, P.: Násillie mužov voči ženám: potreba niest zodpovednosť, In: Súbor prednášok z medzinárodného seminára, Štrasburg, 17. – 18. júna 1997. Bratislava: Informačné a dokumentačné stredisko o Rade Európy, 1998, s. 25

¹⁰⁴ Klimek, L.: Obete trestného činu kontaktovania detí za účelom ich sexuálneho zneužívania. In Kuruc, P.: Obete kriminality a ich práva. Žilina: Spoločnosť pre trestné právo a kriminológiu 2015, s. 100 – 110

¹⁰⁵ Vágnerová, M.: Současná psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál 2014, s. 563

fyzickej povahy. Kombinácia rôznych foriem domáceho násilia je prirodzene možná a to v rôznych variáciách. Ako sa poukazuje, spravidla ďalšie a ďalšie útoky majú intenzívnejší charakter a povahu resp. intenzívnejšie postihujú obeť domáceho násilia tak, ako to prezentuje aj nasledujúca špirála (podľa toho sa pre charakter domáceho násilia využíval pojem „špirálovitý“ a „esklácia“, lebo útoky postupne kulminujú); to okrem iného veľmi úzko súvisí aj s etapami a fázami domáceho násilie tak, ako sa im venujeme v nasledujúcej časti tejto kapitoly:

*zdroj: https://zenavtiesni.sk/cyklus_nasilia/ (z 10.9.2019)

Pokiaľ ide o jednotlivé formy domáceho násilia a jeho prejavy navonok, tak intenzita a frekvencia výskytu môžu byť prirodzene odlišné v každom jednom prípade. Rôzne druhy útokov je možné klasifikovať, viac menej len v teoretickej rovine, no aj toto má význam z pohľadu možností pomôcť obetiam reálne zažívajúcim prípady násilia. Súhrnne pre domáce násilie potom platí, že:

- a.) Zriedkavosť výskytu, ojedinelosť je veľmi zriedkavá
- b.) Časovo sa opakujú útoky v rámci domáceho násilia s tým, že ich intenzita je rovnaká alebo veľmi podobná a narastajúca
- c.) Intenzita útokov postupne narastá špirálovitým charakterom.

3.4 Subjekty a cyklus domáceho násilia

Vo vzťahoch domáceho násilia sa za typické subjekty považuje v prvom rade agresor a následne obeť. Navyše je to aj akási aktuálna alebo minulá blízkosť vzťahov, ktorá tieto osoby charakteristiky prepája. Okrem takýchto priamych obetí môže domáce násilie vykazovať aj obeť nepriame – napríklad deti alebo seniori sledujúci v domácnosti partnerské formy násilia jednostrannej povahy. V konkrétnom prípade tak môžu byť aktérmi domáceho násilia rôzne subjekty a prirodzene, v nepriamej pozícii sa na domácom násilí môžu podieľať alebo ho trpieť znova viaceré subjekty. Časový interval, ktorý je pre jednotlivé opakujúce sa útoky typický, sa po určitom čase skracuje (hoci by bol aj primárne rovnaký, postupne sa etapy medzi útokmi skracujú).

Z hľadiska výskytu sú nepochybne najčastejšími obeťami ženy a deti, pomerne často sa vyskytujú seniori v tejto pozícii, osoby zdravotne znevýhodnené a muži. V každom prípade je možné uvažovať skôr o skreslených údajov, lebo možno vychádzať len z tých poznatkov, ktoré oficiálne kriminalistické štatistiky ponúkajú, bez zohľadnenia pomerne vysokej miery latencie skoro všetkých druhov domáceho násilia. To, kto sa nachádza v pozícii obeť, významne determinuje to, kto môže byť agresorom – ak teda hovoríme o násilí na ženách, v pozícii agresora bude muž; pri násilí na deťoch to môžu byť rodičia, opatrovníci, starí rodičia, súrodenci alebo iné príbuzné osoby (samostatne, alebo v skupine); pri násilí na senioroch ide o násilie, ktorého pôvodcami sú ich deti alebo vnúčatá alebo fyzické/právnické osoby, do starostlivosti a opateru ktorých sa tieto osoby zverili a tomu je takto veľmi podobne aj v prípade osôb zdravotne znevýhodnených; páchatelkami násilia na mužoch môžu byť len ženské agresorky.

Náčrt charakteristiky agresora

Poznanie osobnosti agresora je významné z hľadiska kriminologického i trestnoprávneho pre vhodnú voľbu prostriedkov a nástrojov nápravy, prevýchovy, práce s konkrétnymi páchatelmi. Možno súhlasiť s tým, že osobnosť jednotlivca a jej nastavenie zohráva dôležitú úlohu v procese premeny jednotlivca na agresora, no nepochybne nejde o jediný faktor. Sme skôr toho názoru, že je to kombinácia faktorov viacerých – aj osobnostných predispozícií, vzťahových zložiek a faktorov externého prostredia, ktoré môžu mať za následok, že osoba sa

začne vo vzťahu k svojmu okoliu agresívne správať.¹⁰⁶ Aj samotné obete sa môžu na svojej viktimácii určitým spôsobom podieľať, vyvolávať ju. Z hľadiska poznania charakteristík agresora je dôležitých viacero poznatkov, napr.:¹⁰⁷

- Prostredie, z ktorého pochádza
- Spoločenská a sociálna vrstva, z ktorej pochádza
- Pracovné prostredie, v ktorom sa pohybuje, prípadne nezamestnanosť agresora
- Spoločenské prostredie, kolektív
- Národnosť, dosiahnuté vzdelanie
- Temperamentnosť osobnosti
- Citová plochosť, nedostatočná emocionálna vyvinutosť
- Konzumácia alkoholických nápojov (a jej miera, prípadne závislosť)
- Závislosť a konzumácia alebo aplikácia návykových látok
- Parazitický spôsob života, priživovanie sa, neschopnosť zamestnať sa alebo priamo odmietanie vykonávať prácu
- Finančná núdza.

V dôsledku tvárnosti a variability domáceho násillia je len ťažko možné jednotne určiť vzorec, model správania sa agresora, ale niektoré spoločné charakteristiky určiť možné je. Spravidla ide o osobnosti, ktoré sú externým prostredím hodnotené ako veľmi milé, pozorné, pozitívne naladené a slušné, často v pracovnom prostredí hodnotené ako kvalitní zamestnanci, ako dobrí kolegovia. Nezriedkavo sa táto osobnosť hodnotí ako veľmi empatická a sympatická, čo je určitý image, ktorý si agresor buduje navonok ako akési krytie, akési alibi. Verejnosť si málokedy spája s touto konkrétnou osobou osobu agresora. Aj napriek tomu, že ide o pozitívne hodnotenú osobnosť, vzťahy tejto osoby sú skôr povrchné, krycie tak, aby reálne správanie sa a sklony agresora neboli odhalené. V mnohých prípadoch ide o dominantné osobnosti alebo frustrované submisívne osobnosti, ktoré sa chcú s touto svojou pozíciou vyrovnáť. Uplatňujú dôslednú kontrolu, jednostranné riešenie konfliktov, dominantné postavenie zneužívajú, spravidla sú to osobnosti citovo nevyzreté alebo plytké s negatívnymi zážitkami zo svojho detstva, z pôvodnej rodiny.

---

¹⁰⁶ Kokavec, D.: Osobnosť páchatel'a trestného činu ako súčasť predmetu dokazovania. In: Socialistické súdnictvo č. 5/1994, s. 38 a nasl.

¹⁰⁷ Tamtiež, s. 38 a nasl.

Agresor si je aj sám vedomý nevhodnosti svojho správania sa, často obeť priamo presviedča o dôvodoch násilného útoku a o tom, že tento sa už nebude opakovať, zdôvodňuje ho stresom, napätím, pracovným vypätím, sociálnou alebo inak negatívnou a patologickou situáciou (nezamestnanosť, alkoholizmus, zlá finančná situácia). Tento fakt sa premieta do toho, že počas určitého obdobia po násilnom útoku sa k obeti správa príkladne, aby sa sama obeť upokojila a aj aby agresor získal akýsi pocit vyvinenia sa.¹⁰⁸ Zo všetkých charakteristík je možné ujednotiť pre osobu agresora aspoň tieto:

Zdroj: <https://theses.cz/id/yntm2h/98041-302833540.pdf> (z 12.9.2019)

Charakteristické rysy páchatel'a či násilníka domáceho násilia

---

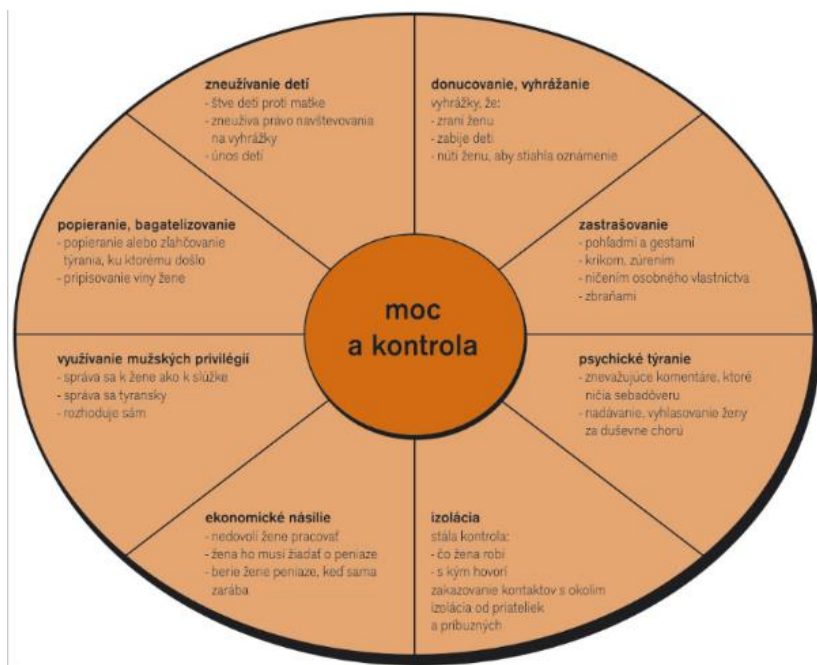
Nespokojnosť, neistota, úzkosť, nízke sebahodnotenie – to sú rizikové vlastnosti,
manipulácia s realitou,
zneužíva postavenie a moc, ktorú má v rodine,
fenomén Jekylla a Hyda – striedanie násilného chovania so zmierovaním a prejavom lásky,
dôraz na dominanciu a moc,
vyžaduje si podriadenosť obeť a kontrolu nad jej životom,
snaží sa svoju obeť ekonomicky a sociálne izolovať.

---

¹⁰⁸ Čírtková L.: Nová právní úprava o ochraně před domácím násilím. In Právo a rodina 2006, č. 7, s. 23

Pre agresora je typické zneužívanie mocenského postavenia a kontroly vo vzťahu k obetiam, čo vyvoláva jednotlivé formy útokov v rámci domáceho násillia tak, ako to prezentuje nasledujúci model (fyzická sila, inteligencia, finančné zázemie – dôvodmi pre získanie mocenského monopolu môže byť mnoho). Ide o zneužitie rôznych podôb a foriem dominancie, z ktorej plynú akési neopodstatnené nároky smerujúce k možnostiam kontroly a uplatňovania moci vo vzťahu k obeti:

zdroj: <http://www.mspnitra.sk/stranky/posts/zastavi-sa-partnerovo-nasilie644.php> (z 16.9.2019).

Náčrt charakteristiky obete

Hoci je dostupných množstvo prieskumov a výskumov, ktoré sa venujú obetiam domáceho násillia, určenie jednotného psychologického profilu obete je komplikované. Je tomu tak z dôvodu celého radu osobnostných aj psychologických a ďalších osobnostných charakteristík obete, z dôvodu množstva kriminogénnych faktorov, ktoré sa podieľajú na viktimácii obetí rôzneho veku a pohlavia, rôznych spoločenských, pracovných, rodinných a sociálnych charakteristík.¹⁰⁹ Pod vznik a priebeh domáceho násillia sa podpisuje rad rozmanitých faktorov, ktoré spôsobujú, že určit' konkrétny charakteristiky obete je komplikované. Stretne sa s tvrdeniami, že sú to rodinne založené, citlivé a submisívne

¹⁰⁹ Sejšťová, E.: Deti a mládež ako obeť násillia.- 1. vyd. Bratislava: Album, 2001, s. 19 a nasl.

osobnosti, čo nie je vedecky podložený fakt. Objavujú sa názory a aj niektoré prieskumy poukazujú na obe domáceho násilia ako na osobnosti silne naviazané na agresora, oddané, majúce tendencie ospravedlňovania protiprávneho konania, uprednostňujúce záujmy iných – agresora, prípadne agresora glorifikujúce. Aj to zdôvodňuje, prečo sa mnohé obe ženského pohlavia k agresorovi aj po pôvodnom úteku alebo po odchode znova vracajú.¹¹⁰

Hoci vymedzenie spoločných znakov všetkých obetí domáceho násilia je problematické pre ich rozmanitosť a rozmanitosť útokov, aspoň niektoré spoločné je predsa len možné vyvodzovať a to tak, ako je uvedené v nasledujúcom výpočte:

Charakteristické znaky obe domáceho násilia

Obeť je nesamostatná a nedokáže sa brániť,
zvýšená závislosť na násilníkovi,
prejavuje sa naučená bezmocnosť, sebaobviňujúce tendencie, sebadeštruktívne reakcie,
zvýšená ochota vyhovieť druhým, najmä agresorovi,
stráca výhľad do budúcnosti,
málo prežíva radosť, zvýšená podráždenosť
tendencie ospravedlňovať správanie násilníka, ľutovať ho
negatívne sebahodnotenie, ktoré je výsledkom dlhodobého týrania,
vytráca sa schopnosť spontánneho správania,
obeť vo väčšine prípadov prijíma rolu vinníka, vytvára si pocit, že si to aj zaslúži,
môže sa vyvinúť stockholmský syndróm alebo disociačná porucha,
dlhodobé týranie obeť vyúsťuje v nemalem počte prípadov do samovraždy obeť.

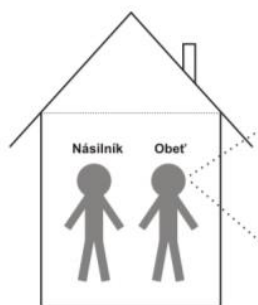
Zdroj: <https://theses.cz/id/yntm2h/98041-302833540.pdf> (z 12.9.2019)

Rozmanitosť vzťahov medzi obeťou a agresorom do určitej miery predurčujú charakteristiky – vlastnosti aj postavenie obetí vo vzťahu k agresorovi. Môžu to byť ženy v určitom vzťahu k agresorovi (manželka, družka a pod.), prípadne deti, ktoré sú vo výchovnej právomoci dieťaťa, v konečnom dôsledku taktiež seniori odkázaní na zaopatrenie, starostlivosť alebo osoby zdravotne postihnuté, pri ktorých je to veľmi podobné. Vo všetkých prípadoch je takto, aj podľa nasledujúceho modelu, možné charakterizovať obe domáceho násilia pohlavím, vekom, určitými biologickými charakteristikami a postavením oproti agresorovi (manželka, dieťa, rodič a pod.).¹¹¹

---

¹¹⁰ Marešová, A.: Pachatelé trestných činů. K problematice jejich osobností a vybraných typologií. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, s. 41 a nasl.

¹¹¹ Spodniak, J.: Obete násilia – ženy a deti a ich riešenie v nepriaznivej situácii. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 234 - 235

Obet' má možnosť stretávať sa s násilníkom:

- 1) Manželka, manžel, družka, druh, bývalí manželia bývajúci aj naďalej v spoločnej domácnosti.
- 2) Deti žijúce v domácnosti, kde sa odehráva domáce násilie.
- 3) Seniori žijúci s deťmi v spoločnej domácnosti.
- 4) Zdravotne postihnuté osoby a osoby odkázané na pomoc blízkych.

Zdroj: <https://theses.cz/id/yntm2h/98041-302833540.pdf> (z 11.9.2019)

Osobitne nebezpečné je domáce násilie pri detských obetiach. Nebezpečné je hlavne preto, že deti majú tendencie naučiť sa modely správania sa, osvojiť si modely reakcií a konania, ktoré sledujú, ktoré ich obklopuje a následne vo svojom okolí alebo v neskoršom veku majú tendencie tieto modely správania sa opakovať. V detskom veku je ľahké ovplyvniť správanie sa dieťaťa a to aj tak pozitívne, ako aj negatívne s tým, že v tomto veku deti nevedia rozlišovať, čo je správanie sa vhodné a možné, správne, a ktoré je ho negatívne a nesprávne.¹¹² Osvojujú si tak patologické formy správania sa, ktoré sú neskôr na ich strane kriminogénnym faktorom podporujúcim vznik a rozvoj násilného správania sa voči svojmu okoliu a osobám, ktoré sa v ňom vyskytujú. Ukazuje sa totiž, že veľká časť mužov, nadpolovičná väčšina agresorov bola sama v priebehu detstva obeťami domáceho násilia a tieto modely si osvojila, a preniesla aj do svojho dospelého života.

Detské obeť domáceho násilia je možné poznať podľa určitých charakteristík, hlavne ako obeť domáceho násilia sú utiahnuté, ťažko nadväzujú v kolektívne kontakty, ustráchané, okrem radu stôp na tele a možnom pozorovaní zanedbania dieťaťa (z hľadiska hygieny, starostlivosti, čistoty a pod.) sú deti traumatizované, plačlivé, bojácne, nedôverčivé, odmietajú komunikáciu s okolím.

Zanedbávanie detí predstavuje charakteristický rys domáceho násilia na deťoch i na starých ľuďoch a osobám zdravotne znevýhodnených. Zanedbanie starostlivosti v podobe hygieny, čistoty, výživy, oddychu, poskytovania zdravotnej starostlivosti sa prejavuje na vonkajšej schránke jedincov. Okrem tohto sú to útoky typické tým, že zanechávajú na obetiach rad psychických dôsledkov, čo je sprievodný jav v podstate každého druhu násilia.

¹¹² Magurová, Z., Magurová H.: Ochrana obetí rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách. In: Právny obzor č. 6/2017, s. 68 a nasl.

U detí dochádza k zaostávaniu vo vývoji a vývine, prípadne ku stagnácii oproti rovesníkom a primerane danej vekovej skupine.

Z hľadiska priebehu je domáce násilie vždy opakujúcim sa a dlhodobým procesom. Obete tohto javu majú problém vymaniť sa z cyklu domáceho násilia, hoci by aj mali potenciálne záujem riešiť svoju situáciu a vyhľadávať pomoc. Komplikujú to klasické procesy a etapy domáceho násilia tak, ako nadväzne za sebou prebiehajú a ktoré v mnohých prípadoch akosi paralyzujú obeť, prípadne ju presvedčajú o tom, že situácia sa zlepší sama a bez externej ingerencie. Keďže agresor má tendenciu odprosovať a ľutovať svoje správanie, milo sa správať k obeti, iba málokteré obete sú schopné odolať vidine spoločného idylického života. Spravidla agresorovi uveria a dostávajú sa postupne do akéhosi začarovaného kruhu domáceho násilia. Osobitne je to vidieť pri odkázaných obetiach – deťoch, senioroch alebo osobách zdravotne znevýhodnených, ktoré sú akýmsi spôsobom odkázané na agresora a prípadne ľutovanie z jeho strany vnímajú ako riešenie problému. Iným prípadom je možné ospravedlňovanie správania sa agresora rôznymi skutočnosťami, ako je stres, pracovná vyťaženosť, nedostatočná starostlivosť zo strany obete, provokovanie a pod. Násilie ako nesprávne správanie sa zo strany agresora vôbec nepripúšťajú a hľadajú spravidla jeho príčiny inde. Čím dlhšie obete v kruhu domáceho násilia ostávajú, tým je prirodzene komplikovanejšie vymaniť sa z tohto kolobehu.¹¹³ Čím dlhšie trvá, tým sa obete dostávajú do psychicky komplikovanejšej situácie, závislejšej pozície, iba komplikovane sa vedia od agresora odpútať a prípadne sa pokúsiť za pomoci externých subjektov zmeniť svoju situáciu. Domáce násilie má dlhodobý charakter a prebieha typicky v rámci kolobehu domáceho násilia tak, ako ho charakterizuje nasledujúce zobrazenie. V rámci kolobehu domáceho násilia sa striedajú tieto fázy:¹¹⁴

- a.) Narastanie napätia
- b.) Útok (výbuch násilia)
- c.) Uzmierenie (tzv. fáza medových týždňov)
- d.) Odpúšťanie, fáza pokoja a popierania útoku.

---

¹¹³ Kacafirková, M.: Domáce násilí. Trestní právo 9/2005, s. 5 – 8

¹¹⁴ Sopková, E.: O násilí páchanom na ženách. Aspekty násilia páchaného na ženách. Aspekt 2001, s. 9 a nasl.

Zdroj: <https://www.gender.gov.sk/course/zakladny-kurz-o-nasili-na-zenach-a-domacom-nasili/units/teoreticky-uvod-2/page/2/?try> (z 19.9.2019)

Pre obdobie narastania napätia je typické, že postupne sa neriešené a nevy povedané problémy a konfliktné situácie akumulujú, vytvárajú vnútorné napätie, ku ktorému sa pridáva rad problematických faktorov týkajúcich sa osobnosti, týkajúcich sa vonkajšieho prostredia (práce, voľnočasových aktivít, vzdelávania, spoločenského života), celý rad sociálnych a spoločenských faktorov pôsobiacich v danom prostredí a v danom čase. Spravidla táto etapa je pomerne dlhá, kým reálne dôjde k akumulácii takého množstva problémov a stresových faktorov, ktoré vyvrcholia do násilného útoku. Nie je vylúčené ani krátke alebo kratšie trvanie. V mnohých prípadoch je hromadenie stresu a to, ako dlho je schopný jedinec odolávať nožnej erupcii, závislé od jeho subjektívnych schopností zvládania stresu a schopnosti vysporiadania sa so stresovou situáciou.

V rámci druhej fázy dochádza k výbuchu hromadeného napätia v podobe konkrétneho násilného útoku. Prvotné prejavy sú spravidla veľmi agresívne a výbušné, doslova erupatívnej sily. Môžu mať rôznu povahu, v závislosti od povahy a charakteru stresových faktorov a hromadeného napätia. Aj v závislosti od tohto môže ísť o fyzické či psychické násilie, násilie intímne, sociálnu kontrolu alebo kontrolu ekonomickú, prenasledovanie a pod. Útoky v rámci prvého kola útočnej fázy sú z pohľadu celého priebehu spravidla najmiernejšie, neskôr sa kombinujú, ich sila kulminuje.

Agresor si krátko po útoku uvedomuje povahu svojho konania, spravidla začína odprosovať obeť, snaží sa s ňou uzmierniť, vysvetliť dôvody útoku, sľubuje napravenie sa, že útoky sa nebudú opakovať, že spoločné žitie bude ďalej ideálne. Spravidla dochádza len ku krátkodobému a predstieranému obnoveniu funkčnosti spolunažívania v optimálnych

podmienkach, ktoré má situáciu upokojiť. Obeť sa spamätá zo šoku a v dôsledku odprosovania a sľubovania nakoniec agresorovi odpúšťa s tým, že útoky sa nebudú opakovať, čomu aj verí. Útoky alebo ospravedlňuje, alebo si plnohodnotne uvedomuje problematickosť situácie a agresorovi viac neverí a je odhodlaná riešiť konfliktné situácie.

Vo fázy pokoja a popierania domáceho násillia ako problému sa nakrátko situácia stabilizovala, agresor a obeť v pokojnom prostredí spolunažívajú. Ide o rôzne dlho trvajúce obdobie, spravidla sa obeť postupne vyrovnáva s dôsledkami útokov, ale inak žije v relatívnom pokoji, problém domáceho násillia si nepripúšťa.

Hoci toto je posledná fáza cyklus domáceho násillia, tak ideálne končí len mizivé percento prípadov. Spravidla následne znova dochádza k menším konfliktom, k hromadeniu napätia, k problémom, pre ktoré postupne narastá stres, konflikty a smerujú k erupcii násillia v podobe násillného útoku. Ide o sústavný kolobeh¹¹⁵, pre ktorý je typické, že postupne sa etapy medzi útokmi skracujú, útoky sú postupne intenzívnejšie a intenzívnejšie, obdobie pokoja a medových týždňov trvá stále kratšie a kratšie.

---

¹¹⁵ Šintalová, S.: Domáce násillie – zneužívané ženy v partnerskom vzťahu. Diplomová práca. Bratislava: Katedra psychológie FF UK, 1997, s. 18

4 Trestnoprávne možnosti postihu domáceho násilia

Aj napriek tomu, že domáce násilie je pomerne mladý jav, mladý fenomén, za posledné roky je jedným z problémov v našej spoločnosti najdiskutovanejším. Hoci nejde o jav, s ktorým by sa ľudská spoločnosť začala konfrontovať len posledné desaťročia, za problém sa tento jav začal považovať pomerne neskoro alebo teda presnejšie, pomerne neskoro sa tomuto javu začala venovať pozornosť. V každom prípade tento nový pohľad na problémy domáceho násilia súvisí s rozširovaním koncepcie základných ľudských práv a s prenikaním princípov rovnoprávnosti mužov a žien do spoločnosti, do jej povedomia a do právnych i spoločenských systémov. Tak ako veľmi dlho trvala akási akceptácia poznatku, že domáce násilie je prítomné v našej spoločnosti, že je zásadným problémom a zásahom do práv a právom chránených záujmov, tak dlho trvalo hľadanie prístupov k možnostiam riešenia tohto problému. Tieto sa vyprofilovali tak na úrovni civilnoprávnej, správnej, v rovine kriminologickej i trestnoprávnej a možno povedať, že sú určitými väzbami a prístupmi aj vzájomne prepojené. Nedá sa povedať, že by naša spoločnosť pred týmto javom zatvárala oči. Postupne sa z domáceho násilia stal jeden z vedúcich problémov, ktorým sa nutne venovala pozornosť na úrovni národnej i nadnárodnej. Hľadanie odpovede na otázku, akým spôsobom vhodne a efektívne riešiť problémy útokov v rámci domáceho násilia, však bola podstatne komplikovanejšia. Ktoré je to odvetvie práva a aký je ten prístup, prostredníctvom ktorého je možné vhodne prenikat' do súkromných vzťahov a väzieb medzi jednotlivcami, obmedzovať ich na ich právach a navyše dokumentovať súkromné (neverejné) spôsoby správania sa jednotlivcov. Pri rešpektovaní poznatku, že trestné právo nemôže byť nástrojom riešenia všetkých protiprávnych konaní, všetkých zásahov do práv a právom garantovaných záujmov, sa trestnoprávne možnosti riešenia sústavne odsúvali do úzadia s konštatáciou, že určité možnosti postihu tých najzávažnejších útokov predsa len aj v tejto rovine existujú.

Domáce násilie ako mladý fenomén, sa navyše sústavne rozvíjalo a obohacovalo o nové poznatky a typické formy protiprávneho správania. Úvahy o možnostiach riešenia domáceho násilia tak nutne komplikovali najrozmanitejšie formy a útoky, ktoré určitým spôsobom vykazujú znaky domáceho násilia a násilných útokov v rámci neho. Postupne, ako sa tento nový spoločenský fenomén vyvíjal a hlavne rozvíjal, ako sa upúšťalo výhradne od chápania tohto problému ako problému týkajúceho sa ženských obetí, s rozširovaním

obsahu a rozsahu domáceho násilia sa ešte viac komplikovali možnosti jeho definovania. Je tomu tak v zásade dodnes, že univerzálne definície domáceho násilia absentujú. Je mnoho autorov, ktorí sa pokúšajú v širších alebo užších intenciách tohto pojmu o jeho definovanie.¹¹⁶ Otázkou je, či je to vôbec možné a či takto nedochádza len k prirodzene neželanému a aj prakticky nevhodnému obmedzeniu tohto javu, k vytýčeniu jeho pevných hraníc. Ako mladý jav, je sústavne poznávaný na úrovni výskumnej z hľadiska prejavov, dopadov, následkov na obetiach, z hľadiska celého kriminologického poznania. Asi len ťažko možno po niekoľkých desaťročiach poznávania tohto problému povedať, že tento jav poznáme. Ide o problém, ktorý neobchádza žiadne spoločenské vrstvy, ktorý sa nevyhýba žiadnym druhom obetí, je vysoko tvárny, premenlivý a často tradicionalisticky a nábožensky podmienený. Určite je to problém poznania a akceptácie koncepcie ľudských práv, ich rešpektovania a dodržiavania bez predsudkov a diskriminačných tendencií. Aj preto môže byť v mnohých oblastiach sveta, i Slovenska stále vnímaný ako bežný a ničím nepróblémový rodový stereotyp s klasickým delením úloh v domácnosti. Vzhľadom na tieto aspekty domáceho násilia, to čo vieme s istotou dnes povedať je to, že univerzálne vymedzenie tohto problému nie že asi ani nie je možné, ale pre možnosti riešenia a postihovania by nebolo ani vhodné, aby nedošlo len k ohraničeniu javu, ktorý postupne tieto svoje hranice bude viac a viac prerastať. Paradoxne, od poznania toho, čo je to domáce násilie a aké útoky sú v rámci neho typické, charakteristické a aké sú ešte prípustné (aby sme mohli vôbec hovoriť o domácom násilí), sa musia odvíjať aj možnosti riešenia a postihovania týchto protiprávných druhov konaní a to aj na úrovni trestnoprávnej, kde sa vyžaduje jasné vymedzenie toho, čo je ho domáce násilie – akú má objektívnu stránku alebo objektívne stránky a teda čo všetko je možné – aké všetky formy správania sa je možné postihovať ako domáce násilie. Prirodzene, to, že ide o narušenie základných ľudských práv a dokonca o takej intenzite ako to deklarujú nadnárodné dokumenty, smerovalo k potrebe postihovania domáceho násilia na úrovni trestnoprávnej.

4.1 Možnosti postihu domáceho násilia

Pomerne dlho viacerí autori upozorňovali na skutočnosť, že domáce násilie má povahu neprípustného zásahu do práv a právom chránených záujmov obetí a je potrebné aj na úrovni

---

¹¹⁶ Tittlová, M.: Pojem a znaky domáceho násilia. In Polák, P., a kol.: Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. In Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 14 a nasl.

trestnoprávnej vhodne na tento problém reagovať. Pomerne dlho sa takéto názory stretávali s odpoveďami, že trestnoprávne nie je nemožné domáce násilie riešiť a že dostupné nástroje trestného práva sú na tento účel dostačujúce.¹¹⁷ A v konečnom dôsledku, pomerne dlho sa viedli diskusie k otázkam, či trestné právo poskytuje dostačujúce možnosti pre postih domáceho násilia.¹¹⁸ Skutočnosť, že ustanovenia osobitnej časti Trestného zákona (zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších právnych predpisov, ďalej len „TZ“ alebo „Trestný zákon“) obsahujú viaceré trestné činy, ktoré by potenciálne mohli byť v procese postihu domáceho násilia využiteľné, sa sama o sebe nedá považovať za „dostatočnú trestnoprávnu reakciu na útoky, ku ktorým v rámci domáceho násilia dochádza.“¹¹⁹ Na jednej strane je pozitívne, že pri týchto útokoch automaticky uvažujeme v rovine trestnoprávnej, čo sa spája hlavne s klasickými kriminologickými poznatkami týkajúcimi sa foriem domáceho násilia. Na druhej strane dlho bol jediným trestným činom, pomocou ktorého sa dali postihovať niektoré útoky v rámci domáceho násilia, trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby (§ 208 TZ).

Kraj	Počet odsúdených	Počet spáchaných skutkov	TRESTY			
			NEPO	PO	Peňažný trest	Iné
BA	26	27	17	11	0	0
TT	11	12	7	4	0	0
TN	12	13	9	3	0	0
NR	18	18	8	9	0	1
ZA	36	36	13	23	0	0
BB	12	13	5	7	0	0
PO	15	16	2	13	0	0
KE	13	14	4	9	0	0
SR	143	149	65	79	0	1

§ 208 - POHLAVIE A VEK PÁCHATEĽA

Kraj	Pohlavie		Vek páchatel'a					
	Muž	Žena	Mladiství	18-25 rokov	26-35 rokov	36-50 rokov	51-60 rokov	Nad 60 rokov
BA	23	3	0	0	8	7	8	3
TT	9	2	0	0	1	9	1	0
TN	10	2	0	0	2	5	2	3
NR	14	4	0	0	4	8	3	3
ZA	33	3	0	2	6	18	8	2
BB	9	3	0	1	4	5	2	0
PO	11	4	0	2	4	7	1	1
KE	10	3	0	1	3	6	0	3
SR	119	24	0	6	32	65	25	15

Zdroj: <http://www.justice.gov.sk/stat/roc/17/I.%20Trestn%C3%A1%20agenda.pdf>

¹¹⁷ Knápková, D., Tóthová, M.: Niekoľko úvah o možnostiach trestnoprávneho postihovania domáceho násilia z pohľadu trestného práva. In Zborník príspevkov z medzinárodnej virtuálnej interdisciplinárnej konferencie. Bratislava: APZ v Bratislave, 2010, s. 120 a nasl.

¹¹⁸ Tittlová, M.: Možnosti kriminologického a trestnoprávneho riešenia domáceho násilia. In Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Obete násilia, FP PEVŠ, IRIS, 2015, s. 223

¹¹⁹ Magurová, Z.: Trestnoprávne aspekty domáceho násilia. In Právny obzor, roč. 85, 2002, číslo 4, s. 373

Z tohto prehľadu vidno, ako frekventovane sa tento trestný čin vyskytuje, počet odsúdených osôb, diferencovane aj podľa veku a podľa rozloženia priestorového na území Slovenskej republiky podľa ukladaných druhov trestov a pod. Je vidieť, že nejde o nijako extrémne početný trestný čin v celkových štatistikách (rok 2017).

Hoci ide o skutkovú podstatu zohľadňujúcu rad znakov typických foriem a prejavov domáceho násillia, sústavne typické prejavy domáceho násillia v podobe ublíženia na zdraví, obmedzovania osobnej slobody a úplne ak ide o trestné činy proti ľudskej dôstojnosti, spadajú do jednej súhrnnej kategórie. Zjednodušené povedané, k ublíženiam a zdraví, k obmedzovaniu osobnej slobody, k znásilneniu či sexuálnemu násilliu môže dochádzať tak v rámci domáceho násillia, ako aj mimo rámca domáceho násillia, a samotné kvalifikovanie, že ide o tento trestný čin ešte vôbec nič nenasvedčuje tomu, či je to trestný čin, ku ktorému došlo v rámci alebo mimo rámca domáceho násillia.¹²⁰ Aj štatisticky ide o trestné činy, ktoré sa vykazujú v jednej súhrnnej kategórii bez rozlíšenia, či ide alebo nejde o protiprávne konania, ktoré vykazujú znaky domáceho násillia.

V konečnom dôsledku, pre trestnoprávnu kvalifikáciu takéhoto konania sú rozhodujúce formálne znaky skutkovej podstaty a v tých základných sa spravidla takéto znaky, ktoré sú typické pre domáce násillie, nevyskytujú. Jedinou výnimkou sú prípady týrania blízkej a zverenej osoby ako sme naznačili už vyššie, kde je vidieť viaceré typické a pre domáce násillie priamo charakteristické znaky, ktoré toto konanie odlišujú od iných protiprávnych foriem správania sa.

Domnievame sa, že útoky v rámci domáceho násillia sú tak závažným porušením práv a právom chránených záujmov dotknutých osôb – obetí, že si v každom prípade vyžadujú trestnoprávnu reakciu. Hlavne ak ide o tie štandardné formy fyzického, psychického násillia, sexuálneho násillia, ako aj sociálnej izolácie a ekonomickej kontroly. Navyše, ide o konania tak špecifické, že si vyžadujú reakciu trestného práva v podobe samostatnej skutkovej podstaty tohto trestného činu. Ako pomerne silný a často prezentovaný protiargument sa objavoval názor, že hoci základné skutkové podstaty síce znaky domáceho násillia nepokrývajú, v mnohých kvalifikovaných skutkových podstatách sú obsiahnuté v podobe

---

¹²⁰ Knápková, D., Tóthová, M.: Niekoľko úvah o možnostiach trestnoprávneho postihovania domáceho násillia z pohľadu trestného práva. In Zborník príspevkov z medzinárodnej virtuálnej interdisciplinárnej konferencie. Bratislava: APZ v Bratislave, 2010, s. 120 a nasl.

„spáchania na chránenej osobe“ alebo určité znaky je možné nájsť aj v kvalifikačnom pojme kedy je trestný čin spáchaný „závažnejším spôsobom konania“.¹²¹ V tomto smere je nutné uviesť dva postrehy:¹²²

- a.) *blízka osoba* je len jednou z kategórií chránenej osoby a teda za blízku osobu sa považuje v zmysle § 139 TZ aj znalec, verejný činiteľ, zdravotnícky pracovník pri výkone svojho povolania smerujúceho k záchrane života a zdravia iného; nadväzne podľa § 127 ods. 4 TZ je blízkou osobou príbuzný v priamom rade, manžel, osvojiteľ a osvojenec, súrodenec; iné osoby v rodinnom či obdobnom pomere sú blízke navzájom vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpí jedna z nich, tá druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú; určitú modifikáciu obsahuje § 127 ods. 5 TZ, v ktorom sú uvedené aj ďalšie obeť, ktoré sa považujú za obeť domáceho násillia v prípade vybraných trestných činov
- b.) *závažnejší spôsob konania* upravuje ako kvalifikačný znak § 138 TZ, pričom znova len jedným zo spôsobov konania, ktoré sa dajú pod tento pojem zaradiť je, že k útokom dochádza „po dlhší čas“ alebo „využitím odkázanosti alebo podriadenosti“ iného.

Jednak treba povedať, že z konštrukcie blízkej osoby sú vyňaté viaceré kategórie osôb, ktoré môžu byť v pozícii agresora a obeť – sú vymedzené v § 127 ods. 5 TZ, ale len pre niektoré trestné činy, nie všeobecne. Navyše, hoci tento pojem je rozšírený o iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere, ak by jedna z nich ujmu tej druhej považovala opodstatnene za ujmu svoju, toto je maximálne na účely postihu a kvalifikácie v súvislosti s domácim násillím diskutabilné.¹²³ Objektívne sa totiž tento vzťah medzi rôznymi aj vzdialenejšími príbuznými, ak napr. bývajú v spoločnej domácnosti, môže takto javiť, že jedna z osôb by ujmu tej druhej pociťovala opodstatnene ako ujmu vlastnú, no reálne o tom možno zásadne pochybovať, ak uvažujeme v intenciách domáceho násillia. Ťažko povedať, ako by ujmu iného opodstatnene považovala a pociťovala ako ujmu svoju taká osoba, ktorá ju sama

---

¹²¹ Mašlanyová, D. a kol.: Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť. 2. doplnené a prepracované vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 148

¹²² Tamtiež, s. 148 a nasl.

¹²³ Laciak, O., Prokejinová, M.: Niektoré aspekty nového zákona o obetiach trestných činov. In Bulletin slovenskej advokácie č. 3/2018, s. 14-19

vyvolala fyzickým, psychickým násilím a pod. Tieto konštrukcie objektívne možné sú, no reálne sa pri takejto úvahe vylučujú.

Pokiaľ ide o naznačený závažnejší spôsob konania, domnievame sa, že ani toto nie sú znaky, ktoré by výstižne charakterizovali domáce násilie. Po dlhší čas môže neznámy agresor obmedzovať obeť na osobnej slobode a nepôjde o domáce násilie. Jednorazovo môže matka dcére spôsobiť také poškodenie zdravia, že sa bude trestnoprávne dať kvalifikovať ako ublíženie na zdraví alebo aj ako ťažká ujma na zdraví, no sústavne o domáce násilie nepôjde. Úplne paradoxne vyznievajú tomto prípade názory, kedy znak „po dlhší čas“ treba vykladať tak, že ide o útoky trvajúce aspoň 6 mesiacov, alebo dokonca ak k nim dôjde aspoň 10krát za mesiac.¹²⁴ Prirodzene, že určitá opakovanosť sa vyžaduje, no striktné trvať na tom, aby útoky museli trvať 6 mesiacov alebo aby k nim muselo dôjsť desaťkrát za mesiac, je absolútne nelogické. Skutočne sa možno potom pýtať, v čom je obeť, ktorá bola násilným útokom podrobená „len“ päť mesiacov menej cennou ako tá, ktorá bola útokom podrobená šesť mesiacov a pod. Aj v tomto kontexte a v kontexte vyššie uvedeného je tak vidieť, že ani tieto znaky nie sú celkom výstižné na účely charakterizovania protiprávných úkonov ako domáceho násilia. Pri ich vzájomnej kombinácii dlhodobo v spojení odkázanosti a podriadenosti sa dostávame bližšie k podstate domáceho násilia.¹²⁵

Na margo možnosti postihu útokov v rámci domáceho násilia možno povedať, že hoci sa v tomto prípade priamo ako znak skutkovej podstaty vyžaduje dlhodobosť (spravidla opakovanosť útokov), rovnako tak je vidieť aj znak blízkosti osôb a zverenia jednej osoby do starostlivosti inej, predsa len ani táto skutková podstata nebola podľa nášho názoru celkom dostačujúca a to hneď z viacerých dôvodov:

- a.) neumožňuje reagovať na útoky intímnej povahy, ktoré sa musia postihovať prostredníctvom skutkových podstát trestných činov proti ľudskej dôstojnosti z II. dielu II. hlavy osobitnej časti Trestného zákona
- b.) nie všetky osoby, ktoré sú si navzájom v rodinnom alebo podobnom vzťahu, sa dajú zaradiť pod „blízke osoby“ v zmysle vyššie zmienenej trestnoprávnej úvahy

---

¹²⁴ Laciak, O., Prokeínová, M.: Niektoré aspekty nového zákona o obetiach trestných činov. In Bulletin slovenskej advokácie č. 3/2018, s. 14-19

¹²⁵ Tittlová, M.: Optimalizácia právnej úpravy trestných činov domáceho násilia. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Praha, PA, 2019, s. 132 a nasl.

- c.) taxatívne vymedzenými formami konania je potrebné spôsobiť blízkej alebo zverenej osobe fyzické alebo psychické utrpenie – takto sa jednoznačne formulujú tie formy správania sa, ktoré majú povahu trestného činu, čo môže byť pri tak tvárnom jave, ako je domáce násilie, veľmi problematické; keďže podmienky trestnej zodpovednosti v neprospech obvineného rozširovať nemožno, tieto formy konania sú pre kvalifikáciu rozhodujúce a záväzné, konečné
- d.) podstatne častejšie sú také útoky, pri ktorých dochádza k obmedzovaniu osobnej slobody, ublíženiu na zdraví, ktoré ale nemajú povahu konania spôsobujúceho fyzické alebo psychické utrpenie, nakoľko z tohto pojmu možno vyvodzovať pomerene vysoký stupeň závažnosti konania; nie je to len nejaké ublíženie, nejaký pocit nepohodlia, je to až fyzické a psychické utrpenie, čo je veľmi individuálne spojenie z hľadiska identifikácie, že určité konanie už takéto utrpenie vyvoláva alebo ešte nie, ešte možno hovoriť o nejakom stupni nepohodlia
- e.) nemožnosť uplatnenia ods. 2 tohto ustanovenia (§ 208 TZ) s ohľadom na to, že takto priamo pomenované priestupky v relevantnej správnej úprave zaradené nemáme a navyše, ak by sa aj niektoré do nej zaradiť dali, zakladali by miernejší postih ako konanie v základnej skutkovej podstate.

Hoci táto skutková podstata je relatívne dobre formulovaná, predsa len vykazuje viaceré nedostatky, pre ktoré nemožno povedať, že celkom vhodne umožňuje postihovať jednotlivé formy a prejavy domáceho násilia.

4.2 Trestné činy domáceho násilia – právny stav *de lege lata*

Určitý posun v otázke riešenia problematiky domáceho násilia sa prirodzene očakával v súvislosti s transpozíciou európskej legislatívy a tvorbou nového zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov v aktuálnom znení (ďalej len ZoOTČ). Prvým a kľúčovým pozitívom tejto novej zákonnej úpravy je, že spojenie „domáce násilie“ a „trestné činy domáceho násilia“ sa konečne (v roku 2017) dostali aj do formálnej – zákonnej úpravy. Až od tohto roku je možné legitímne aj štatisticky u nás hľadať kategóriu trestných činov domáceho

násilia a prehľad toho, aké všetky trestné činy sa do tejto kategórie a pod tento pojem zaraďujú v súlade so zákonnou definíciou.¹²⁶

Za pozitíva tejto úpravy treba považovať to, že diskutovaný, odborne spracovávaný a riešený problém, konečne nadobudol formálny charakter a našiel miesto v zákonomnom vymedzení.¹²⁷ Pozitívnom je toto zavedenie a formulácia aj z dôvodu, že aj štatisticky možno sledovať stav trestných činov domáceho násilia a posudzovať ich dynamiku, štruktúru trestných činov domáceho násilia a teda poznávať a stanovovať celý rad kriminologických ukazovateľov vo vzťahu k tomuto javu – skupine trestných činov. Pritom na úrovni kriminológie sa problematika domáceho násilia dlhodobo (už dávno pred rokom 2017) vníma ako dôležitá kriminologická otázka a samostatný druh kriminality vykazujúci rad špecifik a subsumujúci rôzne fenomenologické podoby násilnej, mravnostnej, ale aj drogovej kriminality.

Samotné vymedzenie trestných činov domáceho násilia v tejto zákonnej úprave je však značne problematické. Dá sa povedať, že celkom ignoruje akékoľvek kriminologické teórie o podobe a obsahu domáceho násilia a jeho typických prejavoch, typických znakov. Zrejme teda nemožno povedať, že toto vymedzenie bolo konzultované s poprednými kriminologickými odborníkmi u nás. Samotné domáce násilie sa síce nedefinuje, no vymedzuje sa akási širšia alebo užšia skupina trestných činov (presnejšie neurčených), ktoré sa považujú za trestné činy domáceho násilia. To, o aké všetky by mohlo ísť, by sme mohli vypočítavať naprieč celou osobitnou časťou Trestného zákona. Za rozhodujúce sa podľa § 2 ods. 1 písm. e.) ZoOTČ považujú nasledujúce znaky:¹²⁸

- a.) spáchanie trestného činu násilím alebo hrozbou násilia
- b.) obeťou tohto trestného činu je taxatívne vymedzený okruh osôb, presnejšie:
príbuzný v priamom rade, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec, manžel, bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa, iná osoba, ktorá s páchatel'om žije alebo žila v spoločnej domácnosti.

---

¹²⁶ Laciak, O., Prokešová, M.: Niektoré aspekty nového zákona o obetiach trestných činov. In Bulletin slovenskej advokácie č. 3/2018, s. 14-19

¹²⁷ Záhora, J.: Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 39 a nasl.

¹²⁸ Záhora, J.: Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 39 a nasl.

Pozitívne je, že zákonodarca naviazal domáce násilie na pomerne široký okruh potenciálnych obetí. Zohľadňuje pritom súčasné i minulé väzby medzi osobami a rovnako tak spoločnú domácnosť a teda spoločné vzťahy medzi osobami.¹²⁹ Ak sme trestnoprávne možnosti postihu domáceho násilia kritizovali pre nedostatočnosť a protiargumentom bolo, že znak „*blízka osoba*“ ako znak podmieňujúci použitie vyššej trestnej sadzby je tým prvkom, od ktorého možno postih domáceho násilia odvíjať a na ktorý ho možno viazať, toto vymedzenie jednoznačne vyvracia tento protiargument. Je vidieť, že výpočet osôb je o niečo širší ako je trestnoprávne vymedzenie blízkej osoby a teda tento pojem (blízka osoba) nepokrýva všetky potenciálne obeť domáceho násilia.

Dalo by sa však povedať, že všetky trestné činy, ktoré sú spáchané násilím alebo hrozbou násilia, čo sú legálne v Trestnom zákone vymedzené pojmy¹³⁰, ak je spáchaný na niektorej z týchto osôb, bude trestným činom domáceho násilia.

Z naznačeného vymedzenia je zrejmé, že primárne na to, aby sme mohli hovoriť o tom, že ide o trestný čin domáceho násilia, musí ísť o niektorý z trestných činov tak, ako sú vymedzené v osobitnej časti Trestného zákona. Napríklad pri trestnom čine týrania blízkej a zverenej osoby (§ 208 TZ) je však znak „blízkej osoby“ alebo „zverenej osoby“ priamo formálnym znakom skutkovej podstaty – vyjadruje to, na kom môže byť trestný čin spáchaný. Inak je to v prípade ublíženia na zdraví, kde zákonodarca viaže možnosť vyvodzovania trestnej zodpovednosti voči tomu „kto inému ....“. Ide o dva diametrálne odlišné prípady, kedy poškodeným resp. obeťou týrania blízkej a zverenej osoby môže byť len osoba z určitého dôvodu do starostlivosti páchatel'a zverená alebo jemu osoba blízka v trestnoprávnom zmysle (v zmysle trestnej legálnej definície). Nikdy sa pod tento pojem nebude dať zaradiť rad osôb, ktoré sú uvedené vo vymedzení trestných činov domáceho násilia, ale iba osoby, ktoré sú zverené, alebo osoby blízke. Na to, že osoba blízka je pojem užší ako vymedzenie osôb, na ktorých môže byť spáchaný trestný čin v zmysle trestných činov domáceho násilia, sme už poukázali. Niektoré prípady týrania blízkej a zverenej osoby tak nebudú trestnými činmi domáceho násilia, čo by nebol správny záver. Zákonodarca túto možnú úvahu eliminuje tak,

---

¹²⁹ Tittlová, M. In Polák, P. a kol.: Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 37 a nasl

¹³⁰ Presnejšie v § 122 ods. 7 TZ sa legálne vymedzuje, kedy je trestný čin spáchaný násilím

že na účely vybraných trestných činov¹³¹ sa za blízku osobu považuje aj *bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou, ako aj osoba, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti.*¹³²

Výpočet trestných činov však v tomto smere nie je nijako logický, nakoľko mnohé trestné činy sú v základnej skutkovej podstate formulované všeobecne („kto inému ..“), ale už v kvalifikovanej skutkovej podstate je možné postihovať prísnejšie spáchanie trestného činu na chránenej osobe, čo je aj osoba blízka – takto je tomu v prípade ublíženia na zdraví [napr. § 155 ods. 2 písm. b.) alebo § 156 ods. 2 písm. a.) TZ]. Tento trestný čin však v § 122 ods. 7 TZ nie je zaradený ako ten, ktorý by presne špecifikoval, že v prípade domáceho násillia môžu byť blízkou osobou aj niektoré ďalšie osoby. Takže je otázka, či postihovať páchatel'a podľa základnej skutkovej podstaty s tým, že to bude trestný čin domáceho násillia, alebo podľa kvalifikovanej skutkovej podstaty, kde je presne vymedzená blízka osoba a nie sú to všetky osoby, ktoré sa za blízke považujú pri domácom násillí podľa ustanovení ZoOTČ – práve tento druhý scenár je reálny, no len pri niektorých obetiach pôjde o trestný čin domáceho násillia (v zmysle legálnej definície blízkej osoby v TZ).

Čo doriešené nie je, to je priemet kriminologických charakteristík domáceho násillia do vymedzenia trestných činov domáceho násillia. To, že určitý trestný čin je spáchaný na niektorej z uvedených osôb a je spáchaný násillím alebo s využitím hrozby násillia, to je síce závažný fakt, ktorý sa premietne nepochybne do niektorých kvalifikačných znakov a prísnejšieho postihu páchatel'a, no domácim násillím ho vonkoncom nemožno označovať. Ak máme uvažovať o domácom násillí, do predmetnej definície potom nutne treba premietnuť aj vyššie uvedené znaky domáceho násillia a podľa nich tento jav špecifikovať. Viazanie domáceho násillia výhradne na uvedené dva znaky tak nepovažujeme za šťastné resp. považujeme ho za pomerne nešťastné a povahu domáceho násillia nevystihujúce.

V súvislosti s radom kriminologických poznatkov je potrebné naznačiť množstvo problémov súvisiacich s inštitucionálnym násillím a možnosťami jeho riešenia. K dispozícii,

---

¹³¹ V zmysle § 127 ods. 5 TZ ide o trestné činy vydierania podľa § 189 TZ, znásillenia podľa § 199 ods. 2 TZ, sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 2 TZ, sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2 TZ, týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 TZ, nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 2 TZ, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a alebo financovania terorizmu podľa § 419c ods. 2 TZ

¹³² Tittlová, M. In Polák, P. a kol.: Kriminologické možnosti riešenia domáceho násillia. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 42 a nasl

ale aj v povedomí slovenskej spoločnosti existujú viaceré mediálne prezentované správy a k nim zodpovedajúce podklady o inštitucionálnych formách násilia voči deťom (v reedukačných centrách, v detských domovoch), ako aj voči seniorom (v sociálnych zariadeniach, domovoch dôchodcov).¹³³ Hoci priamy postih konkrétnej zodpovednej fyzickej osoby je v tomto prípade možný, pri systémových zlyhaniach, pri systémových nedostatkoch a určitom rozvrhu práce, sa takéto postih javí ako nedostatočný. Aj napriek tomu, že prax v mnohých zariadeniach je priamo alarmujúca v oblasti poskytovania starostlivosti o seniorov, deti a mládež, sústavne trestné činy domáceho násilia nie sú v centre pozornosti ustanovení Zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb č. 91/2016 Z. z. v znení neskorších predpisov. Napriek tomu zanedbávanie, neposkytovanie potrebnej starostlivosti, stravy, ošatenia, neumožňovanie rozvoja a vývoja a celkovo dôstojného života sú typické formy zanedbávania seniorov (rovnako tak pri zanedbávaní deti s určitými modifikáciami), ktoré súčasne sú formami domáceho násilia. Aj o tieto útoky smerujúce k týranu zverených osôb, útoky smerujúce k poškodzovaniu zdravia a prípadne k úmrtiu je potrebné rozšíriť trestnú zodpovednosť právnických osôb a subsumovať pod ňu aj rad prípadov, kedy konkrétne zariadenia, inštitúcie takýmto spôsobom významne poškodzujú práva svojich klientov.

4.3 Úvahy de lege ferenda

Tak ako sme viackrát naznačovali, do prijatia Zákona o obetiach síce trestnoprávne bolo možné domáce násilie a jeho jednotlivé prejavy, formy postihovať, teda postihovať ich prostriedkami trestného práva, no pomerne v neurčitej rovine. Keďže domáce násilie nebol ani legislatívny pojem, prirodzene a tento nedostatok premietal do vykazovaných štatistík, v ktorých sa neobjavoval. Nemožno povedať, že by sa vyslovene útoky v rámci domáceho násilia postihovať nedali, ale spadali do súhrnnej kategórie trestného činu (napr. znásilnenia, ublíženia na zdraví a pod.), takže k nim mohlo dôjsť v rámci domáceho násilia i mimo jeho rámca a tieto dve skupiny neboli nijako rozlíšené (v oboch prípadoch sa sledovalo naplnenie formálnych znakov skutkovej podstaty trestného činu). Jediné, čo bolo možné zohľadňovať, to bol

---

133

K tomu

https://www.vop.gov.sk/files/2019_22_TS_Zariadeni_pre_seniorov_je_vela_kontrol_prilis_malo.pdf
https://www.vop.gov.sk/files/2018_20_TS_Potrebuujeme_zlepsit_podmienky_pre_detske_obete_nasilia.pdf

aj
alebo

- a.) závažnejší spôsob spáchania, kde je vidieť opakovanosť útokov alebo páchanie po dlhší čas, alebo/a
- b.) znak „na chránenej osobe“, kde je ako jednu z takýchto osôb možné zaradiť aj blízku osobu.

Inak domáce násilie nemalo vyjadrenie v rovine legislatívnej a nebolo možné ani celkom cielene postihovať pomocou skutkových podstát domáce násilie a jednotlivé útoky v rámci neho. Aj pojem „blízka osoba“ je definovaný pomerne stručne a nevýstižne na účely trestnoprávneho postihu domáceho násilia.

Hoci sme viackrát apelovali na zmenu, argumenty, že takýto postih domáceho násilia je dostačujúci, boli vyvrátené až v roku 2017, kedy sa v dôsledku prijatia Zákona o obetiach pojem „domáce násilie“ dostal do legislatívneho znenia. Takto sa premietol aj do štatistických údajov, keďže ide o zákonnú kategóriu (skupinu trestných činov). Vymedzili sa tak trestné činy domáceho násilia, hoci ani v tomto prípade nemožno povedať, že celkom vhodne a šťastne. Rozšíril sa obsah pojmu „blízka osoba“ na účely niektorých skutkových podstát trestných činov a to tiež nie celkom systematicky a koncepčne. Na tieto skutočnosti sme poukázali v predošlých častiach tohto článku.

Smerom do budúca možno jednoznačne odporúčať optimalizáciu úpravy trestných činov domáceho násilia. Je absolútne nemysliteľné, aby zákonodarca pri takýchto témach úplne ignoroval kriminologické poznatky a kriminológiu ako takú, ktorá dlhodobo s domácim násilím ako druhom kriminality pracuje, špecifikuje znaky tohto javu, javové podoby, rozpracúva možnosti kontroly, skúma príčiny vzniku takýchto foriem správania. Výsledkom tejto ignorácie je, že za trestné činy domáceho násilia sa považujú násilné trestné činy (spáchané násilím či hrozbou násilia) na vymedzenom okruhu osôb. Nepochybne, pozitívnom je, že pojem domáce násilie a trestné činy domáceho násilia našli legislatívne vyjadrenie. Naviazali sa pomerne široký okruh obetí, ktorý je širší ako je trestnoprávne vymedzenie „blízkej osoby“. To, čo sa ale úplne ignoruje je fakt, že domáce násilie je dlhodobý, opakujúci sa a eskalujúci jav. Jednorazové útoky nemajú povahu domáceho násilia. Navyše, vymedzenie okruhu blízkych osôb v Trestnom zákone sa nijako nezmenilo. Len sa na účely niektorých trestných činov rozšíril pojem „blízka osoba“, ale tento pojem vôbec nepracuje s tými trestnými činmi, ktoré frekventovane prichádzajú do úvahy (ublíženie na zdraví, ťažká ujma

na zdraví a pod.), kde v kvalifikovaných skutkových podstatách tiež nachádzame znak „na chránenej osobe“ a to môže byť aj osoba blízka. Nie je to blízka osoba v zmysle ustanovení Zákona o obetiach, ale v zmysle legálnej definície v Trestnom zákone. Tak sa stáva, mnohé trestné činy typicky s povahou domáceho násillia sa nedajú subsumovať pod túto kategóriu z dôvodu, že sa týkajú osôb, ktoré sú blízke v trestnoprávnom zmysle (tento pojem je z hľadiska obsahu užší ako sme naznačili). Z toho dôvodu aj štatistické ukazovatele sú do značnej miery skreslené, lebo v dôsledku legislatívnej nepresnosti nemožno niektoré trestné činy zaradiť do tejto skupiny.

Smerom do budúca treba jednoznačne odporúčať, aby sa do vymedzenia trestných činov domáceho násillia doplnil znak dlhodobosti alebo opakovanosti. Jednorazové útoky majú povahu samostatných trestných činov (a takto sa dajú postihovať), v prípade opakovanosti ide o útoky majúce povahu trestných činov domáceho násillia. Rovnako tak by bolo vhodné definíciu domáceho násillia a jeho typických znakov inkorporovať aj do ustanovení Trestného zákona s tým, že ide hlavne o definovanie kriminologické.¹³⁴ Ako podpora prepojenia trestnoprávnych ustanovení a ustanovení ZoOTČ súčasne možno navrhnúť, aby v ustanoveniach Trestného zákona bolo obsiahnuté vymedzenie trestných činov domáceho násillia prostredníctvom odkazu na ustanovenie § 2 ods. 1 písm. e.) ZoOTČ, kde sú tieto vymedzené. V súvislosti s nimi by trestnoprávne ustanovenia mali konštatovať, že v súvislosti s trestnými činmi, ktoré môžu mať povahu trestných činov domáceho násillia sa za blízke osoby považujú *príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec, manžel, iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pociťovala ako ujmu vlastnú; rovnako sa za blízke osoby považuje aj bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou podľa predošlého, ako aj osoba, ktorá s páchatel'om žije alebo žila v spoločnej domácnosti*. Takto možno modifikovať ustanovenie § 127 ods. 5 TZ, v dôsledku čoho dôjde k presneniu a súčasne tak k zjednoteniu využívania obsahu pojmov blízka osoba na trestnoprávne účely všeobecne a blízka osoba na účely trestných činov domáceho násillia.

---

¹³⁴ Tak ako autori Polák, P., Tittlová, M. v diele Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 51 - 55

Ako poslednú zmenu, ktorá je podľa názoru tiež nutná a ako nedostatok predstavuje znova trestnoprávnu ignoráciu kriminologických poznatkov na národnej i nadnárodnej úrovni, možno navrhnúť rozšíriť trestnú zodpovednosť právnických osôb v osobitnej zákonnej úprave aj o možnosti postihu za trestné činy domáceho násilia.

ZÁVER

Otázky domáce násilia sú stále aktuálnym problémom. Nie je to len problém, s ktorým by sme sa stretávali u nás, ale rovnako tak je to problém, ktorý ohrozuje demokracie a práva radu jednotlivcov v rôznych krajinách po celom svete. A to viac či menej intenzívne, v závislosti od rôznych faktov – ako je rozvoj danej krajiny, demokratickosť, presadzovanie ľudských práv, kultúra, náboženstvo či tradície. Ukazuje sa, hlavne v kontexte radu medzinárodných a európskych dokumentov, že je to problém, ktorý má nutne povahu právnú a v absolútnej väčšine prípadov trestnoprávnu. Takto intenzívne totiž útoky na úrovni a v kontexte domáceho násilia sú a takúto povahu v prevažnej väčšine prípadov aj majú. Možnosti postihu domáceho násilia sa však odvíjajú od poznania tohto problému a hlavne od poznania jeho obsahu a podmieňujú ich prirodzene možnosti preukázania, že k takýmto útokom dochádza.

Rad nadnárodných dokumentov, ako aj množstvo dokumentov národnej, vnútroštátnej povahy, či už majú povahu legislatívnych aktov, alebo odbornej a vedeckej literatúry poukazujú na nebezpečnosť a skrytosť domáceho násilia. Poukazujú na jeho ľudsko-právnych

charakter resp. charakter narušenia ľudských práv, zabraňovania v ich riadnom využívaní, uplatňovaní, vo vývoji. Sústavne sa javí, že existuje rad aktivít, ktoré sa s cieľom boja s domácim násilím realizujú a sústavne sa objavujú prípady fatálneho a v spoločnosti prehliadaného násilia, ktoré končí tragicky. Nie len na nadnárodnej úrovni, ale aj vo vnútroštátnom kontexte sa realizuje množstvo rôznych aktivít zameraných na riešenie domáceho násilia, na jeho zviditeľňovanie a aj napriek tomu je to jav sústavne vysoko latentný a podľa niektorých autorov aj problematcky odhaľovateľný a preukázateľný. Je to v mnohom odraz súkromnej povahy sféry, v ktorej k útokom dochádza a v nemožnosti štátu prostredníctvom svojich orgánov do týchto oblastí za normálnych okolností prenikat'. V takomto prípade majú orgány štáty často len minimum možností odhaľovania domáceho násilia, ak samotné obeť nie sú ochotné v tomto procese byť nápomocné a spolupracovať.

Ochrana obeť sa javí ako málo dostupná aj účinná, možnosti postihovania domáceho násilia ako málo efektívne. Aj preto sa možno opodstatnene pýtať, čo by bolo možné na poli boja s domácim násilím ešte vykonať tak, aby sa podporil a posilnil proces kontroly domáceho násilia. A rovnako tak, čo sú kľúčové aspekty toho, že s týmto javom sa nám aj napriek existujúcej právnej úprave nedarí vhodne bojovať.

Nepochybne tento proces smerujúci k efektívnej kontrole domáceho násilia musí začínať na úrovni poznania pojmu a obsahu domáceho násilia. Následne musí pokračovať procesom poznávania a popisovania typických prejavov a podôb domáceho násilia, čo sú základné východiská aj pre možnosti trestnoprávneho postihu. Ukazuje sa, že domáce násilie je veľmi tvárne a premenlivé, že môže nadobúdať rad rôznych podôb a foriem. Aj preto je nepochybne potrebné vychádzať z poznania obsahu (aj cestou poznávania a skúmania definícií domáceho násilia) domáceho násilia, typických prejavov a foriem, dopadov a následkov, cyklu, z fenomenológie a následne aj z poznania trestnoprávnych (teda tých hmotnoprávnych) problémov postihu domáceho násilia. Na všetky tieto podrobne a detailne rozpracované aspekty sa zameriava predkladané spracovanie rigorózneho práce. Ako sme v čiastkových záveroch konštatovali, domáce násilie nie je jav mladý, ale je to jav len minimálne skúmaný, skúmaný posledných 50-60 rokov. Aj toto je prvok, ktorý napomáha pomerne veľkej nejednotnosti pojmov, rôznosti definícií, mnohé sú prevzaté do nadnárodných dokumentov, no akosi autori zabudli reflektovať vývoj pohľadu nadnárodných zoskupení na tento problém. Pre trestnoprávne riešenie je dôležité vymedzenie toho, čo je možné trestnoprávne postihnúť, lebo

kontinentálne trestné právo stojí práve na objektívne stránke. Aj preto sme sa zamerali viac na spracovanie obsahu, foriem a prejavov, následkov domáceho násilia s mnohými kritickými postrehmi, ktoré završuje spracovanie (kritický pohľad) na úpravu trestných činov domáceho násilia v novej legislatíve zameranej na ochranu obetí. V tomto kontexte tiež naznačujeme viaceré smery a možnosti riešenia, viaceré úvahy ako návrhy *de lege ferenda*. S prihliadnutím k tomuto spracovaniu, dovoľíme si v závere uviesť, že sledovaný a v úvode práce vymedzený cieľ sa nám podarilo naplniť.

Zoznam použitých zdrojov

Bango, D., Viktorová, J., Vajzer, L.: Vyšetovanie domáceho násillia páchaného na ženách. Bratislava: Akadémia PZ, 2005.

Bečár, T.: KRIMINALITA A NÁSILIE PÁCHANÉ NA SENIOROCH. In Zborník príspevkov z vedeckej konferencie „Obete kriminality“, FP PEVŠ, Iris, 2015.

Bodnárová, B., Filadelfiová, J.: Domáce násillie na Slovensku. Priebežná správa z výskumu. Bratislava: Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 2002.

Bohony, B. a kol.: Štandardy komplexnej podpory a ochrany žien zažívajúcich násillie. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015.

Bubelíni, J.: Kriminologické prognózovanie a prevencia kriminality. in: Zborník z medzinárodnej konferencie Aktuálne problémy kriminologickej prognostiky III. Bratislava, APZ, 2002.

Burda, E., Čentěš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol.: Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel. Praha: C.H.BECK, 2011.

Burda, E.: Nutná obrana a krajná núdza a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu. Praha: C.H. BECK, 2012.

Buskote, A., Burger, M.: Z pekla ven: Žena v domácim násillí. Jak ho rozpoznať a řešit. Kde a jak najít pomoc. Brno: Computer Press, 2008.

Conwayová, H. L.: Domáci násillí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007, 1. vyd. Praha: Albatros, 2007.

COUNCIL OF EUROPE: Recommendation No. R (90) 2 on Social Measures concerning Violence within the Family (COE.C.1.1).

Cviková, J.: Podkladový materiál k prevencii násillia páchaného na ženách. Interný materiál Aspektu. Bratislava: Aspekt 2004.

Čentěš, J. a kol.: Trestný zákon. Veľký Komentár. IV. aktualizované, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, 2018.

Čermák, I., Hřebíčková, M., Macek, P.: Agrese, identita, osobnost. Brno: Psychologický ústav Akademie Vied, Česká republika, 2003.

Čermák, I.: Lidská agrese a její souvislosti. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999.

Čermák, I.: Lidská agrese a její sovislosti. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1988.

Čírtková L.: Nová právní úprava o ochraně před domácím násillím. In Právo a rodina 2006, č. 7.

Čírtková, L.: Policajná psychológia. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.

Čírtková, E.: Príčiny, formy a projevy domáceho násilí. In zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie na tému „Domáce násilie – nová prax a nová legislatívy v EÚ, FP, BVŠP, október 2007. Bratislava: EUROKÓDEX a BVŠP, 2007.

Danková, D.: Pomoc obetiam domáceho násilí vo vnútroštátnych a medzinárodných dokumentoch. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilí. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Dianiška, G., Strémy, T., Vráblová, M.: Kriminológia. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

Dobrovodský, R.: K novým legislatívnym zmenám v ochrane obetí domáceho násilí. In Justičná revue.

Douglas, J.E. a kol.: Crime Classification Manual. San Francisco: Jossey-Bass, 1997.

Drbohlav, A.: Psychologie sériových vrahů. Praha: GRADA, 2014.

Dunovský J., Dytrych, Z., Matějček Z. a kol.: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada Publishing, 1995.

Fico, M.: Prevalencia násilí páchaného na deťoch v Slovenskej republike. Správa z VÚ č. 2273. Bratislava: 2013.

Filadelfiová, J.: Zahranicné záväzky SR vo vzťahu k ľudským právam žien in Bútorová, Z. a kol.: Násilie páchané na ženách ako problém verejnej politiky. Bratislava: IVO, 2005.

Fuchsová, K.: Týrané dieťa. Bratislava: Iris, 2008.

Gašpírik, L.: Kriminológia. Žilina: FŠI Žilinskej Univerzity, 2003.

Gjurovičeva, Š., Kocourková, J., Koutek, J.: Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000.

Goldsmith, D.: The Physical and Emotional Injuries of Domestic Violence. In Psych Central, 2016, zdroj://psychcentral.com/lib/the-physical- -and-emotional-injuries-of-domestic-violence/

Hall, C., S., Lindzey, G.: Psychológia osobnosti. II. vydanie. Bratislava: SPN, 1999.

Hartl. P., Hartlová, H.: Psychologický slovník. Praha: Portál, 2000.

Heretik, A.: Extrémna agresia. I. Forezná psychológia vraždy. Nové zámky: Psychoprof, 1997.

Holc, K. a kol.: Kriminológia. Bratislava: IURA EDITION, 2008.

Jiříčka, V.: Terapie zaměřená na trestný čin. In České vězeňství č. 4/2013.

Kacafírková, M.: Domáce násilí. Trestní právo č. 9/2005.

Klátik, J.: Posilnenie ochrany obetí domáceho násilí elektronickým monitoringom osôb. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilí. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Klicperová, M., Srnec, J.: Charakteristiky sociálního chování. Praha: československá akademie věd, 1984.

Klimek, L.: Domáce násilie v dokumentoch Organizácie Spojených národov. In Justičná revue č. 4/2018 + CD.

Klimek, L.: Domáce násilie v dokumentoch Rady Európy. In Justičná revue č. 6-7/2018.

Klimek, L.: Obete trestného činu kontaktovania detí za účelom ich sexuálneho zneužitia. In Kuruc, P.: Obete kriminality a ich práva. Žilina: Spoločnosť pre trestné právo a kriminológiu 2015.

Knápková, D., Tóthová, M.: Niekoľko úvah o možnostiach trestnoprávneho postihovania domáceho násilia z pohľadu trestného práva. In Zborník príspevkov z medzinárodnej virtuálnej interdisciplinárnej konferencie. Bratislava: APZ v Bratislave, 2010.

Knápková, D., Tóthová, M.: Obete domáceho násilia. In: Obete kriminality: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej 25. novembra 2010 na Paneurópskej vysokej škole v Bratislave. Bratislava: Paneurópska vysoká škola; Žilina: Eurokódex, 2010.

Knápková, D.: Domáce násilie. Dizertačná práca. Bratislavská vysoká škola práva, Fakulta práva, 2009.

Kokavec, D.: Osobnosť páchatel'a trestného činu ako súčasť predmetu dokazovania. In: Socialistické súdnictvo č. 5/1994.

Košecká, D., Rizomský, A., Boleková, V.: Psychologické aspekty obetí domáceho násilia. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Král, V. a kol.: Agrese a násilné chování. Praha, Plzeň: eZdraví, 2015.

Kučera, M.: Galerie zločinu. Nejdesivější kriminální případy v 20. století. Praha: XYZ, 2011.

Kučerová, D.: Fikcia alebo fenomén dnešnej doby? In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Kuchta, J., Válková, H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C.H.BECK, 2005.

Kuník, M.: Causes of aggressive behavior in patients with dementia. In Journal of Clinical Psychiatry č. 31/2010.

Kusý, M.: Problematika ľudských práv, In: Politológia – vybrané kapitoly. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Univerzita Komenského, Bratislava, 1998.

Laciak, O., Prokeiová, M.: Niektoré aspekty nového zákona o obetiach trestných činov. In Bulletin slovenskej advokácie č. 3/2018.

Látalová, Agresia v psychiatrii. Praha: GRADA PUBLISHING, 2013.

Lorentzen, J.; Lokke, P.: Násilie mužov voči ženám: potreba niest' zodpovednosť, In: Súbor prednášok z medzinárodného seminára, Štrasburg, 17. – 18. júna 1997. Bratislava: Informačné a dokumentačné stredisko o Rade Európy, 1998.

Madliak, J., Mezsároš, M. a kol.: Prevencia kriminality. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2009.

Magurová, Z., Magurová H.: Ochrana obetí rodovo podmieneného násilia páchaného na ženách. In: Právny obzor č. 6/2017.

Magurová, Z.: Násilie páchané na ženách ako problém ľudských práv, In: Zborník príspevkov z medzinárodného seminára "Ženy v demokratickej spoločnosti – sú si ženy vedomé svojich práv" Bratislava: Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 1999.

Magurová, Z.: Rok 2007 - Európsky rovnosti príležitostí pre všetkých: kampaň na boj proti násiliu na ženách, vrátane domáceho násilia. In: Právny obzor č. 1 /2007.

Magurová, Z.: Trestnoprávne aspekty domáceho násilia. In Právny obzor č. 4/2012.

Macháčeková, R.: Domáce násilí, nektéré právni aspekty, vybrané kriminologické a právni aspekty domáciho násilí. Institut pro kriminologii a sociální prevencii. Praha, 2001.

Majtán, P.: Domáce násilie v dokumentoch OSN. In Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Právni rozpravy 2019, Hradec Králové.

Majtán, P.: Domáce násilie v dokumentoch Rady Európy. In In Zborník z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Právni rozpravy 2019, Hradec Králové.

Marešová, A., Havel, R., Martinvková, M., Tamychna, M.: Násilná kriminalita v nejisté době. Praha: Inštitút pre prevenciu kriminality a sociálnu prevenciu, 2015.

Marešová, A.: Amnestie 1990. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992.

Marešová, A.: Pachatelé trestných činů. K problematice jejich osobností a vybraných typologií. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994.

Marvanová, B., Toufarová, M.: Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008.

Mašlanyová, D. a kol.: Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť. 2. doplnené a prepracované vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.

Netík, K.: Kriminální agresor. Praha: Sbor národní bezpečnosti, 1991.

Ondicová, M.: Základné znaky domáceho násilia. In In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Oravcová, T.: Domáce násilie a jeho prevencia. Diplomová práca. Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav verejného práva, Bratislava, 2011.

Osmančík, O. a kol.: Násilná kriminalita. Praha: Inštitút pre kriminológiu a sociálnu prevenciu, 1992.

Papáček, P.: Znaký domáceho násilia. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Peters, U. a kol.: Wörterbuch der Psychiatrie und medizinischen Psychologie. München: URBAN SCHWARZENBERG, 1990.

Pirošíková, M.: K aktuálnej judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcej sa aplikovateľnosti článku 6 Dohovoru. In: Bulletin slovenskej advokácie č. 7-8/2012.

Polák, P. a kol.: Kriminologické aspekty domáceho násilia. Praha: Wolters Kluwer, 2018.

Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018.

Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018.

Poněšický, J.: Agrese, násilí a psychologie moci. Praha: TRITON, 2015.

Porubánová, S.: Realita a výzvy rodovej rovnosti na Slovensku. Friedrich Ebert Stiftung. Bratislava 2005.

Ralph-Lewisová, B.: Sérioví vrazi. Odhalní nejznámějších vražd na světě. Praha: Naše Vojsko, 2001.

Sejčová, L.: Deti a mládež ako obeť násilia.- 1. vyd. Bratislava: Album, 2001.

Schavel, M. a kol.: Sociálna prevencia. Bratislava: VŠZ a SP svätej Alžbety, 2008.

Schusterová, I.: Násilie, jeho variabilita, obeť a možnosti riešenia. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2010, s. 33 a nasl..Kacačírková, M.: Domáce násilí. Trestní právo 9/2005.

Sopková, E.: O násilí páchanom na ženách. Aspekty násilia páchaného na ženách. Aspekt 2001.

Spodniak, J.: Obeť násilia – ženy a deti a ich riešenie v nepriaznivej situácii. In zborník príspevkov Polák, P., Tittlová, M.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Ščerba, F.: K některým problémům trestního postihu násilných trestných činů. In Kriminológia č.3/2013.

Šintalová, S.: Domáce násilie – zneužívané ženy v partnerskom vzťahu. Diplomová práca. Bratislava: Katedra psychológie FF UK, 1997.

Škodáček, I.: Častost' syndrómu zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa na Slovensku. In Psychiatria č. 2/2003.

Škodáček, I.: Prejavý CAN syndrómu (týraného, bitého a zanedbávaného dieťaťa) u detí v ambulancii pediatra. In Pediatria pre prax č. 16(1)/2015.

Škop, M.: Právo a násilí: vybrané teorie vztahu práva a násilí. Brno: Masarykova univerzita, 2006.

Šrámová, B.: Domáce násilie páchané na deťoch a mládeži. Vybrané sociálno-psychologické aspekty. Nitra, 2004.

Tamchyňa, M.: Depravace osobnosti ve forenzní psychologii. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2014.

Tittlová M.: Pojem a znaky domáceho násilia. in Polák, P. a kol.: Kriminologické aspekty riešenia domáceho násilia, zborník z konferencie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018.

Tittlová, M. In Polák, P. a kol.: Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Praha: Wolters Kluwer, 2018.

Tittlová, M.: Možnosti kriminologického a trestnoprávneho riešenia domáceho násilia. In Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Obete násilia, FP PEVŠ, IRIS, 2015.

Tittlová, M.: Možnosti postihu domáceho násilia v českej a slovenskej úprave. In Jelínek, J. a kol.: Deset let od přijetí českého trestního zákonníku. Praha: LEGES, 2019.

Tittlová, M.: Optimalizácia právnej úpravy trestných činov domáceho násilia. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Praha, PA, 2019.

Tittlová, M.: Seniori ako obeť domáceho násilia. In zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Košické dni trestného práva. PF UPJŠ Košice, 2018.

Trestný zákon č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov.

Úhlehová, D.: Problematika domáceho násilia: Základné pojmy: Násilie voči ženám a domáce násilie.

Uhlíř, J.: Brutalita ve vražedném útoku. In Československá kriminalistika č. 2/1992, s. 46 - 48
v Košiciach, 2009.

Vágnerová, M.: Současná psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál 2014.

Voňková, J.: Kriminální minulost' a intervali recidivy. IN Suchý, O. a kol.: Osobnost pachatele. Praha: VÚK, č. 1/1986.

Záhora, J.: Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018.

Záhora, J.: Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018.

Zaplatel, J. a kol.: Úmyslná usmrcení. Praha: Výskumný ústav kriminologický pri Generální prokuratuře ČSSR, 1980.

Zapletal, J.: Kriminologie. První díl, obecná část. Praha: Policejní akademie České republiky, 2004.

Zdroj:

https://www.vop.gov.sk/files/2019_22_TS_Zariadeni_pre_seniorov_je_vela_kontrol_prilis_malo.pdf

Zdroj:https://www.vop.gov.sk/files/2018_20_TS_Potrebujeme_zlepsit_podmienky_pre_detske_obete_nasilia.pdf

Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V.: Kriminalita mládeže. Praha: Policajní akademie České republiky, 2001.

Žukov, I. a kol.: Zločiny v afektu – forenzní vyhodnocení. Komenrá. Česká a slovenská psychiatrie. Praha: Galén.

Žukov, I., Fischer, S. a kol.: Zločiny v afektu – forenzní vyhodnocení. Právní komentář. In Česká a slovenská psychiatrie č.2/2015.

K problematike domáceho násilia (teoretické východiská a úvahy de lege ferenda aj v kontexte násilnej kriminality).

Miškeje, Ján, Miškeje, Miloš
Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva
Tomášikova 20,821 05 Bratislava
Rok vydania a poradie: 2021, prvé vydanie online pdf.
Zodpovedný redaktor: Miloš Miškeje

ISBN 978-80-89453-90-0
EAN 9788089453900